

ผลกระทบของมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น

นายณัฐวัชร ศักดิ์ดีทนไถ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนภาค ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-170-225-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MAHASARAKHAM UNIVERSITY LOCAL ECONOMIC IMPACTS

Mr. Nattawach Saktontai

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-170-225-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์   ผลกระทบของมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น
โดย   นาย ญัฐวัชร ศักดิ์ตันไถ
สาขาวิชา   การวางแผนภาค
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ วิเชียรน้อย

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ สัจกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพรัตน์ ตาปนานนท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ วิเชียรน้อย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ จารุวรรณ ลิ้มปเสนีย์)

..... กรรมการ
(นายพงศ์สิทธิ์ ชุ่มสาย ณ ออยุธยา)

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์

ณัฐวัชร ศักดิ์ต้นไทร : ผลกระทบมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น.

(MAHASARAKHAM UNIVERSITY LOCAL ECONOMIC IMPACTS) อาจารย์ที่ปรึกษา :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ วิเชียรน้อย, 110 หน้า. ISBN 974-170-225-6.

การจัดตั้งมหาวิทยาลัยเป็นนโยบายของรัฐบาล ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 จนถึงปัจจุบัน เพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชนและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค มหาวิทยาลัยจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยเพิ่มการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม และเพิ่มการใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการของท้องถิ่น ซึ่งการใช้จ่ายดังกล่าวทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยผ่านตัวทวีคูณทางเศรษฐกิจ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจของจังหวัดมหาสารคาม โดยเป็นการวิเคราะห์หาค่าตัวทวีคูณท้องถิ่นเศรษฐกิจที่เกิดจากมหาวิทยาลัย จากแบบจำลองตัวทวีคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น (LOCAL MULTIPLIER MODEL) เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคาม

ผลการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยมหาสารคามส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจท้องถิ่นเพิ่มขึ้น โดยวิเคราะห์จากค่าตัวทวีคูณทางเศรษฐกิจที่คำนวณได้ และจำนวนการจ้างงานและรายได้ของประชากรที่เพิ่มขึ้น อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินบริเวณรอบมหาวิทยาลัยจากเกษตรกรรมเป็นพาณิชยกรรมมากขึ้น ซึ่งวัดจากจำนวนร้านค้าที่เกิดขึ้นจากมหาวิทยาลัย แต่อย่างไรก็ตามการก่อตั้งมหาวิทยาลัย ทำให้สาธารณูปโภคและสาธารณูปการในท้องถิ่นไม่สามารถรองรับต่อจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นได้อย่างเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกจากรัฐในด้านอื่น ๆ ในบางพื้นที่ และปัญหาการคมนาคมขนส่งทางบกที่ไม่สะดวก เนื่องจากถนนทรุดโทรมอย่างรวดเร็ว

ดังนั้นการนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมพร้อมกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และควรคำนึงถึงปัจจัยอื่นที่นอกเหนือจากมหาวิทยาลัย ที่สามารถส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ไปพร้อมกัน เพื่อเป็นการวางแผนที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนา นำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น และเป็นการพัฒนาระดับท้องถิ่น ไปสู่ระดับภาคและประเทศได้ในที่สุด

ภาควิชา	การวางแผนภาคและเมือง	ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา	การวางแผนภาค	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา	2544	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4174185925 : MAJOR REGIONAL PLANNING

KEY WORD: IMPACT / UNIVERSITY / ECONOMIC / MAHASARAKHAM

NATTAWACH SAKTONTAI : MAHASARAKHAM UNIVERSITY LOCAL ECONOMIC IMPACTS.

THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. NIPAN VICHENNOI, Ph.D. 110 pp. ISBN 974-170-225-6.

The establishment of universities in Thailand was a government policy, since the 6 th National Economic and Social Development Plan (1987 – 1991) through the present (2002)._The purpose is to alleviate the living and education standards of the people in all parts of Thailand. A university can help the development of the local economy directly and indirectly. It also increases the purchasing power of goods and services within the community which can be measured by using the Economic Multiplier Method.

The purpose of this research is to analyse the impacts of Mahasarakham Province's economy, by using the Local Multiplier Model. The results of this research can be used as a guideline for local development planning in Mahasarakham Province.

Research methodology was to survey the physical conditions of the university surrounding area and interviewed staff member and students to obtain the data and their views and opinions by means of questionnaires

The study revealed that the expenditure of Mahasarakham University, created both the economic growth in a local economy and the land uses have turned from agricultural use to commercial use. It also found that public utilities and facilities were unable to provide for the increasing of the population in the area.

Therefore, in using of the results of this research in planning of the local development should co-operate with the other related organizations in order to tackle the existing problems and the consideration of the other related factors that could have an effect on land use, local socio-economic system. This ensures that the local development process will run smoothly and most effectively for the better living standard of the community which, perhaps, can be used nationally as well.

Department	Urban and Regional Planning	Student's
Field of study	Regional Planning	Advisor's
Academic year	2001	Co-advisor's

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ของผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ ดร. นิพันธ์ วิเชียรน้อย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและ
ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัยมาด้วยดีตลอด รวมถึงผู้ที่ให้ความเหลือทุกท่าน ที่ทำให้การวิจัยครั้ง
นี้สำเร็จไปได้ด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ทำยนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา-มารดา ที่สนับสนุนในด้านการเงินและให้
กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนที่.....	ฏ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฒ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
วิธีดำเนินการศึกษา.....	3
แหล่งที่มาของข้อมูล.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ข้อจำกัดการวิจัย.....	5
องค์ประกอบงานวิจัย.....	6
2. ทฤษฎี แบบจำลอง และแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง.....	7
ทฤษฎีขั้นการพัฒนา.....	7
ทฤษฎีรายได้ภูมิภาค.....	8
แบบจำลองกระแสการหมุนเวียนของการใช้จ่ายและการผลิต.....	9
สมการทฤษฎีรายได้ภูมิภาคที่วัดจากด้านรายจ่าย.....	11
แบบจำลองตัวทวีคูณรายได้ท้องถิ่น.....	13
แนวความคิดเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย.....	16

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3. สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจังหวัดมหาสารคาม.....	18
3.1 สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	18
ด้านกายภาพ	18
1. ที่ตั้งและขนาด.....	18
2. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ.....	18
3. โครงสร้างพื้นฐาน	20
3.1 ไฟฟ้า.....	20
3.2 ประปา.....	20
3.3 โทรศัพท์.....	20
3.4 การคมนาคม.....	20
4. ทรัพยากรธรรมชาติ.....	21
ด้านเศรษฐกิจ	22
1. ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค.....	22
ด้านสังคม.....	23
1. ประชากร.....	23
3.2 สภาพทั่วไปของจังหวัดมหาสารคาม	26
ด้านกายภาพ	26
1. ที่ตั้งและขนาด.....	26
2. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ.....	26
3. เขตการปกครอง	26
4. โครงสร้างพื้นฐาน	27
4.1 ไฟฟ้า.....	27
4.2 ประปา.....	27
4.3 โทรศัพท์.....	33
4.4 การคมนาคม.....	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.5 การสื่อสารโทรคมนาคม.....	33
5. ทรัพยากรธรรมชาติ.....	34
ด้านเศรษฐกิจ	34
1. ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	34
2. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	39
2.1 การเกษตรกรรม	39
ก. การกลั่นกรอง.....	39
ข. การปลูสดัดวี.....	40
2.2 การอุตสาหกรรมและเหมืองแร่	41
ก. การอุตสาหกรรม	41
ข. เหมืองแร่.....	42
2.3 การบริการ.....	42
2.4 การท่องเที่ยว.....	42
ด้านสังคม.....	43
1. ประชากร	43
2. โครงสร้างราชการบริหารส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นจังหวัด.....	50
3. การศึกษา	51
3.3.สภาพทั่วไปของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.....	53
ประวัติมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.....	53
สีและตราสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัย.....	56
การดำเนินงานด้านการผลิตบัณฑิต.....	57
การดำเนินงานพัฒนามหาวิทยาลัย	58
การพัฒนามบุคลากร	59
อาคารและสถานที่.....	60
การรับนิสิตเข้าศึกษาต่อ.....	61

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. วิธีการวิจัย	63
ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย	63
พื้นที่ศึกษา.....	64
กลุ่มตัวอย่างและแบบสอบถาม.....	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
การวิเคราะห์ข้อมูล	66
5. ผลกระทบมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น.....	69
ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ	69
1. การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	69
2. การใช้จ่ายของบุคลากร.....	71
3. การใช้จ่ายของนิสิต.....	74
4. ผลกระทบของเศรษฐกิจของมหาวิทยาลัยที่มีต่อพื้นที่.....	76
4.1 การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยที่มีต่อพื้นที่	76
4.2 การใช้จ่ายของบุคลากรที่มีต่อพื้นที่.....	78
4.3 การใช้จ่ายของนิสิตที่มีต่อพื้นที่.....	79
5. ตัววัดคุณภาพเศรษฐกิจท้องถิ่น	82
ผลกระทบด้านกายภาพ	87
ผลกระทบด้านสังคม.....	88
6. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	89
สรุป.....	89
การนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน.....	90
ข้อเสนอแนะ.....	91
รายการอ้างอิง.....	92
ภาคผนวก.....	95
ภาคผนวก ก.....	96
แบบสอบถามสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัย	97
แบบสอบถามสำหรับนิสิตมหาวิทยาลัย	99

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ข.....	101
ภาพถ่ายมหาวิทยาลัยมหาสารคามและบริเวณรอบมหาวิทยาลัย.....	102
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	110

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1	ผลิตภัณฑืภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต ปี พ.ศ. 2535 – 2542..... 24
3.2	จำนวนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกรายจังหวัด ปี พ.ศ. 2532 – 2542 25
3.3	ผลิตภัณฑืจังหวัดตามราคาประจำปี และรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีเป็นรายจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ. 2541 35
3.4	ผลิตภัณฑืจังหวัดมหาสารคาม ตามราคาประจำปี จำแนกสาขาการผลิต ปี 2535 – 2542..... 36
3.5	สัดส่วนผลิตภัณฑืจังหวัดมหาสารคาม ตามราคาประจำปี จำแนกสาขาการผลิต ปี 2535 – 2542..... 37
3.6	พื้นที่การเกษตรจังหวัดมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2543..... 39
3.7	พื้นที่การปลูกข้าวของจังหวัดมหาสารคาม ปีการเพาะปลูก 2543 – 2544 39
3.8	พื้นที่การปลูกพืชไร่ของจังหวัดมหาสารคาม ปีการเพาะปลูก 2543 – 2544 40
3.9	จำนวนประชากรรายอำเภอ จังหวัดมหาสารคาม ปี 2532 – 2542..... 44
3.10	พื้นที่ ประชากร และความหนาแน่นของประชากรรายอำเภอ ปี พ.ศ. 2532 , 2537 และ 2542 47
3.11	การเปลี่ยนแปลง ประชากรจังหวัดมหาสารคามรายอำเภอ ระหว่างปี พ.ศ. 2537 – 2542..... 49
3.12	จำนวนประชากรวัยศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา นักศึกษาที่อยู่ในระบบการศึกษา และร้อยละของนักศึกษาที่อยู่ในประชากรวัยศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา ปี พ.ศ. 2540 – 2542..... 52
5.1	งบประมาณที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้รับ และงบประมาณรายได้ของมหาวิทยาลัย มหาสารคาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 – 2542..... 70
5.2	งบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 – 2543..... 70
5.3	การจ้างบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 – 2543..... 72
5.4	รายได้ เงินออม และการใช้จ่ายโดยรวมทั้งหมดของบุคลากรของมหาวิทยาลัย..... 72

สารบัญตาราง(ต่อ)

	หน้า
5.5 การใช้จ่ายของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำแนกตามประเภทการใช้จ่าย และร้อยละของการใช้จ่ายของบุคลากรที่ใช้จ่ายในในจังหวัดมหาสารคามเมื่อเทียบกับการใช้จ่ายทั้งหมด	73
5.6 จำนวนนิสิตระดับปริญญาตรีและโทของมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี 2539 – 2543	74
5.7 รายได้ เงินออม และการใช้จ่ายโดยรวมทั้งหมดของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ..	74
5.8 การใช้จ่ายของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามจำแนกตามประเภทการใช้จ่าย และร้อยละของการใช้จ่ายของนิสิตที่ใช้จ่ายในจังหวัดมหาสารคามเมื่อเทียบกับการใช้จ่ายทั้งหมด	75
5.9 การใช้จ่ายและการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ ปี พ.ศ. 2541 – 2542	77
5.10 การใช้จ่ายบุคลากรของมหาวิทยาลัย จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ ปี 2542	78
5.11 การใช้จ่ายนิสิตของมหาวิทยาลัย จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ ปี 2542	80
5.12 ค่าตัวแปรแบบจำลองตัวพหุคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น.....	83
5.13 ผลการคำนวณตัวแปรแบบจำลองตัวพหุคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น.....	84
5.14 ค่าตัวพหุคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น.....	85
5.15 ประเภท จำนวน และสัดส่วนร้านค้าที่เกิดจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2541	ตั้ง 87

สารบัญแนที่

แนที่	หน้า
3.1 ที่ตั้งจังหวัดมหาสารคามและสภาพทั่วไปในภาค.....	29
3.2 ที่ตั้งจังหวัดมหาสารคาม เส้นทางคมนาคม และเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาค.	30
3.3 เขตการปกครอง และที่ตั้งชุมชนจังหวัดมหาสารคาม.....	31
3.4 ลำดับความสัมพันธ์ของชุมชน จังหวัดมหาสารคาม	32

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่	
2.1 กระแสการหมุนเวียนของการใช้จ่ายและการผลิต ในระบบเศรษฐกิจแบบปิด.....	10
2.2 กระบวนการหมุนเวียนของงบประมาณรายจ่ายของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น	12
แผนภูมิที่	
3.1 จำนวนประชากรจังหวัดมหาสารคาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 – 2542	45
3.2 จำนวนประชากรรายอำเภอจังหวัดมหาสารคาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 – 2542.....	46
3.3 เปรียบเทียบความหนาแน่นประชากรรายอำเภอจังหวัดมหาสารคามปี พ.ศ. 2532 2537 และ 2542.....	48

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัย เป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยมีงบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัยในแต่ละปีการศึกษา ที่ใช้จ่ายเป็นเงินเดือน ค่าจ้างให้แก่บุคลากรและค่าใช้จ่ายของนิสิต ซึ่งการใช้จ่ายทั้งหมดนี้มีผลต่อผลผลิต และรายได้ของท้องถิ่น อันนำไปสู่ความเจริญต่อท้องถิ่น ภาคและประเทศได้ในที่สุด

มหาวิทยาลัยทำให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการจ้างบุคลากรของมหาวิทยาลัยเป็นการจ้างงานทางตรง และการจ้างงานที่เกิดจากร้านค้าที่เกิดจากมหาวิทยาลัยเป็นการจ้างงานทางอ้อม และมหาวิทยาลัยทำให้เกิดการใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการทั้งของมหาวิทยาลัย และของบุคลากรและนิสิต ซึ่งการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมาจากงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลในแต่ละปีการศึกษา โดยการใช้จ่ายทั้งของมหาวิทยาลัย บุคลากรและนิสิตดังกล่าว ทำให้เกิดการหมุนเวียนของสินค้าและบริการ และรายได้หรือปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการตัวทวีคูณทางเศรษฐกิจ และทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นในที่สุด

ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 รัฐบาลได้กำหนดการพัฒนาเรื่อง การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค เพื่อลดการอพยพของประชากรจากชนบทมาสู่กรุงเทพฯ และทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภาคที่มีพื้นที่มากที่สุด คือ 168,854.341 ตารางกิโลเมตร (กรมแผนที่ทหาร, 2521) หรือประมาณร้อยละ 33 ของพื้นที่ประเทศ แต่เป็นภาคที่มีการพัฒนาช้าหลังที่สุด ทั้งนี้เพราะต้องประสบกับปัญหาในการพัฒนา ตั้งแต่เรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพต่ำ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ ฯลฯ ปัญหาประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ ฯลฯ อัตราที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ และระดับการศึกษาของประชากรยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539) โดย

เฉพาะปัญหาทางเศรษฐกิจ พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 8,546 บาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2541) เป็นระดับที่ต่ำเมื่อเทียบกับประชากรทั้งประเทศและภาคอื่น ๆ

และเมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อบุคคลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2541 เป็นรายจังหวัด พบว่า จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่ำที่สุด 10 จังหวัด จากทั้งหมด 76 จังหวัด เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งสิ้น กล่าวคือ จังหวัดที่มีรายได้ต่อบุคคลต่ำที่สุดในภาคและประเทศ คือ จังหวัดศรีสะเกษ รองลงมาคือ จังหวัดสุรินทร์ ยโสธร หนองบัวลำภู มหาสารคาม นครพนม ร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ กาฬสินธุ์ และสกลนคร ตามลำดับ โดยจังหวัดมหาสารคาม อยู่ในอันดับที่ 15 ของภาคและเป็นอันดับที่ 72 ของประเทศ

จากปัญหาที่ได้กล่าวมา รัฐบาลจึงให้ความสำคัญในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากขึ้น โดยเน้นจุดสำคัญในการพัฒนา คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ซึ่งเป็นแผนพัฒนา ฯ ฉบับปัจจุบัน ซึ่งมหาวิทยาลัยจะเป็นสถาบันการศึกษาระดับสูง ที่สามารถตอบสนองกับแผนพัฒนา ฯ ดังกล่าว ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พร้อมกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ ตลอดจนด้านอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการจัดตั้งมหาวิทยาลัยจะเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค เพราะนอกจากจะเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับสูงไปสู่ประชาชนแล้ว ยังเป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญให้แก่ท้องถิ่น อันส่งผลต่อการการผลิต และรายได้ของท้องถิ่น และเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดมากขึ้นในอีกทางหนึ่ง และส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาบริเวณโดยรอบของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นมหาวิทยาลัยหนึ่งที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และรองรับความเป็นเมืองของจังหวัดขอนแก่นที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยมหาวิทยาลัยจะได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลในแต่ละปีการศึกษา ซึ่งในปี 2541 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้รับการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้นประมาณ 622,777,200 บาท (รายงานประจำปีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541) ซึ่งจำนวนเงินดังกล่าว มหาวิทยาลัยได้นำไปลงทุนและดำเนินการ ตามแผนนโยบายของรัฐบาลทำให้เกิดการจ้างงานและส่งผลต่อการผลิตและรายได้ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงต่อ

เศรษฐกิจ สังคมและด้านกายภาพ ตลอดจนด้านอื่น ๆ ได้แก่ เทคโนโลยี ฯลฯ อันเป็นการพัฒนาท้องถิ่นหรือจังหวัด ภาค ตลอดจนประเทศได้ในที่สุด โดยรายละเอียดได้อธิบายไว้ในบทที่ 4 และ 5 ตามลำดับ

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเป็นแนวทางใช้ประกอบในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม

1.3 ขอบเขตการศึกษา

จะศึกษาผลกระทบของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคาม โดยมีพื้นที่ในการศึกษาคือจังหวัดมหาสารคาม คิดเป็น 5,225.290 ตารางกิโลเมตร และจะศึกษาในช่วงปีการศึกษา 2541-2542

1.4 สมมติฐานการศึกษา

การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยจะวัดผลกระทบเศรษฐกิจที่มีต่อท้องถิ่นที่เกิดจากกิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยมหาสารคามและสภาพทั่วไปของจังหวัดมหาสารคาม
2. ศึกษาทฤษฎี แบบจำลอง และแนวความคิด ที่ใช้ในการวิจัย
3. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. ศึกษาสภาพปัจจุบันของมหาวิทยาลัยและจังหวัดมหาสารคาม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ

5. รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ดังนี้ คือ

5.1 การสำรวจภาคสนาม โดยการสำรวจสภาพจริงของมหาวิทยาลัยและจังหวัดมหาสารคามซึ่งเป็นการสังเกตสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั่วไป

5.2 การออกแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.2.1 สร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งประชากรในการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือส่วนที่เป็นบุคลากร และส่วนที่เป็นนิสิตของมหาวิทยาลัย

5.2.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างจะสุ่มด้วยวิธีกำหนดสัดส่วน (Proportionate Sampling) ของประชากรในการศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม

- กลุ่มที่ 1 เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย จำนวน 1,117 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด จะได้กลุ่มตัวอย่างประมาณจำนวน 100 ตัวอย่าง

- กลุ่มที่ 2 เป็นนิสิตของมหาวิทยาลัย จำนวน 13,065 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 1 ของประชากรทั้งหมด จะได้กลุ่มตัวอย่างประมาณจำนวน 100 ตัวอย่าง

5.3 นำแบบสอบถามไปทดสอบขั้น Pre – test กับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ๆ ละ 10 ตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 20 ตัวอย่าง และนำผลการ Pre – test ไปปรับปรุงตลอดจนแก้ไขข้อความเพื่อนำแบบสอบถามไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้อง

6. ทำการสัมภาษณ์แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมดทั้ง 2 กลุ่ม ๆ ละ 100 คนรวมทั้งสิ้น 200 คน

7. นำข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิที่ได้ มาวิเคราะห์ โดยใช้แบบจำลอง THE LOCAL INCOME MULTIPLIER MODEL

8. นำผลการวิเคราะห์มาอธิบายผลกระทบที่เกิดขึ้น

9. สรุปและให้ข้อเสนอแนะ

1.6 แหล่งที่มาของข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสังเกตการณ์ สัมภาษณ์และออกแบบสอบถามบุคลากรและนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
- ทบวงมหาวิทยาลัย

- กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สำนักงานผังเมือง จังหวัดมหาสารคาม
- สำนักหอสมุด จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุด คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงผลกระทบของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น
2. ทราบถึงจำนวนการจ้างงานและการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการของมหาวิทยาลัย
3. ทราบถึงการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการของบุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัย
4. ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องการวางแผนการใช้ที่ดิน ตลอดจนการวางแผนสาธารณูปโภค สาธารณูปการและการคมนาคมขนส่งของท้องถิ่น

1.8 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. ท้องถิ่น คือ พื้นที่ในการศึกษาทั้งหมดหรือพื้นที่ทั้งหมดในจังหวัดมหาสารคาม
2. ตัววัดคุณเศรษฐกิจท้องถิ่นของมหาวิทยาลัย คือ ค่าตัวเลขที่แสดงถึงรายได้ของท้องถิ่นจะเพิ่มขึ้นเป็นกี่เท่า เมื่อมหาวิทยาลัยใช้จ่ายไป 1 หน่วย ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ค่า Gross Local Output (Y_f/E) และค่า Local Disposable Income (D_f/E)
3. Gross Local Output (Y_f/E) หมายถึง การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะทำให้มูลค่าสินค้าและบริการหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมท้องถิ่น เปลี่ยนแปลงไปเท่าใด
4. Local Disposable Income (D_f/E) หมายถึง การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะทำให้รายได้ของท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเท่าใด

1.9 ข้อจำกัดการวิจัย

1. ระยะเวลา การวิจัยใช้ระยะเวลา 2 ภาคการศึกษา
2. งบประมาณ ใช้งบประมาณส่วนตัว ในการสำรวจพื้นที่ และการปฏิบัติงานสนาม

3. ข้อมูลทุติยภูมิบางส่วนไม่ได้จัดไว้อย่างมีระบบ ทำให้ยากต่อการเก็บข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์

1.10 องค์ประกอบงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 6 บท ในบทแรกเป็นบทนำ เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตการศึกษา วิธีดำเนินการศึกษา แหล่งที่มาของข้อมูล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ คำนียามศัพท์เฉพาะ และข้อจำกัดการวิจัย บทที่ 2 อธิบายถึงทฤษฎี แนวความคิด และแบบจำลองที่นำมาใช้ในการวิจัย บทที่ 3 ได้บรรยายถึงสภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม บทที่ 4 เป็นการอธิบายถึงวิธีการวิจัย บทที่ 5 เป็นผลการวิจัย อธิบายถึงผลกระทบมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น และในบทที่ 6 เป็นการสรุปผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ

และภาคผนวกเป็นการแสดงแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย ทั้งสำหรับบุคลากรและนิสิตของมหาวิทยาลัย พร้อมรูปภาพประกอบสภาพรอบ ๆ บริเวณมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎี แบบจำลองและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

ในบทที่ 2 เป็นการกล่าวถึง ทฤษฎี และแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการศึกษาและการทำความเข้าใจความเข้าใจบทนี้ จะเป็นพื้นฐานในการวิจัยผลกระทบในบทต่อ ๆ ไป โดยเรียงลำดับ ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีขั้วการพัฒนา

“ขั้วการพัฒนา” (Development Pole) และขั้วความเจริญ (Growth Pole) เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีตั้งแต่ทศวรรษ 1950 เป็นต้นมา เนื่องจากนักวางแผนทั้งในประเทศพัฒนาและกำลังพัฒนา ได้นำเอาทฤษฎีนี้มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างแพร่หลาย โดยได้ให้คำจำกัดความ ขั้วความเจริญ แตกต่างกันไป แม้แต่คำที่ใช้เรียกชื่อก็ต่างกัน เช่น เรียกว่า ศูนย์กลางความเจริญเติบโต (Growth Center) จุดความเจริญเติบโต (Growth Point) จุดรวมความเจริญเติบโต (Growth Foci) จุดศูนย์กลางความเจริญเติบโต (Growth Nuclei) บริเวณความเจริญเติบโต (Growth Area) ภูมิภาคหลัก (Core Region)

วี นิโคลส์ (V. Nichols, 1969) ได้ให้คำจำกัดความ ขั้วความเจริญ หมายถึง เขตเมืองศูนย์กลางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่สามารถเจริญเติบโตขึ้นได้ด้วยตนเอง จนถึงระดับที่ความเจริญเติบโตนี้ได้กระจายออกไปยังภูมิภาคอื่นๆ ที่ด้อยพัฒนาของประเทศ

ผู้ที่เป็นเจ้าของแนวคิดดั้งเดิมในเรื่องนี้ คือ ฟรังซัวส์ แปร์รูส์ (Francios Perroux) นักเศรษฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศส โดยอธิบายถึงกลไกที่ทำให้เกิดการเจริญเติบโตในส่วนต่างๆ ของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งอาจเกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุต่างๆ เช่น การขยายตัวของสาขาการผลิตใดสาขาการผลิตหนึ่ง จะก่อให้เกิดความเจริญเติบโตในสาขาการผลิตอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน การลงทุนในอุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่ง จะก่อให้เกิดผลของตัวทวีและผลของตัวเร่งขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ระบบเศรษฐกิจยิ่งขยายตัวมากขึ้น ตามผลการวิเคราะห์ของเคนส์ ฯลฯ

ในทัศนะของแปร์รูส์ การวิเคราะห์ความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ จะมีลักษณะเป็นการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งหลาย ทั้งที่มีศักยภาพและไม่มีศักยภาพ กิจกรรมที่มีศักยภาพ

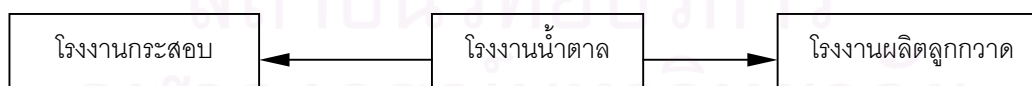

ภาพจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเจริญเติบโตในระบบเศรษฐกิจ และการเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นนี้ไม่จำเป็นว่าจะต้องถูกจำกัดอยู่ภายในประเทศเท่านั้น อาจกระจายออกไปภายนอกก็ได้ และการวิเคราะห์หน่วยเศรษฐกิจที่กำลังเจริญเติบโตซึ่งอาจจะเป็นบริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรืออุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่ง ก็จะเป็นการวิเคราะห์ในลักษณะหน่วยพื้นที่หรืออาณาบริเวณที่กำลังเติบโต (A Growing Spatial Unit) ซึ่งหมายถึง การเจริญเติบโตของพื้นที่หรืออาณาบริเวณหนึ่ง อาจจะทำให้เกิดความเจริญเติบโตขึ้นในพื้นที่หรืออาณาบริเวณอื่นๆ ได้ (สุชาติ, 2537)

เฮิร์ทแมน (Hirschman) เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่มีความเชื่อเช่นเดียวกับแปรูส์ และได้เสนอแนวคิดเรื่องการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนี้ สามารถถ่ายทอดจากสาขาการผลิตหลักไปยังสาขาการผลิตอื่นๆ โดยแบ่งแยกออกเป็น 2 ลักษณะความสัมพันธ์ได้แก่

1. ผลของความสัมพันธ์ด้านหลัง (Backward Linkage) เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการที่อุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่ง หรือหน่วยผลิตใดหน่วยผลิตหนึ่งใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบต่างๆ (Intermediary Inputs) จากอุตสาหกรรมหรือหน่วยผลิตอื่นๆ
2. ผลของความสัมพันธ์ด้านหน้า (Forward Linkage) เป็นผลที่เกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมซึ่งสินค้าของตนส่วนใหญ่ จัดเป็นวัตถุดิบ เมื่อเทียบกับปริมาณขายทั้งหมดของตน

ยกตัวอย่าง เช่น การตั้งโรงงานน้ำตาล อาจก่อให้เกิดโรงงานกระสอบและโรงงานผลิตขนมหวานหรือลูกกวาดตามมาด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างโรงงานน้ำตาลกับโรงงานกระสอบ จะเป็นลักษณะการเชื่อมโยงไปข้างหลัง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างโรงงานน้ำตาลกับโรงงานลูกกวาด จะเป็นลักษณะการเชื่อมโยงไปข้างหน้า ดังแผนภาพ

ทฤษฎีรายได้ภูมิภาค

ทฤษฎีรายได้ภูมิภาคเป็นไปตามทฤษฎีรายได้ประชาชาติ กล่าวคือ ทฤษฎีรายได้ประชาชาติเป็น ทฤษฎีที่นำตัวเลขรายได้ประชาชาติเป็นเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจ หรือระดับการกินดีอยู่ดีของ

ประชาชนในประเทศ หมายถึง การกินดีอยู่ดีของประชาชนเพิ่มขึ้นหรือลดลง จะพิจารณาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป (บุญทวี, 2537)

ทฤษฎีรายได้ภูมิภาค เป็นทฤษฎีที่ใช้อธิบายในเรื่องของการจ้างงานและการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยทฤษฎีได้กล่าวถึงการวัดการเจริญเติบโตหรือการขยายตัวของเศรษฐกิจของท้องถิ่น ซึ่งมีวิธีวัด 3 วิธี คือ 1) ด้านผลผลิต 2) ด้านรายได้ และ 3) ด้านรายจ่าย (บุญทวี, 2537) และวิธีที่จะนำมาศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ก็คือ วิธีการวัดด้านรายจ่าย เพราะเป็นวิธีที่มีความเหมาะสมและสะดวกในการทำวิจัย กล่าวคือ มหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณจากรัฐบาลในแต่ละปีการศึกษา ซึ่งงบประมาณดังกล่าว จะเป็นรายจ่ายจากภาครัฐบาล และรายจ่ายที่เกิดขึ้นจะส่งผลที่จะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น โดยผ่านทางมหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถอธิบายได้ชัดเจนมากขึ้น โดยแบบจำลองกระแสการหมุนเวียนของการใช้จ่ายและการผลิต และสมการทฤษฎีรายได้ภูมิภาค โดยวิธีการวัดด้านรายจ่าย ดังต่อไปนี้

แบบจำลองกระแสการหมุนเวียนของการใช้จ่ายและการผลิต

แบบจำลองกระแสการหมุนเวียนของการใช้จ่ายและการผลิต เป็นแนวคิดเบื้องต้นที่ทำให้ทราบถึงการหมุนเวียนของรายได้ภูมิภาคและทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น ซึ่งแบบจำลองที่นำมาใช้ในการอธิบายเป็นแบบจำลองอย่างง่าย กล่าวคือ เป็นระบบเศรษฐกิจแบบปิด ซึ่งมีข้อสมมติดังต่อไปนี้

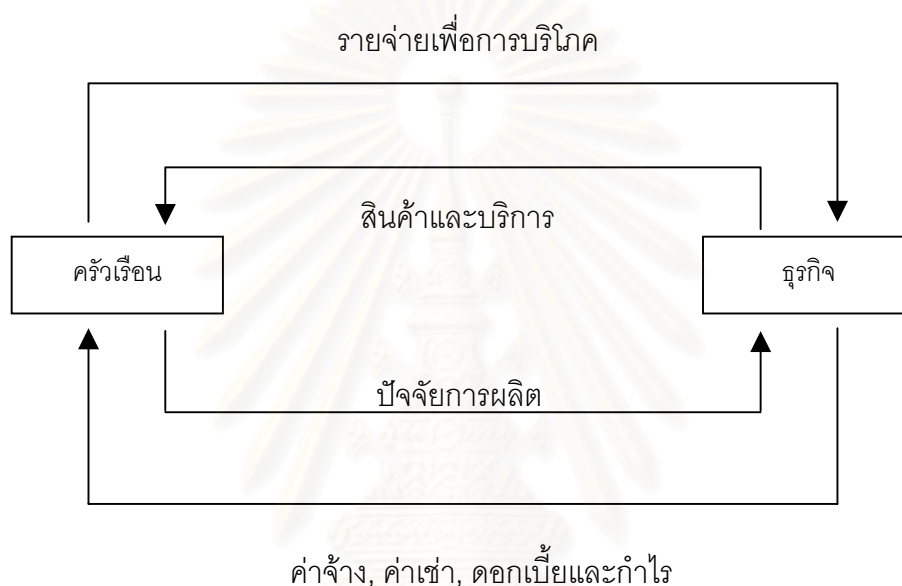
1. ระบบเศรษฐกิจไม่มีการติดต่อทางเศรษฐกิจใด ๆ กับท้องถิ่นอื่น ๆ และไม่มีค่าใช้จ่ายของรัฐบาล
2. ฝ่ายครัวเรือนจะใช้จ่ายรายได้ทั้งหมดเพื่อซื้อสินค้าและบริการจากฝ่ายธุรกิจ
3. ฝ่ายธุรกิจผลิตสินค้าออกมาและขายได้หมดพอดี
4. ฝ่ายธุรกิจนำเงินที่ได้จากการขายสินค้าทั้งหมดจ่ายให้แก่ฝ่ายครัวเรือนเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตในรูปของค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ยและกำไร

ภายในระบบเศรษฐกิจแบบปิดนี้ รายได้ทั้งสิ้นที่ฝ่ายครัวเรือนได้รับจะเท่ากับรายจ่ายทั้งสิ้นที่ฝ่ายธุรกิจจ่ายออกไป และเท่ากับมูลค่าของผลผลิตรวม ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า ในการวัดกระแสการหมุนเวียนของการแลกเปลี่ยน สามารถวัดได้ 2 ทาง คือ

1. money flow เป็นการวัดจากการไหลเวียนของเงินจากฝ่ายครัวเรือนไปยังฝ่ายธุรกิจ และจากฝ่ายธุรกิจไปยังฝ่ายครัวเรือน (วงนอกของแผนภาพ)
2. goods and factors flow เป็นการวัดจากการไหลเวียนของสินค้าและปัจจัยการผลิตที่ผลิตได้ทั้งหมด (วงในของแผนภาพ) (วันรักษ์, 2532)

แผนภาพที่ 2.1 กระแสการหมุนเวียนของการใช้จ่ายและการผลิตในระบบเศรษฐกิจแบบปิด

จากแผนภาพข้างต้น จะทำให้เข้าใจถึงการหมุนเวียนและความสัมพันธ์ของสินค้าและบริการ และปัจจัยการผลิต (goods and factors flow) ซึ่งเป็นวงในของแผนภาพ และการหมุนเวียนของรายจ่าย และค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ยและกำไร (money flow) โดยฝ่ายครัวเรือนจะเป็นผู้ซื้อสินค้าและบริการจากฝ่ายธุรกิจ และฝ่ายธุรกิจจะจ้างงานและซื้อปัจจัยการผลิตจากฝ่ายครัวเรือน

แบบจำลองนี้ทำให้เข้าใจถึงการหมุนเวียนของสินค้าและบริการ และปริมาณเงินในท้องถิ่น ที่เกิดจากมหาวิทยาลัยได้ โดยธุรกิจ หมายถึง มหาวิทยาลัยและร้านค้าต่าง ๆ ที่เกิดจากมหาวิทยาลัยที่ทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น ส่วนครัวเรือน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยในท้องถิ่นที่มีรายได้เป็นค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ยและกำไร เพื่อใช้ในการซื้อสินค้าและบริการจากฝ่ายธุรกิจ โดยการหมุนเวียนดังกล่าว จะช่วยทำให้เข้าใจสมการทฤษฎีรายได้ภูมิภาคที่วัดจากด้านรายจ่าย ซึ่งได้อธิบายในลำดับถัดไปได้ดีมากขึ้น

สมการทฤษฎีรายได้ภูมิภาคที่วัดจากด้านรายจ่าย

$$Y = C + I + G + (X - M)$$

Y	คือ	รายได้ของภูมิภาคที่วัดจากด้านรายจ่าย
C	คือ	รายจ่ายเพื่อการบริโภคในภูมิภาค
I	คือ	รายจ่ายเพื่อการลงทุนภาคเอกชนในภูมิภาค
G	คือ	รายจ่ายของภาครัฐบาลในภูมิภาค
(X - M)	คือ	รายจ่ายสุทธิจากการนำเข้าและส่งออกของภูมิภาค
X	คือ	มูลค่าสินค้าและบริการที่ส่งออกของภูมิภาค
M	คือ	มูลค่าสินค้าและบริการที่นำเข้าของภูมิภาค

รายจ่ายสุทธิจากการนำเข้าและส่งออกของภูมิภาค หมายถึง ผลต่างของมูลค่าสินค้าและบริการนำเข้า (M) และส่งออก (X) ที่ภูมิภาคติดต่อซื้อขายกับภูมิภาคอื่น

จากสมการตามทฤษฎีรายได้ภูมิภาคข้างต้น จะอธิบายถึงงบประมาณของมหาวิทยาลัยที่ได้รับและนำไปใช้จ่ายในท้องถิ่น อันทำให้เกิดการจ้างงานและการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจท้องถิ่นได้ดังต่อไปนี้

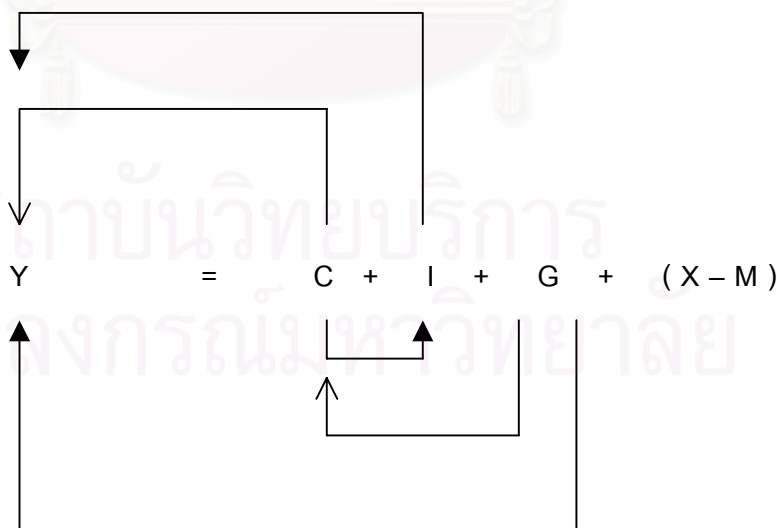
ตัว G ในสมการ คือ ค่าใช้จ่ายของภาครัฐบาล ในการวิจัยครั้งนี้คือ งบประมาณของรัฐบาลที่ใช้จ่ายมาสู่จังหวัดโดยผ่านทางมหาวิทยาลัยมหาสารคาม หรืองบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัยในแต่ละปี

จากสมการ ทฤษฎีรายได้ภูมิภาค เมื่อตัว G ในสมการเพิ่มขึ้น ย่อมจะส่งผลทำให้ตัว Y หรือรายได้ภูมิภาคท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เพราะว่า Y เกิดจากผลรวมของค่า C, I, G และ (X - M) เข้าด้วยกัน และค่า G ที่เพิ่มขึ้นจะทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น กล่าวคือ เมื่อค่า G หรืองบประมาณของมหาวิทยาลัยได้รับเพิ่มขึ้น มหาวิทยาลัยก็จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ตั้งแต่การจ้างบุคลากรของมหาวิทยาลัยและการจ้างคนงานที่ใช้ในการพัฒนาหรือปรับปรุงมหาวิทยาลัย เช่น การก่อสร้าง

อาคาร การปรับปรุงพื้นที่ของมหาวิทยาลัย ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเป็นการจ้างงานที่เกิดขึ้นโดยตรงและการจ้างงานของร้านค้าต่าง ๆ รอบมหาวิทยาลัย

เมื่อเกิดการจ้างงาน พร้อมกับการซื้อสินค้าและบริการที่เกิดขึ้นจากมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น จะทำให้บุคคลที่ถูกจ้างงานและร้านค้าที่ขายสินค้าและบริการแก่มหาวิทยาลัย มีรายได้เพิ่มขึ้น และทำให้มีการบริโภคหรือการใช้จ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้นด้วย สามารถอธิบายได้จากสมการ $C = f(Y)$ ของทฤษฎีรายได้ภูมิภาค หมายความว่า เมื่อบุคคลมีรายได้ (Y) เพิ่มขึ้น จะทำให้การบริโภค (C) เพิ่มขึ้น ดังนั้นเมื่อรายได้ (Y) ของบุคคลและร้านค้ามีมากขึ้นจะทำให้การบริโภคในท้องถิ่น หรือตัว C ที่อยู่ในสมการทฤษฎีรายได้ภูมิภาคมากขึ้นและทำให้ส่งผลไปถึงตัว Y หรือรายได้ของท้องถิ่นมากขึ้น เพราะว่า Y เกิดจากผลรวมของค่า C, I, G และ $(X-M)$ อีกทั้งการบริโภคที่เกิดจากนิสิตมหาวิทยาลัย และกระบวนการของตัวทวีคูณทางเศรษฐกิจเป็นตัวเร่งทำให้เกิดการเจริญเติบโตจากมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง และสามารถแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในสมการทฤษฎีรายได้ภูมิภาค ได้ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 2.2 กระบวนการหมุนเวียนงบประมาณรายจ่ายของรัฐที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น

เริ่มต้นจากมหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณจากรัฐบาลในแต่ละปีการศึกษา และใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการ หรือตัว G ในสมการดังแผนภาพข้างต้น การใช้จ่ายดังกล่าวส่งผลทำให้ ร้านค้าในท้องถิ่นที่ขายสินค้าและบริการแก่มหาวิทยาลัยมีรายได้ (Y) เพิ่มขึ้น ตามลูกศรที่ 1 ดังแผนภาพ และเมื่อผู้ประกอบการร้านค้านี้มีรายได้ (Y) เพิ่มขึ้น ทำให้การบริโภค (C) ของผู้ประกอบการร้านค้านี้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย อธิบายจากสมการ $C = f(Y)$ ในทฤษฎีรายได้ภูมิภาค (สุรักษ์, 2532) หรือหมายถึง การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย (G) ทำให้การบริโภค (C) ในท้องถิ่นมีมากขึ้น และรายได้ (Y) ของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นได้ ตามลูกศรที่ 2 ดังแผนภาพ และเมื่อการบริโภค (C) ในท้องถิ่นมีมากขึ้น ทำให้การลงทุน (I) เพื่อสนองความต้องการของประชากรในท้องถิ่นติดตามมา ส่งผลทำให้เกิดการจ้างงานและรายได้ (Y) ของประชากรในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง อธิบายได้จากลูกศรที่ 3 ดังแผนภาพ และการหมุนเวียนของการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากแผนภาพดังกล่าว จะมีผลที่เกิดจากตัวทวีคูณเศรษฐกิจ ที่ทำให้รายได้ (Y) ของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นได้อีก ซึ่งอธิบายไว้ในลำดับถัดไป

แบบจำลองตัวทวีคูณรายได้ท้องถิ่น

เคนส์ (Keynes) เป็นนักเศรษฐศาสตร์ ที่เป็นผู้คิดค้นแบบจำลองนี้ขึ้น และนำมาใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยโดย Armstrong (1994) และใช้ศึกษา Lancaster University ในปี ค.ศ. 1997 ซึ่งแบบจำลองนี้จะนำมาใช้ในการวัดผลกระทบของมหาวิทยาลัยที่มีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม และการวัดผลกระทบครั้งนี้จะวัดใน 2 ทาง คือ Gross Local Output และ Local Disposable Income หรือผลิตภัณฑ์มวลรวม และรายได้ของท้องถิ่น โดยจะคำนวณเป็นค่าตัวทวีคูณท้องถิ่น เพื่ออธิบายผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งใช้สมการดังต่อไปนี้ คือ

สมการที่ 1 : สมการการใช้จ่ายเบื้องต้นของมหาวิทยาลัย (The initial expenditure injection : E)

$$E = L + G \quad \dots\dots\dots (1)$$

L = ค่าจ้างที่มหาวิทยาลัยจ่ายให้แก่บุคลากรของมหาวิทยาลัยทั้งหมด

G = ค่าใช้จ่ายทั้งหมดของมหาวิทยาลัยที่ซื้อสินค้าและบริการ

สมการที่ 2 และ 3 : สมการคำนวณ Gross Local Output (Y1) และ Local Disposable Income (D1) รอบแรก

$$Y1 = (L - L1) + (A - A1) + hG \quad \dots\dots\dots (2)$$

L1 = ค่าจ้างของบุคลากรที่ไม่ได้พักอาศัยในจังหวัดมหาสารคาม

A = รายได้อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากเงินเดือนของบุคลากรในมหาวิทยาลัยทั้งหมด

A1 = รายได้อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากเงินเดือนของบุคลากรในมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้พักอาศัยในจังหวัดมหาสารคาม

h = สัดส่วนค่าใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยที่ซื้อสินค้าและบริการในจังหวัดกับค่าใช้จ่ายทั้งหมด

$$D1 = (1 - t)(Y1 - ihG) \quad \dots\dots\dots (3)$$

t = อัตราภาษีทางตรง

i = อัตราภาษีทางอ้อม เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม

สมการที่ 4 และ 5 : สมการคำนวณ Gross Local Output (Y2) และ Local Disposable Income (D2) รอบที่ 2

$$Y2 = vZ - Z1 + wcD1 + xcN \quad \dots\dots\dots (4)$$

$$D2 = (1 - t)(1 - i)Y2 \quad \dots\dots\dots (5)$$

Z = ค่าใช้จ่ายทั้งหมดของนิสิต

Z1 = ค่าใช้จ่ายของนิสิตที่ใช้จ่ายในมหาวิทยาลัย เช่น ค่าอาหารที่ซื้อในมหาวิทยาลัย ค่าหอพัก ฯลฯ

v = เปอร์เซนต์ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในจังหวัดเทียบกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดของนิสิต

w = เปอร์เซนต์ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในจังหวัดเทียบกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดของบุคลากรมหาวิทยาลัยที่พักอาศัย ในจังหวัดมหาสารคาม

x = เปอร์เซนต์ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในจังหวัดเทียบกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดของบุคลากรมหาวิทยาลัยที่พักอาศัย นอกจังหวัดมหาสารคาม

$N = (1 - t)(L1 + A1)$ หรือค่ารายได้ของบุคลากรที่ไม่ได้พักอาศัยในจังหวัด
มหาสารคาม

c = ค่า MPC (Marginal propensity to consume) ของบุคลากรมหาวิทยาลัย

สมการที่ 6 และ 7 : สมการคำนวณผลรวมของ Gross Local Output (Y_f) และ Local
Disposable Income (D_f)

$$Y_f = Y_1 + Y_2 + \dots + Y_n \quad \dots\dots\dots (6)$$

Y_1 = ค่า Gross Local Output รอบที่ 1

Y_2 = ค่า Gross Local Output รอบที่ 2

:

Y_n = ค่า Gross Local Output รอบที่ n

$$D_f = D_1 + D_2 + \dots + D_n \quad \dots\dots\dots (7)$$

D_1 = ค่า Local Disposable Income รอบที่ 1

D_2 = ค่า Local Disposable Income รอบที่ 2

:

D_n = ค่า Local Disposable Income รอบที่ n

ในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาค่า Y_f และ D_f จำนวน 2 รอบ คือ Y_1 , Y_2 และ D_1 , D_2
เท่านั้น เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการวิจัย

ค่าตัวทวิคูณเศรษฐกิจท้องถิ่นที่เกิดจากการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย หรือค่า Gross Local Output และ Local Disposable Income เป็นค่าที่อธิบายว่า เมื่อมหาวิทยาลัยใช้จ่ายไป 1 หน่วยทำให้รายได้ของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเท่าใด เช่น ค่าตัวทวิคูณเศรษฐกิจท้องถิ่นของมหาวิทยาลัย มีค่าเท่ากับ 3 หมายความว่า เมื่อมหาวิทยาลัยใช้จ่ายเงินไป 1,000 บาท จะทำให้รายได้ของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น 3,000 บาท เป็นต้น ซึ่งรายละเอียดและผลของค่าตัวทวิคูณเศรษฐกิจดังกล่าวได้อธิบายไว้ในบทที่ 5

แนวความคิดเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย

ตั้งแต่สมัยกลางของยุโรป มหาวิทยาลัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคคลที่มีความรู้ให้แก่สังคม ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ของมหาวิทยาลัยไปจากเดิม โดยผู้ที่ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความคิดในเรื่องมหาวิทยาลัย คือ Abraham Flexner (1930) (อรพินธ์, 2522) ซึ่งกล่าวไว้ว่า มหาวิทยาลัยมีอยู่ 3 แบบ คือแบบอังกฤษ เยอรมัน และแบบอเมริกัน

มหาวิทยาลัยแบบอังกฤษ เป็นลักษณะยึดมั่นคตินิยมในสมัยกลางของยุโรป ถือว่าการศึกษาก็คือการปลูกฝังความเฉลียวฉลาดและเสริมสร้างปัญญาให้เฉียบแหลม

มหาวิทยาลัยแบบเยอรมัน เกิดขึ้นเมื่อต้นศตวรรษที่ 19 มีแนวความคิดว่า มหาวิทยาลัยควรจะเน้นหนักไปทางการวิจัย และความดีเด่นทางวิชาการ

มหาวิทยาลัยแบบอเมริกัน ได้ผสมผสานแนวความคิดทั้งสองแบบเข้าด้วยกัน แต่ได้เพิ่มการให้ความสำคัญในด้านการให้บริการแก่สังคมเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง

Clark Keer (1963) ได้เรียกมหาวิทยาลัยแบบอเมริกันว่า มหาวิทยาลัยเอกประสงค์ (Multi University) และกล่าวถึงหน้าที่ที่สำคัญของมหาวิทยาลัย 3 ประการ คือ

1. ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและความรู้ ซึ่งได้แก่ งานสอน
2. แสวงหาความรู้และความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งได้แก่ งานวิจัย
3. งานด้านบริการสังคม โดยการนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน

สำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โอกาส พลาญกูร (2516) กล่าวถึงวัตถุประสงค์และหน้าที่ของมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปว่า เป็นการให้การศึกษาและฝึกอบรมในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

โดยเป็นการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อไปประกอบอาชีพและสร้างงานวิจัย เพื่อค้นหาความรู้ และสร้างความก้าวหน้าแก่สังคม

และ Richard P. Dober (1963) มีแนวความคิดว่า มหาวิทยาลัยจะทำให้ชุมชนโดยรอบ มหาวิทยาลัยมีการเปลี่ยนแปลง ยกตัวอย่าง เช่น ความต้องการที่อยู่อาศัยมีเพิ่มขึ้น เนื่องจากประชากรที่เพิ่มขึ้น และทำให้เกิดร้านค้าต่าง ๆ เพื่อขายสินค้าและบริการให้แก่คนดังกล่าว ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของชุมชนหรือท้องถิ่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการใช้ที่ดินหรือด้านกายภาพ ตลอดจนเกิดการถ่ายทอดทางเทคโนโลยีและอาจดึงดูดให้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่บริเวณโดยรอบของมหาวิทยาลัย

จากแนวความคิดของ Dober สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยจะทำให้เกิดผลกระทบในทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมและกายภาพ ตลอดจนการถ่ายทอดทางเทคโนโลยีต่อท้องถิ่น

ดังนั้น นอกจากมหาวิทยาลัยจะทำหน้าที่และบทบาทในตัวของมหาวิทยาลัยเองแล้ว ยังส่ง ผลต่อการเปลี่ยนแปลงในบริเวณที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดมหาสารคาม
และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สภาพทั่วไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1) ด้านกายภาพ

1.1) ที่ตั้งและขนาด

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 168,854.35 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 32.91 ของพื้นที่ประเทศแบ่งพื้นที่ออกเป็น 19 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร ชัยภูมิ อ่างนาจเจริญ หนองบัวลำภู ขอนแก่น อุดรธานี เลย หนองคาย มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม และ มุกดาหาร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี และสระแก้ว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี ลพบุรี เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก

1.2) ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะเป็นที่ราบสูงเกิดจากการยกตัวของแผ่นดินด้านตะวันตกและด้านใต้ แยกตัวออกไปจากที่ราบภาคกลาง โดยมีภูเขายกตัวขึ้นตามขอบที่ราบสูง ได้แก่ เทือกเขาเพชรบูรณ์ และดงพญาเย็น ซึ่งเป็นเส้นกั้นแยกภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกจากภาคเหนือ ทอดตัวเป็นแนวyardด้านตะวันตก เทือกเขาสันกำแพงและพนมดงรัก กั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชาทอดตัวเป็นแนวด้านใต้ นอกจากนี้ บริเวณพื้นที่ค่อนข้างไปทางตอนบนของภาค ยังมีเทือกเขาภูพานเรียงรายไปตามแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ จากจังหวัดเลยถึงจังหวัดนครพนม มีแม่น้ำโขงซึ่งเป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไหลผ่านทางด้านเหนือของภาค พื้นที่สองในสามของตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในเขต

ลุ่มแม่น้ำมูลและลุ่มแม่น้ำชีและมีลักษณะเอียงลาดลงสู่แม่น้ำโขง ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินเค็ม และดินทรายเป็นเหตุให้พื้นที่ไม่ค่อยจะมีความอุดมสมบูรณ์

จากลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีเทือกเขาสูงทางดานใต้ และด้านตะวันตก จึงปิดกั้นกระแสอากาศที่มีไอน้ำและความชื้นจากทะเล ทำให้ภาคนี้มีฝนตก น้อยและไม่สม่ำเสมอ ฝนจะตกน้อยทางด้านตะวันตก และค่อยๆตกมากขึ้นทางด้านตะวันออกของภาค ในฤดูหนาวอากาศจะหนาวจัดเพราะได้รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนืออย่างเต็มที่ ฤดูร้อนจะร้อนจัดเพราะพื้นที่ดินแห้งแล้งและห่างไกลทะเล พื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบ่งได้ เป็น 3 บริเวณ คือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน ประกอบด้วย 7 จังหวัดได้แก่ จังหวัดหนองบัวลำภู อุดรธานี เลย หนองคาย สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร มีเนื้อที่ 53,804.54 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางตอนบนของภาคติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงเอียงลาดจากเทือกเขาภูพานลงสู่แม่น้ำโขง มีแม่น้ำสายเล็กๆที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำเหือง แม่น้ำเลย และแม่น้ำสงคราม ในปี 2541 จังหวัดนครพนม มีฝนตกมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ปริมาณสูงถึง 1,601.3 มิลลิเมตร และเป็นวันที่มีฝนตก 121 วัน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนกลาง ประกอบด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และกาฬสินธุ์ มีเนื้อที่ 44,202.16 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำชีไหลผ่าน ในปี 2541 จังหวัดร้อยเอ็ดมีฝนตกชุกที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางปริมาณสูงถึง 1,258.1 มิลลิเมตร และเป็นวันที่มีฝนตก 102 วัน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง ประกอบด้วย 7 จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร และอำนาจเจริญ มีเนื้อที่ 70,847.65 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางตอนล่างของภาคติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นเส้นกั้นเขตแดน ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารสายต่างๆที่ไหลลงสู่แม่น้ำมูล ในปี 2541 ที่สถานีตรวจอากาศนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีฝนตกมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ปริมาณสูงถึง 1,325.2 มิลลิเมตร และเป็นวันที่มีฝนตก 114 วัน

1.3) โครงสร้างพื้นฐาน

1.3.1) ไฟฟ้า

ไฟฟ้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีแหล่งผลิตพลังงานไฟฟ้าที่สำคัญ คือ โรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ ในจังหวัดขอนแก่น เขื่อนสิรินธร ในจังหวัดอุบลราชธานี เขื่อนน้ำพุง ในจังหวัดสกลนคร เขื่อนจุฬาภรณ์ และเขื่อนห้วยกุ่ม ในจังหวัดชัยภูมิ ในปีงบประมาณ 2541 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสำนักงานการไฟฟ้า 346 แห่ง มีการใช้กระแสไฟฟ้าทั้งสิ้น 6,657.7 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง แบ่งประเภทผู้ใช้เป็นธุรกิจและอุตสาหกรรมร้อยละ 45.9 ที่พักอาศัยร้อยละ 44.8 และอื่น ๆ ร้อยละ 9.3 มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 3,781,783 ราย เพิ่มขึ้นจากปีงบประมาณ 2540 จำนวน 130,181 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 3.6 จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีการใช้กระแสไฟฟ้ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.3 ของการใช้กระแสไฟฟ้าภายในภาค และจังหวัดอำนาจเจริญมีการใช้กระแสไฟฟ้าต่ำที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.0 ของการใช้กระแสไฟฟ้าภายในภาค

1.3.2) ประปา

น้ำประปา ปีงบประมาณ 2541 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถผลิตน้ำประปาได้รวม 174,768,636 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และปริมาณการใช้น้ำรวมทั้งสิ้น 126,392,607 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

1.3.3) โทรศัพท์

การใช้โทรศัพท์ ในปีงบประมาณ 2541 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีชุมสายโทรศัพท์ทั้งสิ้น 326 ชุมสาย และโทรศัพท์ขององค์การโทรศัพท์รวมบริษัทสัมปทาน มีจำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่าทั้งสิ้น 435,246 เลขหมาย คิดเป็นร้อยละ 8.6 ของจำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่าทั่วประเทศ จังหวัดนครราชสีมา มีผู้เช่าเลขหมายมากที่สุดเท่ากับ 85,733 เลขหมาย คิดเป็นร้อยละ 19.7 ของจำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่าทั้งภาค จังหวัดอำนาจเจริญ มีผู้เช่าเลขหมายน้อยที่สุดเท่ากับ 4,824 เลขหมาย คิดเป็นร้อยละ 1.1 ของจำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่าทั้งภาค

1.3.4) การคมนาคม

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีเส้นทางคมนาคม ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ทำให้การสัญจรระหว่างพื้นที่ภายในภาค และภาคอื่น ๆ เป็นไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ปัจจุบันปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ คือ ถนน จากข้อมูลของกรมทางหลวง ในปีงบประมาณ 2541 ระยะทางที่อยู่ในความควบคุมรวมทั้งสิ้น 15,493 กิโลเมตร เป็นระยะทางจริง 15,098 กิโลเมตร กำลังก่อสร้าง 395 กิโลเมตร

ทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ออกจากกรุงเทพฯไปแยกที่ชุมทางแก่งคอยเป็น 2 สาย สายที่หนึ่งผ่านจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ สิ้นสุดที่อุบลราชธานี และที่ชุมทางถนนจิระ จังหวัดนครราชสีมาแยกไป จังหวัดขอนแก่น อุตรดิตถ์ และสิ้นสุดที่หนองคาย ส่วนอีกสายจะผ่านอำเภอลำน้ำราชนครินทร์ จังหวัดลพบุรี อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอ จัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ไปบรรจบที่ชุมทางบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ผ่านจังหวัดขอนแก่น อุตรดิตถ์ และสิ้นสุดที่หนองคาย

ทางหลวงสายหลักสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดในพื้นที่ของภาค ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 2 จากจังหวัดสระบุรีไป หนองคาย ผ่านจังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น อุตรดิตถ์

1.4) ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ป่าไม้ จากสถิติของกรมป่าไม้เมื่อเทียบสัดส่วนเนื้อที่ป่าไม้กับภาคอื่นๆของประเทศ ในปี 2541 ภาคนี้มีเนื้อที่ป่าไม้มากเป็นอันดับ 2 คือ ร้อยละ 16.18 รองจากภาคเหนือซึ่งมีถึงร้อยละ 56.32 พื้นที่ป่าไม้จะกระจายอยู่ทั่วไป จังหวัดที่มีเนื้อที่ป่าไม้มากที่สุดในภาค คือ จังหวัดชัยภูมิ ประมาณ 3,011 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 23.56 ของพื้นที่จังหวัด รองลงมาได้แก่ จังหวัดเลย

อุบลราชธานี นครราชสีมา มีเนื้อที่ประมาณ 2,889 2,477 และ 2,223 ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของเนื้อที่ป่าไม้กับเนื้อที่จังหวัด จะเห็นได้ว่า ในภาคนี้จังหวัดอำนาจเจริญ มีเนื้อที่ป่าไม้เหลือมากที่สุดถึง ร้อยละ 32.71 รองลงมาคือจังหวัด

มุกดาหาร ร้อยละ 30.67 ส่วนจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้เหลือน้อยที่สุด คือ จังหวัดมหาสารคาม ประมาณร้อยละ 0.62 ของพื้นที่จังหวัด ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า เนื้อที่ป่าไม้ลดลงทุกๆปี มีการตัดทำลายป่าเพิ่มขึ้นอย่างมาก เป็นเหตุให้พื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ทำให้การประกอบอาชีพการเกษตรไม่ประสบผลดีเท่าที่ควร

อาชีพของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ การประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการทำนาเพาะปลูกพืชไร่ชนิดต่างๆ พืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ฝ้าย ยาสูบ และถั่วลิสง อาชีพอื่นๆ ที่มีความสำคัญรองลงมา คือ การบริการ การค้า และอุตสาหกรรม ตามลำดับ สำหรับการอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ อุตสาหกรรมขนาดเล็กในชนบท ซึ่งจะใช้วัตถุดิบและแรงงานในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ และมักเป็นอุตสาหกรรมดั้งเดิม เช่น ทอผ้าไหมและเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น อีกประเภทหนึ่งคือ อุตสาหกรรมในเมืองเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ ได้แก่ อุตสาหกรรมทอกระสอบและอุตสาหกรรมผลิตเยื่อกระดาษ เป็นต้น

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบ่งออกได้เป็นลุ่มน้ำใหญ่ 3 ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วยลำน้ำสายสั้นๆที่สำคัญ ได้แก่ น้ำเหือง น้ำเลย น้ำโมง น้ำสวย ห้วยหลวง แม่น้ำสงคราม และน้ำบางทราย ลุ่มน้ำที่ประกอบด้วยลำน้ำสำคัญ ได้แก่ น้ำพอง น้ำยัง และลำปาว ลุ่มน้ำมูลประกอบด้วยลำน้ำสำคัญ ได้แก่ ลำตะคอง ลำพระเพลิง ลำปลายมาศ ลำชี ห้วยสำราญ ห้วยขยุง ลำโคมใหญ่ และลำโคมน้อย ลุ่มน้ำเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการเกษตร และการอุปโภคบริโภคของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมาก และมีแหล่งน้ำใต้ดิน ซึ่งสามารถนำขึ้นมาใช้เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจบางอย่างได้ นอกจากนี้แหล่งน้ำที่ได้จากธรรมชาติแล้ว ยังมีแหล่งน้ำที่ได้จากโครงการชลประทาน ในปี 2539 จังหวัดที่มีเนื้อที่ได้รับน้ำมากที่สุด คือ จังหวัดนครราชสีมา สกนนคร ได้รับ 905,746 และ 519,880 คิดเป็นร้อยละ 17.7 และ 10.2 จากเนื้อที่ชลประทานของภาค

สำหรับทรัพยากรแร่ธาตุมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของภาคในปัจจุบันไม่มากนัก เนื่องจากเป็นแหล่งแร่ขนาดเล็ก มีมากในจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดเลย แร่ที่สำคัญได้แก่ หินปูน หินบะซอลต์ เกลือหิน หินทราย และแบไรต์

2) ด้านเศรษฐกิจ

2.1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค

ในปี 2542 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค (GRP) ตามราคาประจำปีทั้งสิ้น 342,929 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11.8 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ โดยสาขาการเกษตร มีมูลค่าการผลิตสูงสุดเท่ากับ 71,706 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 20.6 ของการผลิตรวมทั้งภาค รองลงมาได้แก่ สาขาการค้าส่งและการค้าปลีก สาขาอุตสาหกรรม สาขาบริการ และสาขาการก่อสร้าง คิดเป็นร้อยละ 19.9, 16.4, 12.0 และ 8.8 ของการผลิตรวมทั้งภาค ตามลำดับ จังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวม (GPP) สูงที่สุดคือจังหวัดนครราชสีมา มีมูลค่ารวม 102,392 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.4 ของการผลิตรวมทั้งภาค จังหวัดอำนาจเจริญมีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวม (GPP) ต่ำที่สุดเท่ากับ 7,640 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.4 ของการผลิตรวมทั้งภาค

ส่วนความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีภาวะการผลิตชะลอลงเล็กน้อยจาก อัตราขยายตัวร้อยละ 6.5 ในปี 2539 เหลือ 5.3 ในปี 2540 สาขาเกษตรกลับมาเป็นสาขาที่มีสัดส่วนสูงสุดเท่ากับร้อยละ 20.9 สาขาที่มีสัดส่วนรองลงมาได้แก่ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก สาขาอุตสาหกรรม สาขาบริการ และสาขาการก่อสร้าง คิดเป็นร้อยละ 20.3, 14.3, 12.7 และ 7.7 ตามลำดับ

ในปี 2542 รายได้ต่อหัวซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่ได้จากผลิตภัณฑ์ภาค หรือผลิตภัณฑ์จังหวัดในราคาประจำปีหารด้วยจำนวนประชากรในภาค หรือจังหวัด รายได้ต่อหัวของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 27,082 บาทต่อปี จังหวัดที่มีรายได้ของประชากรสูงที่สุดในภาค คือ จังหวัดขอนแก่น โดยมีรายได้ต่อหัวเท่ากับ 40,985 บาทต่อปี และจังหวัดที่รายได้ของประชากรต่ำที่สุดในภาค คือ จังหวัดหนองบัวลำภู มีรายได้ต่อหัวเท่ากับ 19,511 บาทต่อปี

3) ด้านสังคม

3.1) ประชากร

จากข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปรากฏว่า ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประชากรทั้งสิ้น 21,381,970 คน คิดเป็นร้อยละ 34.7 ของประชากรทั้งประเทศ เป็นชาย 10,696,677 คน และหญิง 10,682,751 คน สัดส่วนระหว่างชายกับหญิง ยังคงใกล้เคียงกัน คือ จำนวนผู้ชายคิดเป็นร้อยละ 50.03 ของประชากรทั้งภาค จังหวัดที่มีประชากรมากกว่า 1 ล้านคน ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี ขอนแก่น อุดรธานี บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์ ร้อยเอ็ด ชัยภูมิ และสกลนคร ตามลำดับ โดยจังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนประชากรมากที่สุดตั้งแต่ปี 2532 จนถึงปี 2542 ซึ่งในปี 2542 มีจำนวนประชากร 2,540,662 คน ส่วนจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุดในปี 2542 ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร มีประชากรเพียง 333,035 คน รองลงมา คือ จังหวัดอำนาจเจริญและจังหวัดหนองบัวลำภูมีจำนวนประชากร 365,943 และ 494,327 คน ตามลำดับ และความหนาแน่นของประชากรจังหวัดมุกดาหารโดยเฉลี่ยเท่ากับ 127 คนต่อตารางกิโลเมตร จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นมากที่สุดเท่ากับ 178 คนต่อตารางกิโลเมตร และจังหวัดเลย มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุดเท่ากับ 55 คนต่อตารางกิโลเมตร

จากตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายจังหวัดตั้งแต่ปี 2532 - 2542 ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่าจำนวนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว จากจำนวน 20,769,095 คน ในปี 2532 เป็น 21,381,970 คน ในปี 2542 หรือเพิ่มขึ้น 612,875 คน โดยจังหวัดอำนาจเจริญได้แยกออกจากจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดหนองบัวลำภูได้แยกออกจากจังหวัดอุดรธานี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536

ตารางที่ 3.1 ผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามราคาประจำปี 2531 จำแนกสาขาการผลิต ปี 2535 – 2542

หน่วย : พันบาท

สาขาการผลิต	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542
มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์ภาค	228,987	245,953	256,942	266,511	293,543	331,930	348,446	342,929
เกษตรกรรม	67,539	69,572	70,400	66,624	69,014	70,396	70,593	71,706
กสิกรรม	48,427	50,478	51,294	46,862	49,272	50,233	49,834	50,872
ปศุสัตว์	9,222	8,953	9,337	10,568	10,492	10,329	10,421	10,171
ประมง	1,026	1,110	1,013	964	965	1,564	1,922	1,868
ป่าไม้	362	91	697	65	18	11	9	207
บริการทางการเกษตร	4,297	4,283	4,457	4,140	4,258	4,060	3,983	3,818
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	4,203	4,655	4,229	4,022	4,007	4,199	4,424	4,770
เหมืองแร่และย่อยหิน	762	1,795	1,958	1,975	2,375	2,232	2,433	2,981
อุตสาหกรรม	18,241	20,583	23,297	26,896	29,317	45,244	49,704	49,151
การก่อสร้าง	17,977	20,156	19,948	19,120	26,160	32,543	35,146	26,351
การไฟฟ้าและการประปา	3,419	3,755	4,181	4,541	5,306	6,122	6,544	6,997
การคมนาคมและการขนส่ง	9,497	10,062	12,608	13,952	15,349	17,909	20,611	21,974
การค้าส่งและค้าปลีก	49,267	52,793	54,360	58,626	64,281	71,017	71,866	69,663
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	6,078	7,116	8,881	11,336	14,861	15,824	17,840	17,782
ที่อยู่อาศัย	12,681	13,022	12,645	13,111	13,793	14,438	15,217	15,620
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	14,363	15,348	15,620	15,378	16,261	17,233	16,985	17,009
การบริการ	29,150	31,747	33,036	34,947	36,821	38,972	41,507	43,695

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกรายจังหวัด ปี พ.ศ.2532 - 2542

หน่วย : คน

จังหวัด	จำนวนประชากร										
	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542
นครราชสีมา	2,455,897	2,456,311	2,459,326	2,461,325	2,462,582	2,463,870	2,467,831	2,485,491	2,510,839	2,534,287	2,540,662
บุรีรัมย์	1,438,761	1,439,865	1,440,349	1,439,998	1,444,235	1,445,053	1,458,288	1,473,259	1,494,836	1,513,889	1,520,419
สุรินทร์	1,328,564	1,329,635	1,330,536	1,328,776	1,329,929	1,330,022	1,345,220	1,356,199	1,367,685	1,382,274	1,381,213
ศรีสะเกษ	1,389,512	1,386,528	1,387,889	1,388,562	1,389,254	1,389,958	1,396,035	1,409,798	1,422,527	1,440,947	1,445,356
อุบลราชธานี	1,957,212	1,957,232	1,960,552	1,971,252	2,007,826	1,679,867	1,696,795	1,716,472	1,731,105	1,754,310	1,759,548
ยโสธร	541,225	540,986	541,321	540,213	546,281	537,770	543,283	546,842	549,466	553,794	554,964
ชัยภูมิ	1,077,698	1,079,865	1,079,685	1,080,432	1,083,651	1,083,543	1,093,063	1,101,042	1,115,519	1,124,447	1,127,552
อำนาจเจริญ	-	-	-	-	-	350,530	354,298	358,799	360,340	364,321	365,943
หนองบัวลำภู	-	-	-	-	-	472,203	477,129	483,035	486,153	491,217	494,327
ขอนแก่น	1,654,326	1,657,962	1,659,675	1,665,283	1,678,637	1,678,546	1,652,030	1,685,407	1,726,594	1,738,532	1,747,730
อุดรธานี	1,989,678	1,895,788	1,899,414	1,903,828	1,912,241	1,441,971	1,456,154	1,476,963	1,491,560	1,507,882	1,520,651
เลย	612,584	611,254	612,326	613,256	615,334	617,919	621,544	626,855	630,876	635,845	633,856
หนองคาย	857,658	855,213	856,974	858,741	859,649	866,046	873,313	881,078	888,702	897,626	899,506
มหาสารคาม	899,591	901,571	903,604	905,616	907,275	910,818	916,857	922,154	930,293	939,031	940,402
ร้อยเอ็ด	1,574,852	1,275,329	1,277,639	1,278,543	1,279,831	1,282,947	1,291,750	1,296,571	1,310,095	1,321,035	1,320,824
กาฬสินธุ์	952,649	951,123	953,741	952,653	950,639	955,125	960,357	967,608	974,460	982,951	984,046
สกลนคร	1,043,569	1,043,269	1,044,362	1,045,638	1,042,325	1,048,901	1,057,674	1,066,839	1,077,208	1,090,190	1,094,615
นครพนม	680,244	679,852	680,369	682,531	680,339	682,627	690,035	694,279	703,935	711,116	714,779
มุกดาหาร	312,543	311,969	313,625	314,258	315,254	312,202	317,642	322,869	326,188	330,413	333,035
รวม	20,769,095	20,376,285	20,401,387	20,430,905	20,505,282	20,549,918	20,671,836	20,874,099	21,100,921	21,316,648	21,381,970

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สภาพทั่วไปจังหวัดมหาสารคาม

1) ด้านกายภาพ

1.1) ที่ตั้งและขนาด

จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่บริเวณส่วนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ 5,291.638 ตารางกิโลเมตร หรือ 3.31 ล้านไร่ ห่างจากกรุงเทพฯ ฯ โดยทางรถยนต์ ประมาณ 475 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ร้อยเอ็ด และจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ	สุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ขอนแก่น และจังหวัดบุรีรัมย์

1.1) ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดมหาสารคาม เป็นที่ราบสูง พื้นที่เป็นดินปนทรายหรือไม่ก็เป็นทรายร่วน เป็นเหตุหนึ่งให้เมื่อน้ำฝนตกลงมาในหน้าแล้ง ระดับพื้นที่โดยเฉลี่ยสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 130 – 230 เมตร พื้นที่ค่อนข้างลาดเทจากแนวทิศเหนือใต้ไปทางทิศตะวันออก พื้นที่เป็นลูกคลื่นประกอบด้วยเนินอยู่ทั่วไป แต่ไม่มีภูเขาที่มีทิวนาสลับป่าโปร่ง

สภาพอากาศของจังหวัดมหาสารคาม ในฤดูร้อนอากาศค่อนข้างร้อนอบอ้าว เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงเดือนพฤษภาคม ในปี 2541 มีอุณหภูมิสูงสุด 42 องศาเซลเซียส ส่วนฤดูฝนจะมีฝนตกชุกประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน โดยมีฝนตกประมาณ 93 วัน ปริมาณน้ำฝนวัดได้ 1,256.7 มิลลิเมตร และในฤดูหนาวมีลมแรงและอากาศเย็นจัด เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิ 12 องศาเซลเซียส

1.2) เขตการปกครอง

จังหวัดมหาสารคาม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 133 ตำบล (องค์การบริหารส่วนตำบล 131 แห่ง) 1,889 หมู่บ้าน โดยอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุดคือ โกสุมพิสัย รองลงมา คือ อำเภอบรบือ อำเภอนวาปีปทุม และอำเภอเมือง มีพื้นที่เท่ากับ 827.876 , 681.622 , 605.744 และ 556.697 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 15.84, 13.05, 11.59 และ 10.65 ของพื้นที่ทั้งหมด ตามลำดับ

จังหวัดมหาสารคาม มีเทศบาลทั้งหมด 11 แห่ง แบ่งเป็นเทศบาลเมือง จำนวน 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่เหลืออีก 10 แห่ง เป็นเทศบาลตำบล โดยอำเภอวางศิสุราช กิ่งอำเภอกุดรัง และกิ่งอำเภอชื่นชม ไม่มีเทศบาลตั้งอยู่ สำหรับพื้นที่ในเขตเทศบาลมีทั้งสิ้น 86.876 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 1.66 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด

1.3) โครงสร้างพื้นฐาน

1.4.1) ไฟฟ้า

จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนการไฟฟ้าทั้งหมด 13 แห่ง กระแสไฟฟ้าที่ใช้ ประมาณ 222,923,588.47 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 198,283 ราย และทุกหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้แล้วโดยร้อยละ 98.60 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และมีเพียงร้อยละ 1.40 เท่านั้นที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้

อำเภอเมืองมีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้ามากที่สุด รองลงมา คือ อำเภอโกสุมพิสัย บรรพือวาปีปทุม และ พยัคฆภูมิพิสัย โดยมีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าเท่ากับ 34,850 , 26,339 , 23,569 , 21,933 และ 17,622 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 17.58 , 13.28 , 11.89 , 11.06 และ 8.89 ของจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งหมด ตามลำดับ

1.4.2) ประปา

ประปาในเขตเมือง ในปี 2540 จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนที่ทำการประปา 2 แห่ง ซึ่งจำหน่ายน้ำในเขตเทศบาล 1 เขต จำนวนประชากร 45,880 คน และจำหน่ายในเขตสุขาภิบาล 5 เขต จำนวนประชากร 44,020 คน มีผู้ใช้น้ำ 10,614 ราย ปริมาณน้ำที่ผลิต 4,549,100 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำจ่าย 4,133,667 ลูกบาศก์เมตร

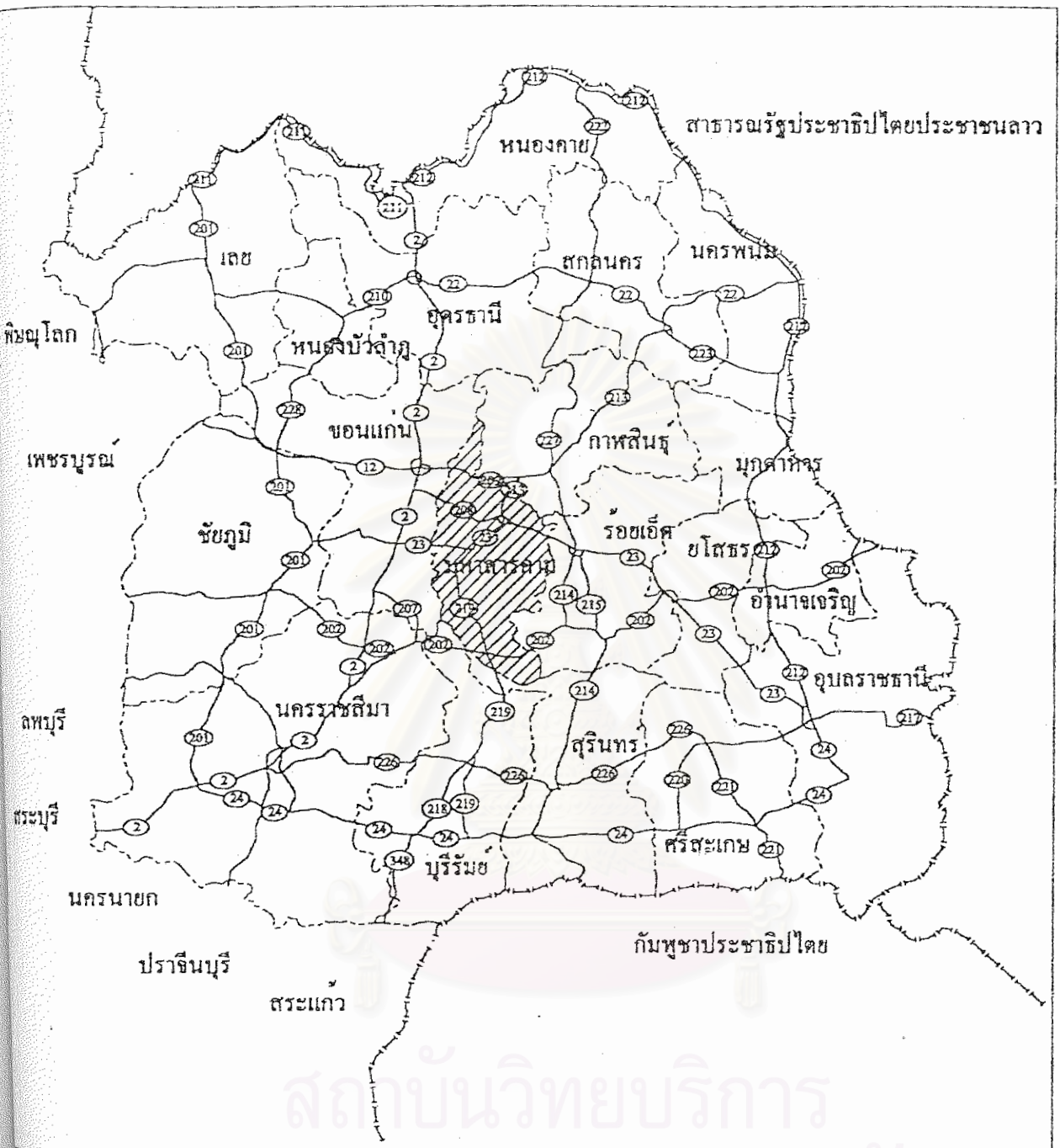
ประปาในชนบท ในปี 2541 จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนหมู่บ้านที่มีจำนวนครัวเรือนมากกว่าร้อยละ 90 มีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี จำนวนทั้งสิ้น 1,247 หมู่บ้าน หรือคิดเป็นร้อยละ 66.54 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ประเทศไทยแสดงเขตการปกครอง

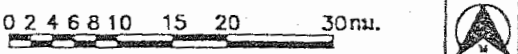
พ.ศ. 2537

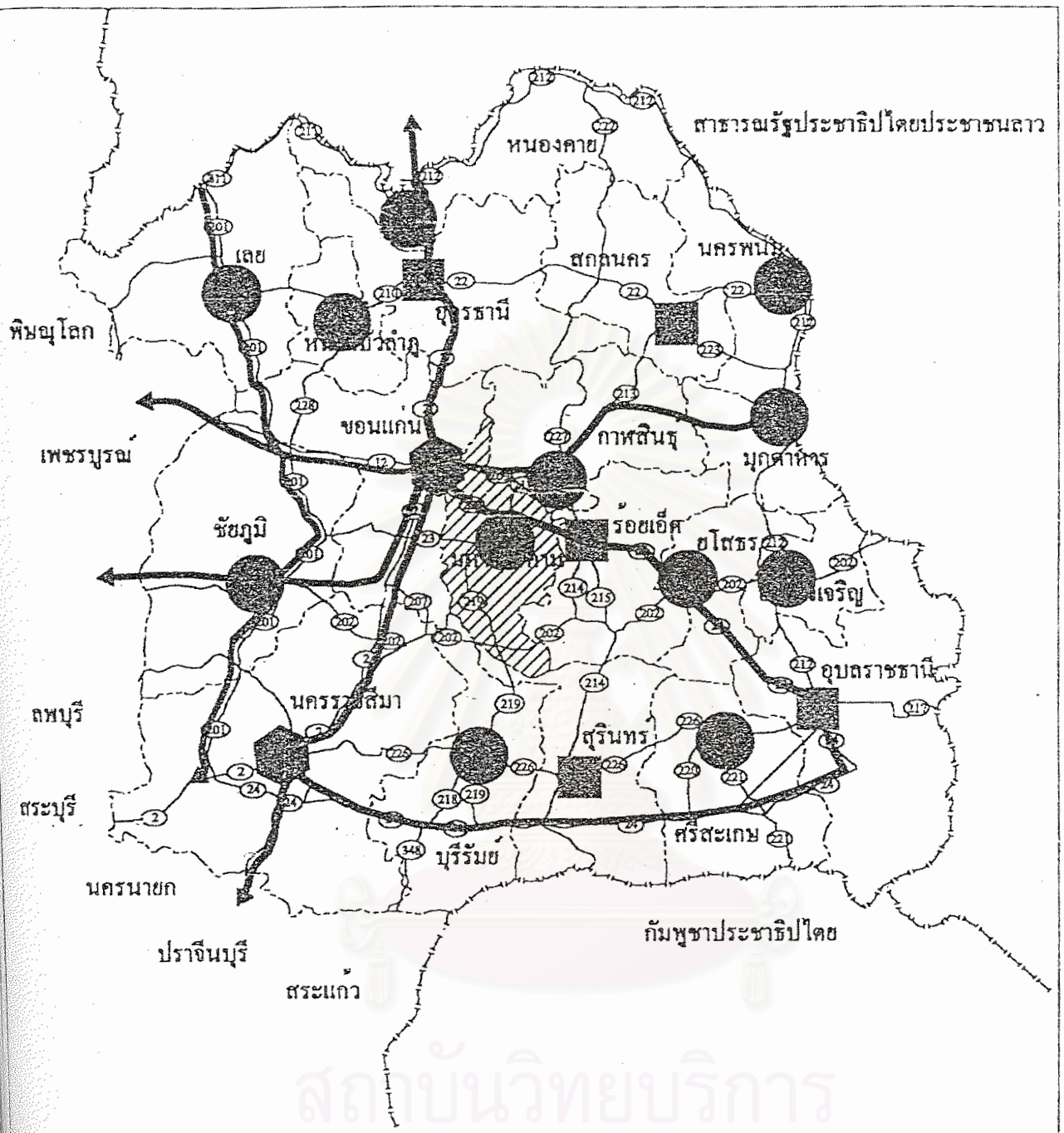

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- หมายเหตุ
- จังหวัดมหาสารคาม
  - แนวเขตประเทศ
  - แนวเขตจังหวัด
  - ทางหลวงแผ่นดิน

กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย	
ผังเมืองรวมเบื้องต้นจังหวัด จังหวัดมหาสารคาม	รูปที่ 3.1 แสดงที่ตั้งจังหวัด มหาสารคามและ สภาพทั่วไปในภาค
สำนักงาน ผังเมืองจังหวัดมหาสารคาม	
<p>0 2 4 6 8 10 15 20 30กม.</p> 	

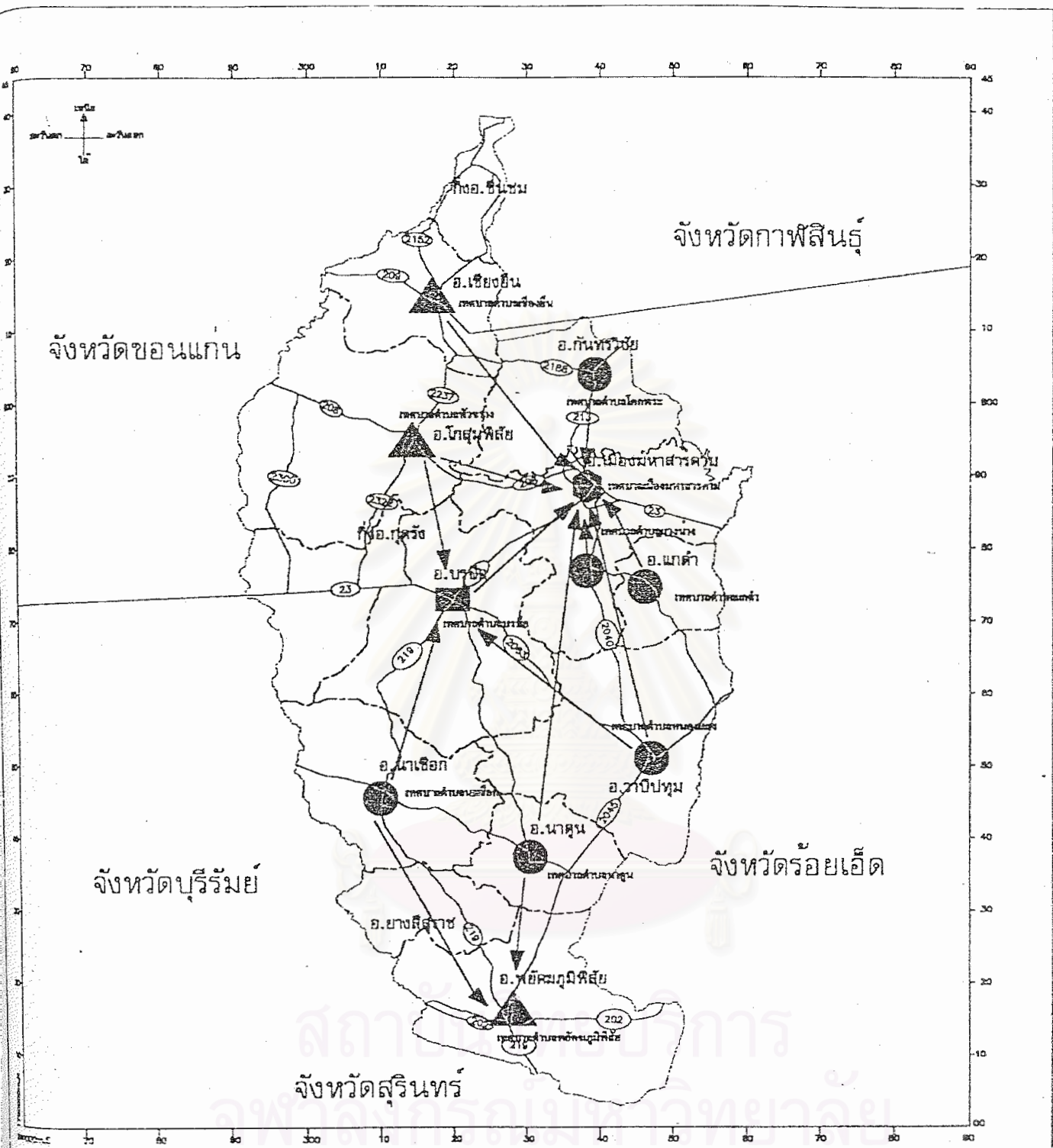

เครื่องหมาย

- จังหวัดมหาสารคาม
- เมืองศูนย์กลางระดับภาค
- เมืองศูนย์กลางรองระดับภาค
- เมืองศูนย์กลางระดับจังหวัด
- แนวเขตประเทศ
- แนวเขตจังหวัด
- ทางหลวงแผ่นดิน

กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย	
ผังเมืองรวมเบื้องต้นจังหวัด จังหวัดมหาสารคาม	รูปที่ 3.2 แผนที่ที่ตั้งจังหวัด เส้นทางคมนาคม และเมืองศูนย์กลาง ความเจริญของภาค
สำนักงาน ผังเมืองจังหวัดมหาสารคาม	
0 2 4 6 8 10 15 20 30 กม.	
	

เครื่องหมาย

- ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน
- ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 1
- ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 2
- ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 3
- ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 4
- เส้นแบ่งเขตจังหวัด
- เส้นแบ่งเขตอำเภอ
- ทางหลวงแผ่นดิน

กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย	
ผังเมืองรวมเบื้องต้นจังหวัด จังหวัดมหาสารคาม	รูปที่ 3:4 แผนที่แสดง ลำดับความสัมพันธ์ ของชุมชน
สำนักงาน ผังเมืองจังหวัดมหาสารคาม	
0 2 4 6 8 10 15 20 30 กม.	

1.4.3) โทรศัพท

จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนหมายเลขโทรศัพท์ทั้งสิ้น 17,251 เลขหมาย (ข้อมูลถึงเดือนพฤษภาคม 2543) เป็นเลขหมายที่มีเช่าทั้งหมด 15,120 เลขหมาย หรือคิดเป็นร้อยละ 87.65 ของเลขหมายทั้งหมด ซึ่งในจำนวนนี้เป็นเลขหมายที่เช่าโดยเอกชนมากที่สุดเท่ากับ 11,720 เลขหมาย รองลงมาได้แก่ สาธารณะ 2,296 เลขหมาย ราชการ 920 เลขหมาย และองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.) 184 เลขหมาย หรือคิดเป็นร้อยละ 77.51 , 15.19 , 6.08 และ 1.22 ของเลขหมายที่มีผู้เช่าทั้งหมด ตามลำดับ

จำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่าต่อประชากรพันคน คิดเป็น 16.10 : 1000 คน และร้อยละของหมู่บ้านที่มีโทรศัพท์ใช้ (ไม่รวมโทรศัพท์สาธารณะ) คิดเป็นร้อยละ 7.44 ของหมู่บ้านทั้งหมด

1.4.4) การคมนาคม

การคมนาคมขนส่งของจังหวัดมหาสารคาม จะใช้การคมนาคมทางถนนเป็นหลัก ในปี 2542 มีระยะทางถนนที่ก่อสร้างแล้วเสร็จทั้งสิ้น 1,401.774 กิโลเมตร เป็นถนนในความรับผิดชอบของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท 910.979 กิโลเมตร และสำนักงานโยธาธิการจังหวัดมหาสารคาม 490.795 กิโลเมตร ถนนดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง 893.864 กิโลเมตร นอกนั้นเป็นถนนลูกรัง 386.210 กิโลเมตร และถนนคอนกรีต 121.700 กิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 63.77 , 27.55 , และ 8.68 ของระยะทางถนนทั้งหมด

1.4.5) การสื่อสารโทรคมนาคม

- ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข

จังหวัดมหาสารคามมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 64 แห่ง โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ไปรษณีย์รับจ่าย (ปณจ.) , ไปรษณีย์รับฝาก (ปณฝ.) และไปรษณีย์อนุญาตเอกชน (ปณอ.) ซึ่งไปรษณีย์อนุญาตเอกชน มีจำนวนมากที่สุด 52 แห่ง รองลงมาคือ ไปรษณีย์รับจ่าย 11 แห่ง และไปรษณีย์รับฝากมีแห่งเดียว คือ ไปรษณีย์รับฝากโนนศรีสวัสดิ์

- สถานีวิทยุกระจายเสียง

ในปัจจุบัน จังหวัดมหาสารคาม มีสถานีวิทยุกระจายเสียง 6 สถานี ประกอบด้วย สถานีวิทยุ AM 2 สถานี และสถานีวิทยุ FM 4 สถานี โดยเป็นของกรมรักษาดินแดน (รด.) และของกองทัพอากาศ (ทอ.) อย่างละ 2 สถานี ที่เหลือเป็นของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) อย่างละ 1 สถานี

1.5) ทรัพยากรธรรมชาติ

- ป่าไม้

ในปี 2528 จังหวัดมหาสารคาม มีเนื้อที่ป่าไม้ 51,250 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 1.55 ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัด เนื้อที่ป่าถูกบุกรุกทำลายไปเรื่อย ๆ จนเหลือเพียง 20,625 ไร่ ในปี 2541 หรือประมาณร้อยละ 0.62 ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัด ป่าไม้ส่วนมากจะอยู่บริเวณอำเภอบรบือ นาเขื่อน นาคุณ และวาปีปทุม เป็นป่าเบญจพรรณ ในปี 2543 มีป่าสงวนแห่งชาติ 10 แห่ง มีวนอุทยาน 2 แห่ง คือ วนอุทยานโกสัมพี และวนอุทยานชีหลง มีสวนรุกชาติ 2 คือ สวนรุกชาติพุทธมณฑล และสวนรุกชาติท่าสองคอน

- แร่ธาตุ

จังหวัดมหาสารคาม มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ แร่เกลือหิน ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ซึ่งกองเศรษฐกิจธรณีวิทยา ได้คำนวณปริมาณเกลือสำรองของแร่เกลือหินในภาคอีสาน มีจำนวนประมาณ 18 ล้านล้านตัน และปัจจุบันจังหวัดมหาสารคามมีโรงงานอุตสาหกรรมผลิตเกลือสินเธาว์ จำนวน 16 โรงงาน กำลังการผลิตรวมประมาณ 240,000 ตันต่อปี

2) ด้านเศรษฐกิจ

2.1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

ในปี 2542 จังหวัดมหาสารคามมีมูลค่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product, GPP) ในราคาประจำปี มีมูลค่า 20,998.15 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2541 จำนวน 476.00 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 1.62 โดยสาขาเกษตร มีมูลค่าการผลิตสูงที่สุดเท่ากับ 5,316.87 ล้านบาท รองลงมา คือ สาขาการค้าส่งและการค้าปลีก การบริการ และการก่อสร้าง มีมูลค่าเท่ากับ 5,006.69 , 4,001.70 และ 1,878.02 ล้านบาท ตามลำดับ หากพิจารณาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี 2535 – 2542 พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.53 ต่อปี โดยในปี 2538 มีอัตราการขยายตัวสูงที่สุด เท่ากับร้อยละ 16.53 ตามตารางที่ 3.4 และเมื่อนำค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดตามราคาประจำปี ที่จำแนกตามสาขาการผลิตปี 2534 - 2541 มาแสดงเป็นสัดส่วนหรือร้อยละของมูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งหมดของจังหวัด ดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.3 ผลผลิตภัณฑจังหวัดตามราคาประจำปี และรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี เป็นรายจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2541

จังหวัด	มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด (พันบาท)	รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี (บาท)	การเรียงลำดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี	
			ลำดับที่ของภาค	ลำดับที่ของประเทศ
ขอนแก่น	71,877,479	40,985	1	40
นครราชสีมา	102,391,964	39,826	2	42
อุดรธานี	43,375,488	30,122	3	54
มุกดาหาร	8,456,452	29,568	4	56
เลย	15,643,817	27,112	5	61
ชัยภูมิ	28,799,740	26,691	6	62
อุบลราชธานี	43,196,664	25,928	7	64
หนองคาย	20,862,378	24,035	8	65
ร้อยเอ็ด	28,085,078	23,096	9	66
บุรีรัมย์	33,500,370	22,805	10	67
สกลนคร	23,083,739	22,609	11	68
กาฬสินธุ์	19,890,723	21,858	12	69
มหาสารคาม	20,998,151	21,648	13	70
อำนาจเจริญ	7,640,171	21,644	14	70
ยโสธร	11,841,593	20,811	15	72
สุรินทร์	27,010,940	20,603	16	73
ศรีสะเกษ	28,065,095	20,249	17	74
นครพนม	13,627,109	20,218	18	75
หนองบัวลำภู	9,267,666	19,511	19	76

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปี 2542

ตารางที่ 3.4 ผลิตภัณฑ์จังหวัดมหาสารคาม ตามราคาประจำปี จำแนกสาขาการผลิต ปี 2535 – 2542

หน่วย : พันบาท

สาขาการผลิต	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542
เกษตรกรรม	4,082,768	4,681,647	3,635,335	3,321,344	4,159,345	4,815,242	5,157,263	5,316,874
กสิกรรม	2,884,704	3,383,825	2,422,975	2,085,192	2,847,556	3,326,847	3,601,736	3,784,321
ปศุสัตว์	678,313	689,000	559,749	630,612	567,531	603,238	688,920	658,217
ประมง	52,897	54,570	73,889	86,165	94,371	147,181	144,744	145,221
ป่าไม้	1,540	197	61	15	-	22	-	-
บริการทางการเกษตร	229,439	253,623	232,819	230,104	267,936	265,533	281,767	277,881
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	235,875	300,432	345,842	289,256	381,951	472,421	440,096	451,234
เหมืองแร่และย่อยหิน	7,880	7,021	7,461	4,285	5,102	6,775	6,684	6,515
อุตสาหกรรม	533,470	436,702	607,633	714,128	857,421	765,083	808,507	900,112
การก่อสร้าง	1,062,392	1,105,745	1,047,667	1,674,190	1,854,312	2,247,851	1,833,003	1,878,019
การไฟฟ้าและการประปา	107,333	126,928	146,347	183,840	212,084	227,480	232,345	242,456
การคมนาคมและการขนส่ง	310,911	413,332	542,214	633,002	739,730	805,283	827,159	912,333
การค้าส่งและค้าปลีก	2,688,323	2,995,742	3,308,404	3,762,825	4,208,226	4,484,708	4,775,559	5,006,691
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	332,958	410,389	589,244	703,189	832,826	1,029,654	1,061,034	1,170,010
ที่อยู่อาศัย	676,785	615,265	672,320	747,904	796,331	831,708	882,619	901,788
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	908,604	1,107,054	1,254,313	1,280,160	1,517,717	1,489,409	1,547,805	1,550,011
การบริการ	1,933,502	2,170,473	2,393,085	2,456,948	2,858,376	3,094,564	3,390,673	4,001,700
ผลิตภัณฑ์จังหวัด	12,644,390	14,073,298	14,204,023	15,481,248	18,041,470	19,797,757	20,522,151	20,998,151
ผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อคน (บาท)	14,096	15,516	15,507	16,737	19,316	21,039	21,448	21,648

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.5 สัดส่วนผลิตภัณฑ์จังหวัดมหาสารคาม ตามราคาประจำปี จำแนกสาขาการผลิต ปี 2535 – 2542

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	*Δ สัดส่วนปี 2535 – 2542
เกษตรกรรม	32.29	33.27	25.59	21.45	23.05	24.32	25.13	24.29	- 8.00
กสิกรรม	22.81	24.04	17.06	13.47	15.78	16.80	17.55	17.29	- 5.52
ปศุสัตว์	5.36	4.90	3.94	4.07	3.15	3.05	3.36	3.01	- 2.35
ประมง	0.42	0.39	0.52	0.56	0.52	0.74	0.17	0.66	0.24
ป่าไม้	0.01	-	-	-	-	-	-	-	- 0.01
บริการทางการเกษตร	1.81	1.80	1.64	1.49	1.49	1.34	1.37	1.27	- 0.54
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	1.87	1.14	2.43	1.87	2.12	2.39	2.14	2.06	0.19
เหมืองแร่และย่อยหิน	0.06	0.05	0.05	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	- 0.03
อุตสาหกรรม	4.22	3.10	4.28	4.61	4.75	3.86	3.94	4.11	- 0.11
การก่อสร้าง	8.40	7.86	7.38	10.81	10.28	11.35	8.93	8.58	0.18
การไฟฟ้าและการประปา	0.85	0.92	1.03	21.19	1.18	1.15	1.13	1.11	0.26
การคมนาคมและการขนส่ง	2.46	2.94	3.82	4.09	4.10	4.07	1.03	4.17	1.71
การค้าส่งและค้าปลีก	21.26	21.29	23.29	24.30	23.33	22.65	23.27	22.88	1.62
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	2.63	2.92	4.15	4.54	4.62	5.20	5.17	5.35	2.72
ที่อยู่อาศัย	5.35	4.37	4.73	4.86	4.41	4.20	4.30	4.12	- 1.23
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	7.18	7.87	8.83	8.27	8.41	7.52	7.54	7.08	- 0.10
การบริการ	15.59	15.42	16.85	15.87	15.84	15.63	16.52	18.28	2.69
ผลิตภัณฑ์จังหวัด	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	0.00

* Δ หมายถึง การเปลี่ยนแปลง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากตารางที่ 3.5 พบว่า สาขาการผลิตด้านการธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นสูงสุด เมื่อเทียบเป็นสัดส่วนหรือร้อยละ ตั้งแต่ปี 2535 – 2542 รองลงมา คือ ด้านการบริการ การคมนาคมและการขนส่ง และการค้าส่งและค้าปลีก โดยสาขาการผลิตด้านการธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เพิ่มขึ้น 2.72 หน่วย ด้านการบริการ การคมนาคมและการขนส่ง และการค้าส่งและค้าปลีก เพิ่มขึ้น 2.69 , 1.71 และ 1.62 หน่วย ตามลำดับ

ส่วนสาขาการผลิต ที่มีการเปลี่ยนแปลงลดลงมากที่สุด เมื่อเทียบเป็นสัดส่วนหรือร้อยละ ตั้งแต่ปี 2534 – 2541 คือ ด้านการกรสีกรรม รองลงมา คือ ด้านปศุสัตว์ และที่อยู่อาศัย โดย สาขาการผลิตด้านการกรสีกรรม ลดลง 5.52 หน่วย ด้านการปศุสัตว์ และที่อยู่อาศัย ลดลง 2.35 และ 1.23 หน่วย ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณา รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี จากตารางที่ 3.3 พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อหัว ต่อปี ของจังหวัดมหาสารคามในปี 2541 คิดเป็นจำนวนเงิน 21,648 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับ จังหวัดอื่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดเป็นอันดับที่ 13 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นอันดับที่ 70 ของประเทศ จากทั้งหมด 19 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 76 จังหวัดของประเทศ

หมายความว่า ในด้านเศรษฐกิจ จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดที่ประชากร มีรายได้ โดยเฉลี่ยต่อคน ต่ำกว่าจังหวัดอื่น ๆ โดยเปรียบเทียบ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ประชากรส่วนใหญ่ใน จังหวัดมหาสารคาม มีฐานะยากจน เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2) กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

2.2.1) การเกษตรกรรม

ก. การกสิกรรม

ตารางที่ 3.6 พื้นที่การเกษตรจังหวัดมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2543

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)
พื้นที่ถือครองทางการเกษตร	2,713,586
พื้นที่นา	2,158,722
พื้นที่พืชไร่	504,707
พื้นที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น	21,342
พื้นที่ปลูกพืชผัก	} 21,342
พื้นที่ไม้ดอกไม้ประดับ	
พื้นที่เกษตรอื่นๆ	5,380
พื้นที่ไม่ได้จำแนก	2,093

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยาสูบ อ้อยโรงงาน มัน แก้ว ปอแก้ว และไม้ผล และสามารถแสดงพื้นที่การปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคาม ดังนี้ คือ

ตารางที่ 3.7 พื้นที่การปลูกข้าวของจังหวัดมหาสารคาม ปีการเพาะปลูก 2543-2544

ที่	ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก	พื้นที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิตรวม	ผลผลิตเฉลี่ย
1	ข้าวเจ้า (นาปี)	813,484	697,871	342,555	503
2	ข้าวเจ้า (นาปลัง)	134,595	121,662	84,280	693
3	ข้าวเหนียว (นาปี)	1,209,309	1,109,502	542,843	489
4	ข้าวเหนียว (นาปลัง)	9,867	9,714	6,679	687

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 3.8 พื้นที่การปลูกพืชไร่ของจังหวัดมหาสารคาม ปีการเพาะปลูก 2543 - 2544

ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (ไร่)
มันสำปะหลัง	68,634	68,634	160,561	2,339
ยาสูบพันธุ์เตอร์กิส	4,388	4,388	984	224
ยาสูบพันธุ์พื้นเมือง	218	218	43	198
อ้อยโรงงาน	89,815	89,815	920,546	10,249
ปอแก้ว	224	224	48	2116
มันแกว	6,474	6,474	20,908	3,229

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม

ข. ปศุสัตว์

สัตว์เลี้ยงสำคัญของจังหวัดมหาสารคาม คือ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่พื้นเมือง สำหรับการผลิต ปศุสัตว์ จากข้อมูลของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ปี 2543 ได้ดังนี้ คือ

โคเนื้อ-กระบือ จังหวัดมหาสารคาม มีการเลี้ยงโคเนื้อราว 154,171 ตัว แหล่งที่เลี้ยงหนาแน่น คือ อำเภอมือ อำเภอยางสีสุราช อำเภอบรบือ กิ่งอำเภอกุดรัง อำเภอกาดำ และอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย ส่วนกระบือที่เลี้ยง จำนวน 80,172 ตัว เลี้ยงหนาแน่นในเขตอำเภอบรบือ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย อำเภอเมืองมหาสารคาม โดยภาพรวมการเลี้ยงโคเพิ่มขึ้นจากปี 2542 และกระบือลดจากปี 2542

โคนม การเลี้ยงโคนมในจังหวัดมหาสารคาม ในปี 2543 มี 2,447 ตัว แหล่งที่มีการเลี้ยงโคนม คือ อำเภอมือ อำเภอบรบือ กันทรวิชัย และวาปีปทุม

พืชอาหารสัตว์ ในปัจจุบัน การปลูกพืชอาหารสัตว์มีน้อยมาก การเลี้ยงโค-กระบือ อาศัยทุ่งหญ้าสาธารณะหัวไร่ปลายนา ริมถนน และพื้นที่นาหรือพื้นที่ปลูกพืชไร่หลังฤดูเก็บเกี่ยว อย่างไรก็ตามในระยะหลังนี้ เกษตรกรให้ความสนใจในการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์มากขึ้น

การเลี้ยงสุกร จำนวนสุกรที่เลี้ยงในจังหวัดมหาสารคามในปี 2543 มีจำนวน 51,676 ตัว ความเคลื่อนไหวของการเลี้ยงในแต่ละปี ผันแปรไปตามราคาสุกรมีชีวิตและและราคาอาหารสัตว์ที่จำเป็น ในปี 2543 จำนวนสุกรที่เลี้ยงลดลงจากปี 2542 การเลี้ยงส่วนใหญ่ อยู่ในมือของเจ้าของโรงสีเล็กและฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดใหญ่มักในแบบตกลงราคากับบริษัทอาหารสัตว์ ซึ่งจะส่งสุกรขุนขายในภาคกลางหรือกรุงเทพฯ ผลตอบแทนของผู้เลี้ยงรายย่อยไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับกลไกการตลาดและการฆ่าชำแหละ

การเลี้ยงสัตว์ปีก ในปี 2543 จังหวัดมหาสารคาม เลี้ยงไก่เนื้อ 209,800 ตัว ไก่ไข่ 14,865 ตัว ไก่พื้นเมือง 1,371,689 ตัว ไก่เนื้อและไก่ไข่ไม่มีฟาร์มใหญ่มาก ๆ ในท้องที่จังหวัดมหาสารคามที่มีเป็นการเลี้ยงเพื่อขายในตลาดท้องถิ่นและอยู่ภายใต้การควบคุมของระบบผลิตครบวงจรของตัวแทนบริษัทอาหารสัตว์ ไข่สดในบางระยะต้องนำเข้าจากจังหวัดใกล้เคียง แนวโน้มการเลี้ยงแปรผันตามราคาอาหารสัตว์

2.2.2) การอุตสาหกรรมและเหมืองแร่

ก. การอุตสาหกรรม

ฐานการผลิตหลักของจังหวัดมหาสารคาม คือ การเกษตร อุตสาหกรรมผลิตของจังหวัดมหาสารคามเกือบทั้งหมดเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่เหลือเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อม ซึ่งผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าบริการในตลาดท้องถิ่น อุตสาหกรรมในครัวเรือนและหัตถกรรมเป็นอาชีพเสริมรายได้้นอกจากการเกษตร

โครงสร้างอุตสาหกรรมในมหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่มีเงินลงทุนต่ำกว่า 10 ล้านบาท โรงงานที่มีจำนวนมากที่สุด คือ โรงงานผลิตภัณฑ์คอนกรีต โรงงานทำน้ำแข็ง โรงงานทำเกลือสินเธาว์ โรงงานทำเฟอร์นิเจอร์ นอกจากนั้นเป็นโรงงานซ่อมเครื่องยนต์และเครื่องจักรกล

จากโครงสร้างอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามที่กล่าวข้างต้น สามารถจำแนกกลุ่มอุตสาหกรรมได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

- 1) กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตร เกี่ยวข้องกับการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาแปรรูปประกอบด้วย โรงสีข้าว โรงงานมันเส้น โรงงานแป้งมัน กลุ่มนี้มีเงินลงทุน จำนวนโรงงานและการจ้างงานในปริมาณค่อนข้างมากในจังหวัด
- 2) กลุ่มอุตสาหกรรมครัวเรือน ได้แก่ สิ่งทอ ผลิตภัณฑ์ใหม่ เครื่องจักรสาน เครื่องปั้นดินเผา
- 3) กลุ่มอุตสาหกรรมรับช่วงผลิต ได้แก่ เจียรไนพลอย ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ทำวิภคฒและชนตปลอม

4) กลุ่มอุตสาหกรรมที่อาศัยตลาดท้องถิ่น ได้แก่ โรงซ่อมรถยนต์ จักรยานยนต์ โรงกลึง ขึ้นส่วน โรงพิมพ์ โรงน้ำแข็ง โรงงานไอศกรีม โรงงานผลิตวัสดุก่อสร้าง

ในปี 2543 โรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามมีจำนวน 188 โรงงาน เงินทุนทั้งสิ้น 1,264.731 ล้านบาท จำนวนคนงาน 4,415 คน เปรียบเทียบกับปี 2542 ซึ่งมีโรงงาน 227 โรงงาน เงินทุนทั้งสิ้น 1,296.972 ล้านบาท จำนวนโรงงานลดลงร้อยละ 17.18 เงินทุนลดลง 32.241 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 0.24

ข. เหมืองแร่

แร่ที่สำคัญที่พบเป็นจำนวนในจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ เกลือหิน พบที่อำเภอบรบือ และอำเภอนาคู เกลือหินที่มีความหนา 168 ถึง 505 ฟุต ปริมาณบ่งชี้ของเกลือมากกว่า 700 ล้านตัน อย่างไรก็ตามที่จะพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรม มีปัญหาสำคัญ คือ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งอุตสาหกรรมทำเกลือที่จะไม่ให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะต้องลงทุนสูง

เนื่องจากเกลือหินเป็นทรัพยากรสำคัญของจังหวัดที่มีศักยภาพสูงในการนำมาใช้ประโยชน์จึงควรที่จะได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ ในการนำเกลือหินขึ้นมาใช้ในการอุตสาหกรรม โดยที่ไม่ทำความเสียหายแก่สภาพแวดล้อม เช่น ทำโซดาแอช เพื่อนำไปใช้ในอุตสาหกรรม เซรามิค สบู่ ผงซักฟอก เยื่อกระดาษ และการถลุงโลหะ ซึ่งจะส่งผลให้จังหวัดมหาสารคามมีโอกาสในอุตสาหกรรมต่อเนื่องเหล่านั้นด้วย

ปัจจุบันมีผู้ประกอบการทำเกลือสินเธาว์ จำนวน 16 ราย ที่ตำบลโคกพระ อำเภอกันทรวิชัย

2.2.3) การบริการ

สถานที่บริการอำนวยความสะดวกในจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ โรงแรม ร้านอาหาร ส่วนใหญ่กระจายอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม มหาสารคาม มีโรงพยาบาลในตัวเมือง 2 แห่ง มีฝับ บาร์ คาราโอเกะ ไม่มีสถานอาบ-อบ-นวด ห้างสรรพสินค้ามี 1 แห่ง สนูเกอร์ มีอยู่ทั่วไป สระว่ายน้ำของราชการและเอกชนมี 2 แห่ง มีสนามไตรกีฬ 2 แห่ง และรีสอร์ท 1 แห่ง

2.2.4) การท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม มีทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิมทั้งยังมีกิจ

กรรม การผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองที่มีเอกลักษณ์ของลวดลายและรูปแบบดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ดังนี้ คือ

วนอุทยานโกสัมพี อำเภอโกสัมพีสัย อยุธิมฝั่งลำชี เป็นป่าไม้เบญจพรรณพื้นที่ประมาณ 150 ไร่ มีหนองน้ำธรรมชาติ เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิด โดยเฉพาะลิงฝูงใหญ่ประมาณ 500 – 600 ตัว ชาวบ้านเรียก “บุงลิง” มีนักท่องเที่ยวเข้ามาวันละประมาณ 150 คน ชาวบ้านจัดงานเทศกาลไหลเรือไฟ และสงกรานต์ในบริเวณนี้ทุกปี

แก่งเลิงจาน ในเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่ตั้งของสถานีประมง จึงเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาที่สำคัญ จัดแต่งบริเวณไว้สวยงาม เป็นที่พักผ่อนของชาวเมืองมหาสารคาม

คุน (สวนป่าจุฬารามณ์) อำเภอนาเชือกเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะทางธรรมชาติมีน้ำไหลเฉพาะที่ตลอดเวลา มีเรื่องเล่าถึงความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ มีพืชและสัตว์ซึ่งไม่ค่อยพบในที่อื่น เช่น ต้นลำพูน เห็ดลาบ ปลาคอกุ้ง งูเขา ปูแปงหรือปูทูลกระหม่อม ซึ่งเป็นปูน้ำจืดที่สวยงามที่สุด

วนอุทยานชีหลง อำเภอกันทรวิชัย มีเนื้อที่ 120 ไร่ ห่างจากตัวเมืองจังหวัดมหาสารคามเพียง 7 กิโลเมตร ติดชายฝั่งแม่น้ำชีที่บ้านวังหว้า หมู่ที่ 6 ตำบลท่าขนอยง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ลักษณะทั่วไปของป่าชีหลงเป็นป่าดงดิบแล้งตามธรรมชาติ มีพรรณไม้หลากหลายชนิด และยังเป็นที่อยู่อาศัยของนกนานาชนิด ในบริเวณอุทยานมีที่พักผ่อนหย่อนใจอยู่โดยรอบริมฝั่งแม่น้ำมีทัศนียภาพที่สวยงามตลอดแนวเขตของอุทยาน เหมาะสำหรับนักนิยมท่องป่า

3) ด้านสังคม

3.1) ประชากร

ประชากรจังหวัดมหาสารคามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 - 2542 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในแต่ละปี โดยเมื่อสิ้นปี 2542 จังหวัดมหาสารคามมีประชากรทั้งสิ้น 940,402 คน โดยอำเภอที่มีประชากรสูงสุด 3 อันดับแรก คือ อำเภอเมืองมหาสารคาม , โกสัมพีสัย และวาปีปทุม คิดเป็นจำนวน 149,980 , 121,801 และ 114,584 คน ตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุด 3 อันดับแรก คือ กิ่งอำเภอนามน , อำเภอแกลง และอำเภอยางสีสุราช มีจำนวนประชากรเท่ากับ 24,078 29,111 และ 35,139 คน ตามลำดับ ซึ่งกิ่งอำเภอนามน เป็นกิ่งอำเภอที่แยกจาก อำเภอเชียงยืน ในปี พ.ศ. 2540 และกิ่งอำเภอกุดรัง ได้แยกจากอำเภอบรบือ ในปี พ.ศ. 2538

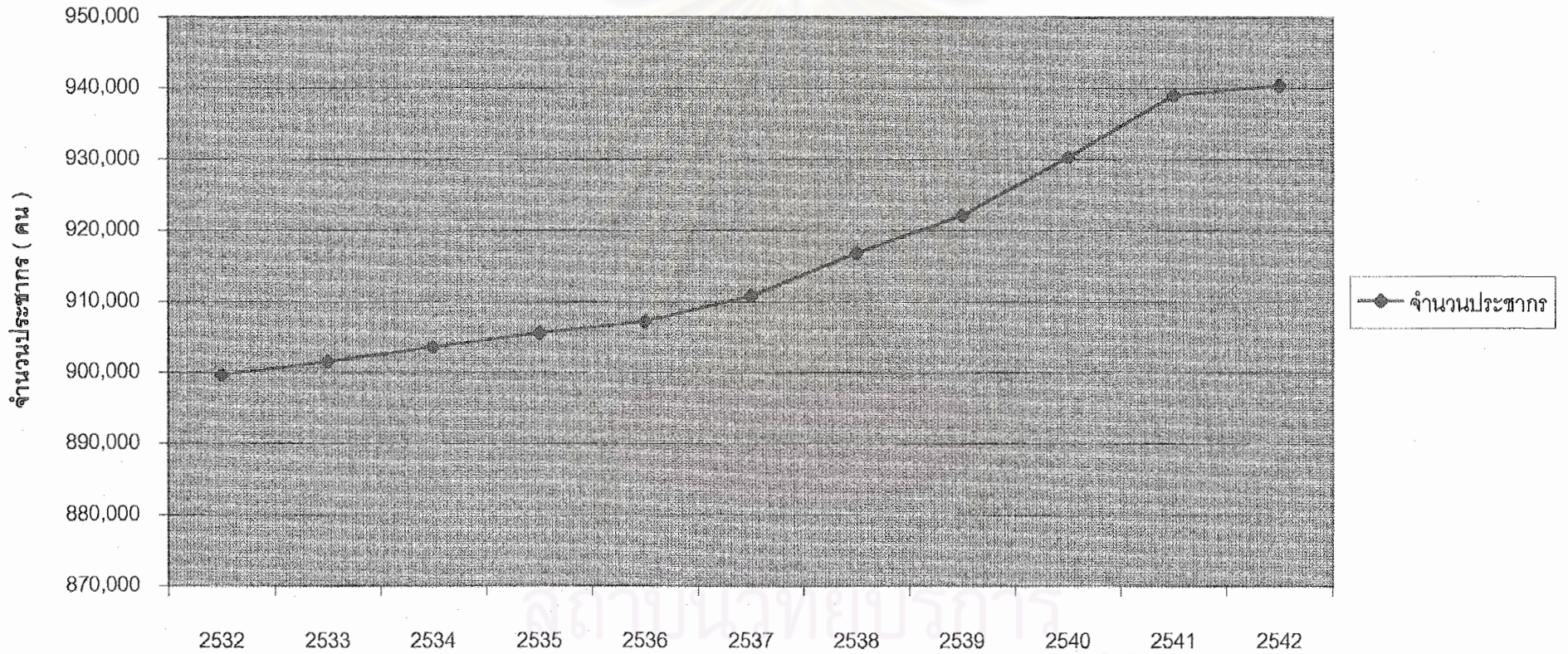
ตารางที่ 3.9 จำนวนประชากรรายอำเภอ จังหวัดมหาสารคาม ปี 2532 - 2542

อำเภอ / กิ่งอำเภอ	จำนวนประชากร										
	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542
เมืองมหาสารคาม	136,927	137,103	137,556	137,886	137,957	138,156	139,984	142,359	143,642	146,687	149,980
กันทรวิชัย	73,528	73,864	73,987	74,090	74,102	74,141	74,221	74,319	74,773	75,064	74,587
แกดำ	27,963	28,010	27,998	28,046	28,098	28,117	28,500	28,611	28,837	29,067	29,111
โกสุมพิสัย	117,623	117,963	118,103	118,456	118,887	119,085	119,665	119,734	121,051	121,772	121,801
เขียงยืน	59,024	59,320	59,918	60,239	60,504	61,015	61,230	61,669	62,350	62,775	62,908
นาเชือก	57,496	57,521	57,682	57,889	58,047	58,631	58,922	59,328	59,938	60,363	60,376
นาโดน	34,791	34,852	34,981	34,954	35,465	34,939	35,498	35,503	35,816	36,183	36,469
บรบือ	104,155	104,583	104,351	104,831	104,726	106,125	107,011	107,389	108,255	108,781	108,723
พยัคฆภูมิพิสัย	81,441	81,527	81,897	81,963	82,014	82,675	83,009	83,949	84,936	86,046	86,711
วาปีปทุม	111,801	111,884	111,895	111,941	112,052	112,371	112,998	113,170	114,009	114,858	114,584
ยางสีสุราช	33,694	33,759	33,801	33,897	33,968	34,024	34,102	34,295	34,484	34,874	35,139
กิ่งอำเภอกุดรัง	34,987	35,004	35,277	35,201	35,218	35,307	35,408	35,501	35,770	35,926	35,944
กิ่งอำเภอชื่นชม	23,629	23,648	23,624	23,688	23,688	23,695	23,771	23,788	23,892	24,094	24,078
รวม	899,591	901,571	903,604	905,616	907,275	910,818	916,857	922,154	930,293	939,031	940,402

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดมหาสารคาม

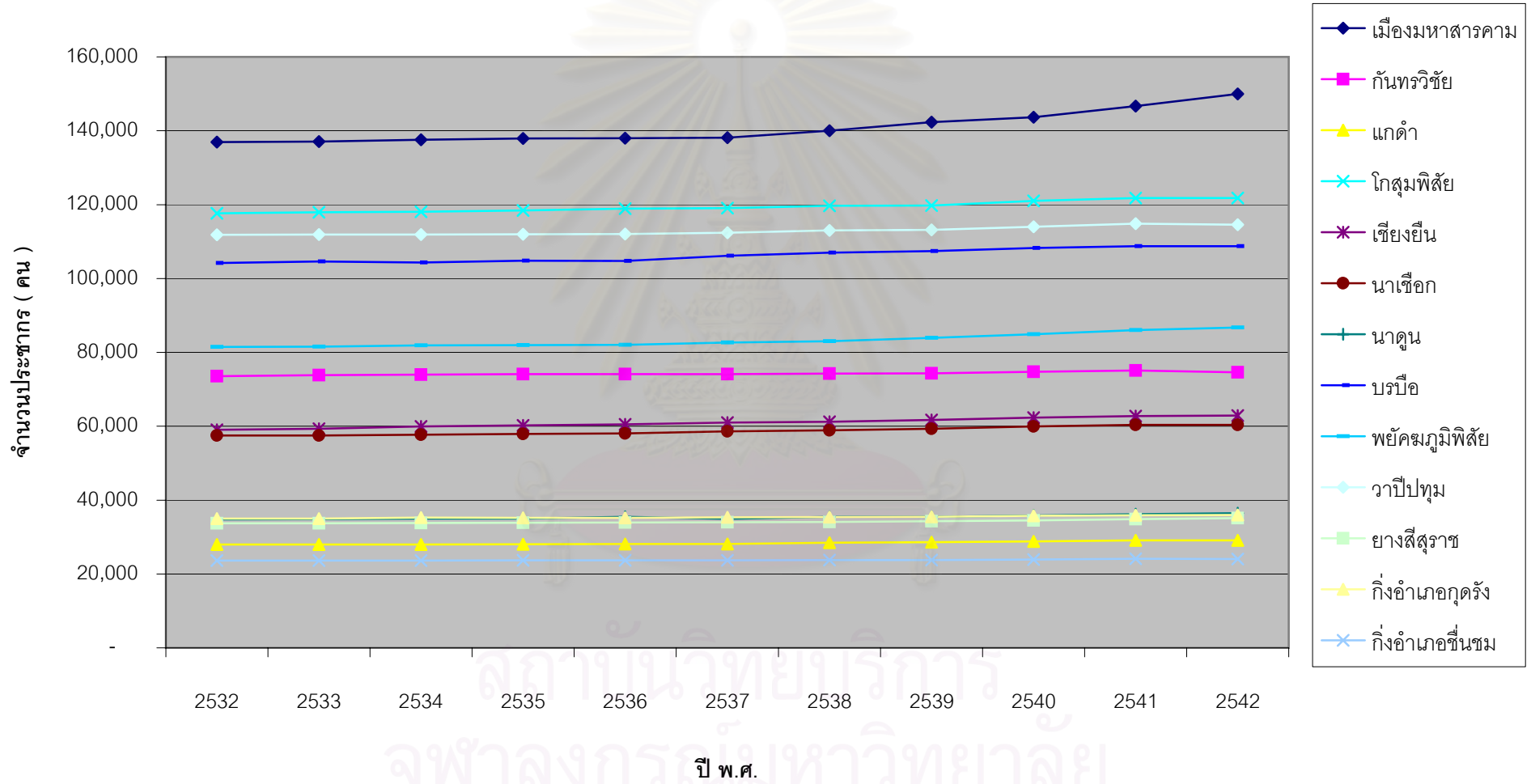

แผนภูมิที่ 3.1 จำนวนประชากรจังหวัดมหาสารคาม
ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2532-2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปี พ.ศ.

แผนภูมิที่ 3.2 จำนวนประชากรรายอำเภอจังหวัดมหาสารคาม
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 - 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

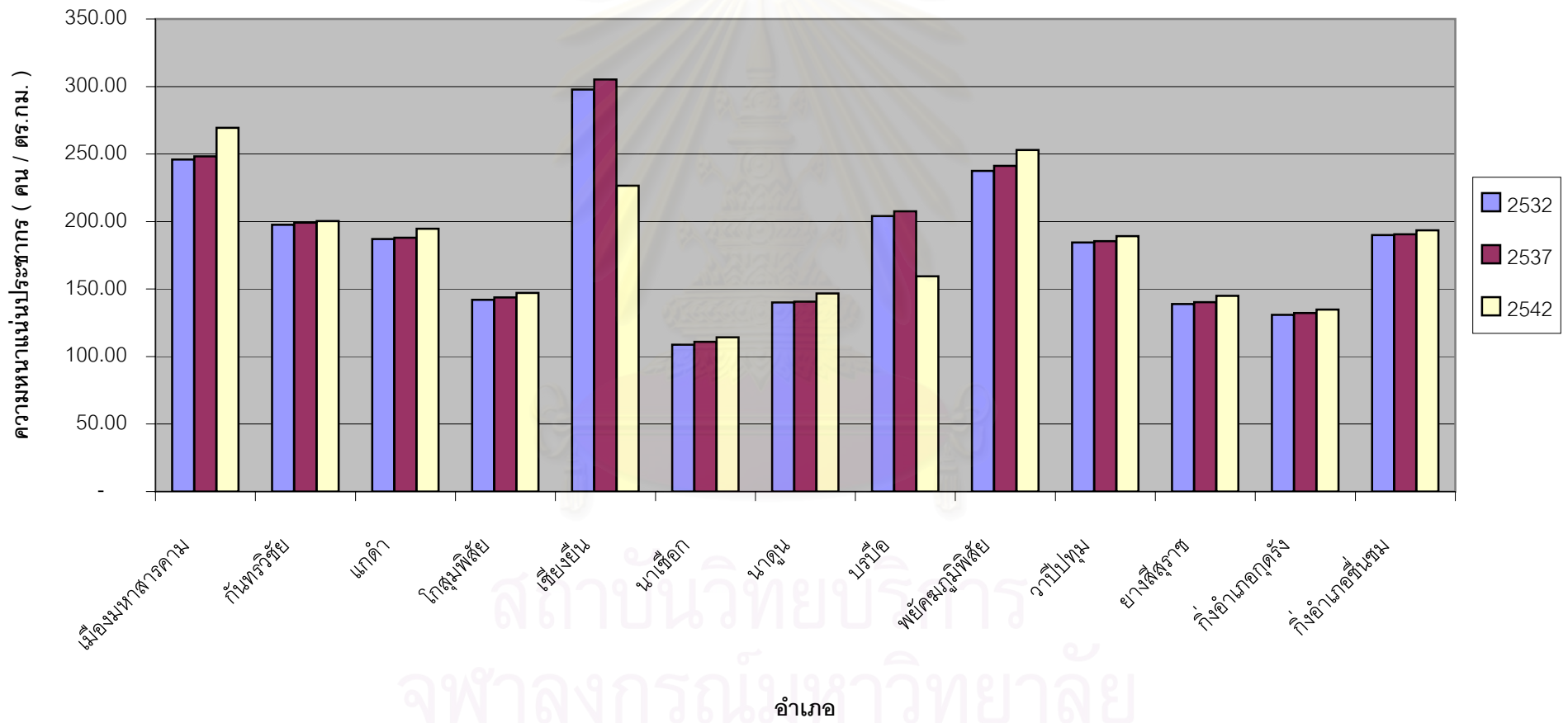

ตารางที่ 3.10 พื้นที่ ประชากรและความหนาแน่นของประชากรรายอำเภอ ปีพ.ศ. 2532, 2537 และ 2542

อำเภอ / กิ่งอำเภอ	พื้นที่		ประชากร (คน)			ความหนาแน่น (คน / ตร.กม.)		
	ตร.กม.	ร้อยละ	2532	2537	2542	2532	2537	2542
เมืองมหาสารคาม	556.69	10.65	136,927	138,156	149,980	245.97	248.17	269.41
กันทรวิชัย	372.22	7.12	73,528	74,141	74,587	197.54	199.19	200.38
แกดำ	149.52	2.86	27,963	28,117	29,111	187.02	188.05	194.70
โกสุมพิสัย	827.87	15.84	117,623	119,085	121,801	142.08	143.85	147.13
เสิงยี่สิบ	277.61	5.31	59,024	61,015	62,908	212.61	219.79	226.61
นาเชือก	528.79	10.12	57,496	58,631	60,376	108.73	110.88	114.18
นาดูน	248.44	4.76	34,791	34,939	36,469	140.04	140.63	146.79
บรบือ	681.62	13.05	104,155	106,125	108,723	152.81	155.70	159.51
พยัคฆภูมิพิสัย	342.79	6.56	81,441	82,675	86,711	237.58	241.18	252.96
วาปีปทุม	605.74	11.59	111,801	112,371	114,584	184.57	185.51	189.16
ยางสีสุราช	242.50	4.64	33,694	34,024	35,139	138.94	140.31	144.90
กิ่งอำเภอกุดรัง	267.00	5.11	34,987	35,307	35,994	131.04	132.24	134.81
กิ่งอำเภอชื่นชม	124.41	2.38	23,629	23,695	24,078	189.93	190.46	193.54
รวม	5,225.20	100.00	899,591	910,818	943,003	172.16	174.31	178.39

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดมหาสารคามและจากตารางที่ 3.9

แผนภูมิที่ 3.3 เปรียบเทียบความหนาแน่นประชากรรายอำเภอจังหวัดมหาสารคาม
ปี พ.ศ. 2532, 2537 และ 2542

ตารางที่ 3.11 การเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดมหาสารคามรายอำเภอ ระหว่างปี พ.ศ. 2537-2542

เขตการปกครอง	จำนวนประชากร		การเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537-2542		อัตราการเพิ่มประชากรต่อปี (r) $r = [(Pt / Po) ^ { 1/n }] - 1$
	2537 (Po)	2542 (Pt)	จำนวนประชากร	ร้อยละ (%)	
เมืองมหาสารคาม	138,156	149,980	11,824	37.75	1.65
กันทรวิชัย	74,141	74,587	446	1.42	0.12
แกดำ	28,117	29,111	994	3.17	0.70
โกสุมพิสัย	119,085	121,801	2,716	8.67	0.45
เข็ยงยืน	84,710	86,986	2,276	7.27	0.53
นาเชือก	58,631	60,376	1,745	5.57	0.59
นาดูน	34,939	36,469	1,530	4.88	0.86
บรบือ	141,432	143,862	2,430	7.76	0.34
พยัคฆภูมิพิสัย	82,675	86,711	4,036	12.88	0.96
วาปีปทุม	112,371	114,584	2,213	7.06	0.39
ยางสีสุราช	34,024	35,139	1,115	3.56	0.65
รวม	908281	939,606	31,325	100.00	0.68

n = 5 (จำนวนปีที่ใช้ในการคำนวณ)

^ = ยกกำลัง

ที่มา : จากตารางที่ 3.10

เมื่อพิจารณาความหนาแน่นของประชากรรายอำเภอ ในปี พ.ศ. 2542 อำเภอที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด 3 อันดับแรก คือ อำเภอเมืองมหาสารคาม, พยัคฆภูมิพิสัย และเชียงยืน โดยมีความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 269.41, 252.96 และ 226.61 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนอำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรน้อยที่สุด 3 อันดับแรก คือ อำเภอนาเชือก, กิ่งอำเภอกุดรัง และอำเภอโกสุมพิสัย เท่ากับ 114.18, 134.81 และ 147.13 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ ดังแสดงตามตารางที่ 3.10 และแผนภูมิที่ 3.3

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดมหาสารคามรายอำเภอ ระหว่างปี พ.ศ. 2537 – 2542 จากตารางที่ 3.11 พบว่า อำเภอเมืองมหาสารคาม มีการเปลี่ยนแปลงประชากรสูงสุด คือ เพิ่มขึ้นจำนวน 11,824 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.75 และมีอัตราเพิ่มประชากรสูงสุดคือ 1.65 รองลงมาคือ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย และ อำเภอโกสุมพิสัย มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นจำนวน 4,036 และ 2,716 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.88 และ 8.67 โดยมีอัตราการเพิ่มประชากรต่อปีเท่ากับ 0.96 และ 0.45 ตามลำดับ

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ในตารางที่ 3.11 เป็นข้อมูลที่ได้จาก ที่ทำการปกครองจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นการรวบรวมจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร ซึ่งไม่ได้รวมจำนวนนิสิตและบุคลากรที่เข้ามาศึกษาหรือทำงานของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มาจากจังหวัดอื่นๆ และจากข้อมูลกองแผนงานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่านิสิตของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นนิสิตที่มาจากภูมิลำเนาหรือจังหวัดอื่น

ดังนั้นข้อมูลประชากรที่นำมาศึกษา จึงบอกผลด้านประชากรได้เพียงบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของมหาวิทยาลัย ส่วนจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นจากมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่เป็นนิสิต และบุคลากร ได้แสดงไว้ในบทที่ 5 ซึ่งจะศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2540 และ 2541 ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคาม

3.2) โครงสร้างราชการบริหารส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นจังหวัด

การจัดองค์กรราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีหน่วยราชการที่อยู่ในความควบคุมดูแล ของผู้ว่าราชการจังหวัด คือ ส่วนราชการต่าง ๆ ในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน และส่วนราชการในระดับจังหวัดเป็นหน่วยงาน 2 ลักษณะ คือ หน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาคประจำจังหวัดและหน่วยราชการบริหารส่วนกลางในจังหวัด

หน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาคประจำจังหวัดของจังหวัดมหาสารคาม มีทั้งสิ้น 33 หน่วยงาน สังกัดกระทรวงมหาดไทย 8 หน่วยงาน และสังกัดกระทรวง ทบวง กรมอื่น ๆ อีก 25 หน่วยงาน ส่วนหน่วยราชการบริหารส่วนกลางในจังหวัดมีทั้งสิ้น 28 หน่วยงาน เป็นหน่วยงานที่สังกัดกระทรวง ทบวง กรม อื่น ๆ ทั้งสิ้น 24 หน่วยงาน หน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย 1 หน่วยงานและหน่วยงานอิสระ 3 หน่วยงาน

ส่วนการจัดองค์กรราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มี 3 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล

3.3) การศึกษา

จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่นับเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากเป็นที่รวมของสถานศึกษาในระบบโรงเรียนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา เป็นจังหวัดที่มีสถานศึกษาเกือบทุกสังกัด โดยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสถาบันราชภัฏมหาสารคาม เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของจังหวัด และสามารถแยกสถานศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษาที่จัดสอน ดังนี้

3.3.1) สถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

- (1) โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ทั้งหมด 578 แห่ง
- (2) โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสถาบันราชภัฏ 1 แห่ง
- (3) โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 55 แห่ง
- (4) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 16 แห่ง
- (5) วิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา 6 แห่ง
- (6) วิทยาลัยกรมพลศึกษา 1 แห่ง
- (7) สถาบันราชภัฏ 1 แห่ง

3.3.2) สถานศึกษานอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

- (1) โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สังกัดเทศบาล 7 แห่ง
- (2) วิทยาลัยพยาบาล 1 แห่ง
- (3) โรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 1 แห่ง
- (4) มหาวิทยาลัย 1 แห่ง

3.3.3) สถานศึกษาเอกชน

โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 16 แห่ง แบ่งตามระดับที่เปิดสอนสูงสุด ดังนี้

- (1) ระดับอนุบาล 10 แห่ง
- (2) ระดับประถมศึกษา 3 แห่ง
- (3) ระดับมัธยมศึกษา 2 แห่ง
- (4) ระดับอาชีวศึกษา 1 แห่ง

และสามารถแสดงประชากรวัยศึกษาและนักศึกษาได้ตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.12 จำนวนประชากรวัยศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา นักศึกษาที่อยู่ในระบบการศึกษา และร้อยละของนักศึกษาที่อยู่ในประชากรวัยศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา ปี 2540 – 2542

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา 2540			ปีการศึกษา 2541			ปีการศึกษา 2542		
	ปชก.	นักศึกษา	ร้อยละ	ปชก.	นักศึกษา	ร้อยละ	ปชก.	นักศึกษา	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนต้น	42506	41135	96.77	41561	41004	98.66	40605	40605	100.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	49548	27036	54.57	46531	29665	63.75	44138	30099	67.73
อุดมศึกษา	73053	15178	20.78	72575	18197	25.90	70056	21087	30.10

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม

จากตารางที่ 3.12 พบว่า ในแต่ละปียังมีประชากรวัยศึกษายังไม่ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษาเป็นจำนวนมาก แต่มีแนวโน้มได้รับการศึกษาในระดับดังกล่าวเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปี 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพทั่วไปมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1) ประวัติมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีศูนย์กลางการบริหารงาน ณ ที่ทำการแห่งใหม่ ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัยจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 1,300 ไร่ และที่ตั้งเลขที่ 269 ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม บนเนื้อที่ประมาณ 197 ไร่

มหาวิทยาลัยมหาสารคามถือกำเนิดมาจาก วิทยาลัยวิชาการศึกษามหาสารคาม ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2511 โดยมีจัดมุ่งหมายเพื่อที่จะขยายการศึกษาขั้นสูงไปสู่ต่างจังหวัด ต่อมาได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม เมื่อปี พ.ศ. 2517 และได้แยกตัวเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศภายใต้ชื่อ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2537 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัย ซึ่งได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 111 ตอนที่ 45ก นับเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งที่ 22 ของประเทศไทย

วิทยาลัยวิชาการศึกษามหาสารคาม ได้ดำเนินงานตั้งแต่ปีการศึกษา 2511 ถึงปีการศึกษา 2516 โดยรับนักศึกษาที่มีผลการเรียนดีจากวิทยาลัยครูทั่วประเทศเข้าศึกษาต่อในชั้นปีที่ 3 หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต วิชาเอกที่เปิดสอนในช่วงเวลาดังกล่าวได้แก่ วิชาเอกชีววิทยา ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ เคมีและฟิสิกส์

หลังจากได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปีการศึกษา 2517 มหาวิทยาลัยได้เปลี่ยนหลักสูตรและการเรียนการสอนเป็นระบบทวิภาค และใช้วิธีสอบคัดเลือกนิสิตเข้าเรียนใน 2 ระดับ คือ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 จึงนับได้ว่ามหาวิทยาลัยได้ดำเนินการเปิดสอนหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตเต็มรูปแบบตามเกณฑ์มาตรฐาน ในการเปิดสอนหลักสูตร 4 ปี สาขาที่เปิดสอนได้แก่ สาขาชีววิทยา ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ เคมี ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์ การประถมศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา เทคโนโลยีทางการศึกษา และคหกรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2523 มหาวิทยาลัยได้เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาเป็นครั้งแรก โดยได้เปิดสอนหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา เน้นการสอนวิทยาศาสตร์ การสอนสังคมศึกษา และการสอนภาษาไทย

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีนโยบายที่จะกระจายโอกาสทางการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทการศึกษาอย่างกว้างขวางและทั่วถึง พร้อมทั้งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในภูมิภาคอินโดจีน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ที่ต้องการส่งเสริมให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นศูนย์กลางการผลิตและการค้าขายกับประเทศกลุ่มอินโดจีน มหาวิทยาลัยจึงได้ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัย ได้แก่

1. วิทยาเขตนครพนม ที่ทำการชั่วคราว ตั้งอยู่ที่โรงเรียนปียมหาราชาลัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
2. ศูนย์พัฒนาการศึกษาอุดรธานี ที่ทำการชั่วคราว ตั้งอยู่ที่โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีหน่วยงานที่ทำกรศึกษาวิจัยและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ได้แก่

- สถาบันศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานทุกสาขาและเป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้า ส่งเสริม เผยแพร่ อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน และแลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์ไม้และสัตว์ที่สัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนอีสาน และผลกระทบที่มีต่อระบบนิเวศวิทยา เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการเรียบการสอนและการวิจัยของนิสิต นักศึกษา และอาจารย์ในมหาวิทยาลัย
- สำนักวิทยบริการ เป็นศูนย์รวมของแหล่งสารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้าที่หลากหลาย และสามารถสืบค้นด้วยระบบห้องสมุดอัตโนมัติ (OPEC) บริการสืบค้นสารสนเทศระหว่างประเทศโดยเครือข่าย INTERNET และมีศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร ซึ่งเป็นแหล่งสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับอีสาน ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมทั้งภายในและนอกมหาวิทยาลัย
- สำนักคอมพิวเตอร์ บริการสารสนเทศเพื่อบริหารงานระบบทะเบียน ระบบสารสนเทศผ่านเครือข่าย INTERNET บริการการเรียนการสอนทางไกล บริการจัดฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ให้แก่อาจารย์ ข้าราชการ นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

- ศูนย์มัลติมีเดียเพื่อการเรียน เป็นศูนย์ประสานงานเพื่อการออกแบบ การฝึกอบรม การบริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอน พร้อมทั้งกำหนด แนวทางการวิจัยติดตามผลและประเมินระบบการผลิตมัลติมีเดีย เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐาน การจัดการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาและการเรียนการสอนให้สูงขึ้น
- สถานีวิทยุ ให้บริการความรู้ความบันเทิง เผยแพร่ข่าวสารทางราชการ ส่งเสริม ศิลปะและวัฒนธรรม ฯลฯ ส่งกระจายเสียงในระบบเอฟ เอ็ม (F.M.) พื้นที่ที่สามารถรับฟังได้มี 7 จังหวัดได้แก่ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ยโสธร มุกดาหาร และสกลนคร
- โรงเรียนสาธิต เป็นสถานศึกษาเพื่อวิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน รับนักเรียนระดับมัธยมตอนต้นและตอนปลายจากนักเรียนในท้องถิ่น ซึ่งในปีการศึกษา 2541 มีนักเรียนจำนวน 241 คน

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เปิดสอนหลักสูตรและสาขาวิชาต่างๆ รวม 65 สาขาวิชา เป็นหลักสูตรต่ำกว่าปริญญาตรี 1 หลักสูตร ปริญญาตรี 45 สาขาวิชา ระดับปริญญาโท 18 สาขาวิชา และปริญญาเอก 1 สาขาวิชา มีนิสิตรวมทั้งสิ้น 12,315 คน อาจารย์และบุคลากรประมาณ 900 คน โดยหลักสูตรและสาขาวิชาที่เปิดสอน มีดังต่อไปนี้

คณะศึกษาศาสตร์ เปิดสอนหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ศิลปศึกษา การประถมศึกษา บรรณารักษศาสตร์ วิทยาศาสตร์-เคมี วิทยาศาสตร์-ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์-ชีววิทยา และวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาพลศึกษา (ต่อเนื่อง 2 ปี) ในระดับบัณฑิตศึกษา เปิดสอนหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการประถมศึกษา การวัดผลการศึกษา การศึกษานอกระบบ การบริหารการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา จิตวิทยาให้คำปรึกษา วิทยาศาสตร์ศึกษา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และชีววิทยา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เปิดสอนหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การพัฒนาชุมชน จิตกรรม ประวัติศาสตร์ และสาขาวิชา สารสนเทศศาสตร์ ในระดับบัณฑิตศึกษาเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาไทยคดีศึกษา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ภาษาไทย การสอนภาษาอังกฤษ ในฐานะภาษาต่างประเทศ

คณะวิทยาศาสตร์ เปิดสอนหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาเคมี สถิติ ชีววิทยา ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ และฟิสิกส์ประยุกต์

คณะเทคโนโลยี เปิดสอนหลักสูตรบริหารธุรกิจ (บธ.บ.) สาขาวิชาการบัญชี การตลาด การจัดการ และสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ซึ่งเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี และเปิดสอนระดับปริญญาโทสาขาวิชาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.)

คณะเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ เปิดสอนในหลักสูตรเภสัชศาสตร์บัณฑิต (ภ.บ.) หลักสูตร 6 ปี และหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต (ส.บ.)

คณะวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ กำหนดเปิดสอนหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วศ.บ.) สาขาวิชาวิศวกรรมการออกแบบและการผลิต วิศวกรรมชนบท วิทยาการคอมพิวเตอร์ และระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ

คณะสถาปัตยกรรม-ผังเมือง-นฤมิตศิลป์ เปิดสอนในหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต (สถ.บ.) สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมเมืองและชุมชน และหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศป.บ.) สาขาวิชานฤมิตศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ เปิดสอนหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศป.บ.) สาขาดุริยางคศิลป์ นาฏยศิลป์ และทัศนศิลป์

2) สีและตราสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัย

2.1) สีประจำมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สีประจำมหาวิทยาลัยมหาสารคาม คือ สีเหลืองและสีเทา

สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง และความดีงาม

สีเทา หมายถึง ปัญญา

สีเหลือง-เทา หมายถึง ความเจริญรุ่งเรืองอันเกิดจากปัญญาและ

ความดีงาม

2.2) ตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

ตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย คือตราโรจนาคาร ซึ่งมีความหมายว่า ดวงตราแห่งความเจริญรุ่งเรือง มีองค์ประกอบเป็นรูปใบเสมา ภายในมีสัญลักษณ์ขององค์พระธาตุนาดูน ด้านล่างมีสุริยรังสีแผ่ขึ้นจากลายขีด ซึ่งอยู่เหนือคำขวัญภาษาบาลีว่า พุทธิ ปณฺทิตฺตํ หมายความว่า ผู้มีปัญญาพึงเป็นอยู่เพื่อมหาชน ใบเสมา หมายถึง ความรู้หรือภูมิปัญญา องค์พระธาตุนาดูนเป็นปูชนียสถาน อันเป็นสัญลักษณ์แทนคุณธรรมและความดีงาม สุริยรังสี หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง และลายขีด หมายถึง ภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมแห่งอีสาน ความหมายโดยสรุปของตราสัญลักษณ์ คือ ความเจริญรุ่งเรืองอันเป็นผลจากความรู้และคุณธรรมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) ต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย

ต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย คือ ต้นคูณ หรือต้นชัยพฤกษ์

4) การดำเนินงานด้านการผลิตบัณฑิต

การรับนิสิตเข้าศึกษาต่อของมหาวิทยาลัย แบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ

4.1) รับนิสิตเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ

4.1.1) การสอบคัดเลือกนิสิตเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยทบวงมหาวิทยาลัย

4.1.2) การสอบคัดเลือกรับนิสิตโดยตรง โดยมีโควต้าพิเศษดังต่อไปนี้

- โครงการผลิตบัณฑิตสาขาขาดแคลนตามมติคณะรัฐมนตรี
- โครงการส่งเสริมนักกีฬาเยาวชนดีเด่น
- โครงการส่งเสริมนักดนตรีนาฏศิลป์และการแสดงพื้นบ้านดีเด่น
- โครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์

และคณิตศาสตร์ (สค.วค.)

4.1.3) การรับเองของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมีนโยบายขยายโอกาสการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับกลุ่มที่พลาดโอกาสจากการสอบเอนทรานซ์ ประจำปีอีกส่วนหนึ่ง โดยบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งอุปกรณ์ต่างๆ และอาคารสถานที่

4.2) รับนิสิตเข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย ได้เปิดรับสมัครบุคคลเข้าศึกษาในหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในสาขาวิชาต่างๆ ที่ได้เปิดสอน ดังนี้

จำนวนนิสิตและผู้สำเร็จจากการศึกษา ปีการศึกษา 2541

- จำนวนนิสิต

ระดับปริญญาตรี	จำนวน 6,356 คน
ระดับปริญญาโท	จำนวน 2,697 คน
ระดับประกาศนียบัตร (หลักสูตรผู้ช่วยพยาบาล หลักสูตร 1 ปี)	จำนวน 68 คน
- จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา	
ระดับปริญญาตรี	จำนวน 495 คน
ระดับปริญญาโท	จำนวน 363 คน
ระดับประกาศนียบัตร	จำนวน 68 คน

5) การดำเนินงานพัฒนามหาวิทยาลัย

นโยบายมหาวิทยาลัยมหาสารคามในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มุ่งที่จะส่งเสริมการผลิตบัณฑิตทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การส่งเสริมการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นศูนย์กลางทางวิชาการในระดับภูมิภาคและนานาชาติ พร้อมกันนั้นมหาวิทยาลัยได้กำหนดทิศทางการพัฒนาเพื่อไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์แบบ (Comprehensive University) ในอนาคตโดยในด้านการผลิตบัณฑิตได้มุ่งให้มีการรักษามาตรฐานคุณภาพของการเรียนการสอนในทุกระดับ จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา ปรับปรุงหลักสูตร และวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้เป็นการพัฒนาคุณภาพของนิสิตและบุคลากรให้เป็นผู้ที่พร้อมไปด้วยความรู้ความสามารถ พละนาถัย คุณธรรม จริยธรรม และมีจรรยาบรรณ เพื่อให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ สามารถปรับเปลี่ยนวิถีการทำงานและวิถีชีวิตให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ มั่นคง และมีสันติสุข

และในช่วงปี 2542 สภามหาวิทยาลัยมหาสารคามได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14(2) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2537 พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างระเบียบมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ว่าด้วยหน่วยงานเอกเทศระดับคณะ พ.ศ. 2541 ขึ้น เพื่อให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงานโดยได้พิจารณาอนุมัติให้มี คณะเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และวิทยาการคอมพิวเตอร์ เป็นคณะนอกระบบราชการ เพื่อผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และของสังคมมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยนอกระบบต่อไป ดังนั้นมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในปัจจุบันจึงมีหน่วยงานทั้งในระบบราชการและนอกระบบราชการ

และในช่วงของการเริ่มต้นพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีความต้องการบุคลากรอย่างมาก เพื่อสอดคล้องกับภาระงานที่ขยายมากขึ้น โดยเฉพาะภาระงานด้านการผลิตบัณฑิตที่ได้มีการวางแผนการผลิตไว้ล่วงหน้า การได้รับการจัดสรรอัตราเงินเดือนอัตราใหม่ ตั้งแต่เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศเป็นต้นมา ถึงปี 2541 มีเพียง 3 ครั้ง คือ ปีงบประมาณ 2539 จำนวน 112 คน ปี 2540 จำนวน 50 คน ปี 2541 จำนวน 67 คน รวม 3 ปี จำนวน 229 คน และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้แก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในช่วงปี 2542 โดยรับบุคลากรเพิ่ม ซึ่งได้รับงบประมาณจัดสรรจากรัฐบาล ในโครงการจ้างผู้ว่างงานจากวิกฤตเศรษฐกิจ (โครงการมิยาซากา) เป็นบุคลากรชั่วคราวจำนวน 178 อัตรา และรวมเป็นเงินที่ได้รับจากรัฐบาล จำนวน 18,424,320 บาท ซึ่งจ้างวุฒิปริญญาตรี จำนวน 146 คน ได้รับค่าจ้าง 6,360 บาทต่อเดือน จ้างวุฒิปริญญาตรีที่จบหลักสูตรมากกว่า 4 ปี จำนวน 6 คน ได้รับค่าจ้าง 7,040 บาทต่อเดือน และถูกจ้างรายวัน จำนวน 4 คน ส่วนวุฒิปริญญาโท จำนวน 22 อัตรา ได้รับค่าจ้าง 7,780 บาทต่อเดือน

6) การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากร เป็นกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตลอดทุกปี เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรสรุปได้ ดังนี้

1. โครงการปฐมนิเทศข้าราชการใหม่ เพื่อส่งเสริมบุคลากรใหม่ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะหน้าที่งาน ระเบียบวินัย นโยบายและแบบแผนในการทำงาน อันจะเป็นผลให้มีเจตคติที่ดี และมีศรัทธาต่อหน่วยงาน สามารถคิดค้นหาวิธีการใหม่ สร้างงานนค้ความเจริญก้าวหน้าให้เกิดขึ้นแก่หมู่คณะและหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในปี 2541 ได้จัดอบรมปฐมนิเทศข้าราชการบรรจุใหม่และรับโอนมาใหม่ รวม 88 คน เข้าอบรมจำนวน 3 วัน ใช้งบประมาณ 41,000 บาท

2. ทุนศึกษาต่อภายในประเทศ จำนวนเงิน 2,000,000 บาท จัดสรรเพื่อใช้เป็นทุนสนับสนุนบางส่วนสำหรับบุคลากรของมหาวิทยาลัยเพื่อศึกษาในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของมหาวิทยาลัย โดยสนับสนุนค่าเล่าเรียนแต่ไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี

3. ทุนศึกษาต่อต่างประเทศและหลักสูตรนานาชาติ จำนวนเงิน 3,000,000 บาท จัดสรรเพื่อเป็นทุนสนับสนุนบางส่วน สำหรับบุคลากรของมหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของมหาวิทยาลัย และในสถาบันที่ได้รับรองจาก ก.พ. และมหาวิทยาลัยหลักสูตร ณ

มหาวิทยาลัยในต่างประเทศ และสำหรับหลักสูตรนานาชาติในประเทศไทย โดยเหมาจ่าย ทุนละ 200,000 บาทต่อปี

4. ทุนอบรม ประชุมสัมมนา เสนอผลงาน จำนวนเงิน 2,000,000 บาท จัดสรรเพื่อเป็นทุนสนับสนุนการไปอบรมดูงาน เสนอผลงาน ในการประชุมสัมมนานานาชาติทั้งภายในและต่างประเทศ

5. รางวัลผลงานนักวิจัยดีเด่น จำนวนเงิน 100,000 บาท จัดสรรเพื่อเป็นทุนบางส่วนแก่หน่วยงานในมหาวิทยาลัย เพื่อจัดการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน หรือกิจกรรมในลักษณะอื่น เพื่อการพัฒนาหน่วยงานและสถาบันนโยบายของมหาวิทยาลัย

6. ทุนเพื่อการพัฒนาหน่วยงานและสถาบัน จำนวนเงิน 400,000 บาท จัดสรรเพื่อเป็นทุนบางส่วนแก่หน่วยงานในมหาวิทยาลัย เพื่อจัดการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน หรือกิจกรรมในลักษณะอื่น เพื่อการพัฒนาหน่วยงานและสถาบันตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

7. งบประมาณภาษาต่างประเทศ สำหรับบุคลากรของมหาวิทยาลัย จำนวนเงิน 300,000 บาท จัดสรรเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดอบรม และการจัดกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อพัฒนาความสารถทางภาษาต่างประเทศของบุคลากรของมหาวิทยาลัย

8. งบสนับสนุนคอมพิวเตอร์แก่บุคลากรมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมีนโยบายสนับสนุนพัฒนาบุคลากร ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยเสริมสร้างและพัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์ ในปี 2541 ได้จัดสรรเงินเป็นเงินกู้สวัสดิการเพื่อการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ จำนวนเงิน 105,000 บาท

9. การสนับสนุนการศึกษาต่อของบุคลากรมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยได้ยกเว้นค่าเล่าเรียน ซึ่งเป็นไปตามระเบียบมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ว่าด้วยการยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2540 และในปี 2541 มีบุคลากรที่เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และได้รับยกเว้นค่าเล่าเรียนทั้งหมด 34 คน

7) อาคารและสถานที่

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีพื้นที่ปฏิบัติการหลายแห่ง ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พื้นที่ปฏิบัติการ ณ ที่ตั้งแห่งเดิม (ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม) พื้นที่ 197 ไร่

2. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พื้นที่ปฏิบัติการ ณ ที่ตั้งแห่งใหม่ (ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม) พื้นที่ประมาณ 1,300 ไร่

3. พื้นที่ปฏิบัติการสถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช ณ บ้านแก้ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พื้นที่ประมาณ 273 ไร่

4. พื้นที่ปฏิบัติการโครงการฟาร์มมหาวิทยาลัย ตำบลนาสีนวน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่
5. วิทยาเขตนครพนม ณ บริเวณโคกภูกระแต ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมพื้นที่ประมาณ 1,300 ไร่
6. ศูนย์พัฒนาการศึกษาจังหวัดอุดรธานี (อยู่ระหว่างหาที่ตั้งถาวร ปัจจุบันมีที่ตั้งชั่วคราวที่โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี)
7. ศูนย์บริการวิชาการจังหวัดร้อยเอ็ด (ปัจจุบันมีที่ตั้งชั่วคราวที่โรงเรียนพณิชยการพลานุชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด)

มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ต่าง ๆ โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่และที่ได้รับการจัดสรร ในปีงบประมาณ 2541 มหาวิทยาลัยได้ดำเนินงาน โดยมุ่งที่จะพัฒนาพื้นที่ปฏิบัติการแห่งใหม่ ณ ตำบลขามเรียง และตำบลท่าขอนยางเป็นหลัก

8) การรับนิสิตเข้าศึกษาต่อ

การรับนิสิตเข้าศึกษาต่อของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. การรับนิสิตเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี สามารถจำแนกประเภทการรับเข้าเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 รับผ่านทบวง

1.2 รับตรง โดยผ่านการสอบคัดเลือกและมีโควต้าพิเศษ ได้แก่ โครงการดังต่อไปนี้

1.2.1 โครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สค.วค.)

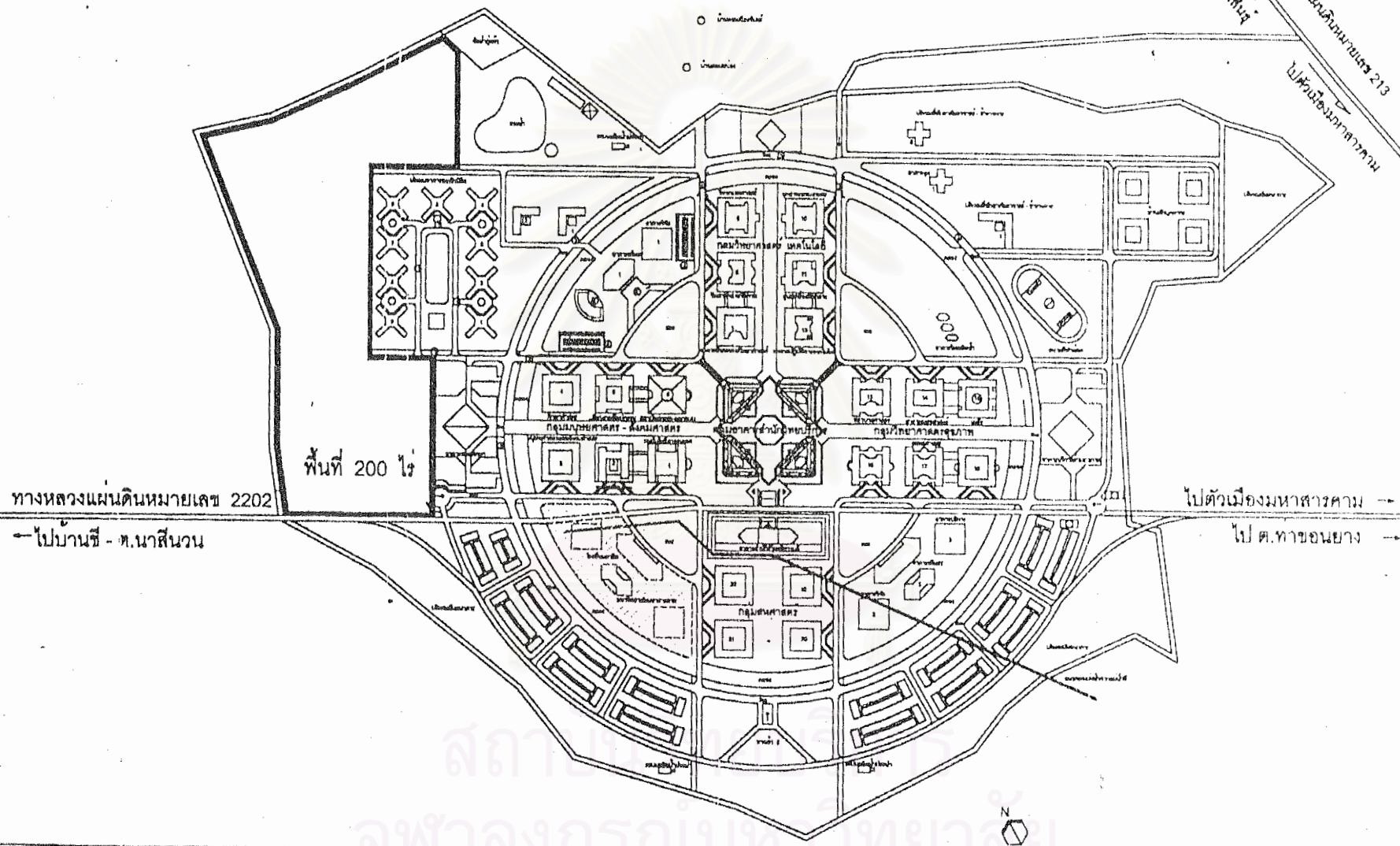
1.2.2 โครงการส่งเสริมนักกีฬาเยาวชนดีเด่น

1.2.3 โครงการส่งเสริมนักดนตรีนาฏศิลป์และการแสดงพื้นเมืองดีเด่น

1.3 รับคัดเลือกตามนโยบายขยายโอกาส สำหรับนิสิตที่พลาดโอกาสจากการสอบเอนทรานซ์ประจำปี

2. การรับนิสิตเข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

ผังแม่บทมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ต.ขามเริง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2202

← ไปบ้านชี - ท.นาสีนวน

พื้นที่ 200 ไร่

ไปตัวเมืองมหาสารคาม →

ไป ต.ท่าขอนยาง →

แบบแผนผังมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

งานวางผังแม่บท ฝ่ายพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นายเจริญ จรรย์ธนวิทย์ วิศวกร 6

บทที่ 4

วิธีการวิจัย

บทที่ 4 เกี่ยวข้องกับขอบเขตการวิจัย พื้นที่ศึกษา และข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา การสุ่มตัวอย่าง ประชากรเป้าหมาย และแบบสอบถาม ปัญหาที่พบในการออกภาคสนาม และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1) ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยผลกระทบของมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น จะศึกษาผลกระทบของมหาวิทยาลัยที่เน้นทางด้านเศรษฐกิจ โดยวิธีการศึกษา สามารถศึกษาได้ 2 วิธี วิธีแรกศึกษาโดยใช้แบบจำลองตัวทวิคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น (LOCAL MULTIPLIER MODEL) วิธีที่สอง ศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเข้า – ปัจจัยออก (INPUT – OUTPUT ANALYSIS) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกใช้วิธีแรกในการศึกษา คือ แบบจำลองตัวทวิคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น เนื่องจากข้อจำกัดในด้านเวลาและค่าใช้จ่ายในการวิจัย กอปรกับวิธีแรกสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็วมากกว่า

โดยแบบจำลองตัวทวิคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น (LOCAL MULTIPLIER MODEL) จะศึกษาเป็น 2 ด้าน คือ

- 1) GROSS LOCAL OUTPUT เป็นการศึกษาที่วัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ด้านผลิตภัณฑ์มวลรวมท้องถิ่น
- 2) LOCAL DISPOSABLE INCOME เป็นการศึกษาที่วัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ด้านรายได้ของท้องถิ่น

ซึ่งรายละเอียดของแบบจำลองได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 และค่าตัวแปรที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม และผลลัพธ์ค่าตัวแปรในแบบจำลองพร้อมกับการคำนวณค่าตัวทวิคูณทาง เศรษฐกิจ ทั้งด้าน GROSS LOCAL OUTPUT และ LOCAL DISPOSABLE INCOME ได้แสดงไว้ในบทที่ 5

4.2) พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาครั้งนี้คือ พื้นที่ทั้งหมดในจังหวัดมหาสารคาม ที่เกี่ยวข้องกับกาใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย และกาใช้จ่ายของบุคลากรและนิสิตของมหาวิทยาลัย ใช้พื้นที่ทั้งหมด 5,291.638 ตารางกิโลเมตร มีการปกครองแบ่งเป็น 11 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ โดยกาใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยจะขึ้นกับงบประมาณที่มหาวิทยาลัยได้รับจากรัฐบาล โดยผ่านทางทบวงมหาวิทยาลัยในแต่ละปี ส่วนกาใช้จ่ายของและนิสิตจะขึ้นกับจำนวนและรายได้ที่บุคลากรและนิสิตได้รับ ซึ่งรายละเอียดกาใช้จ่ายไปในพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัด ได้แสดงไว้ในบทที่ 5 ซึ่งเป็นบทถัดไป

4.3) กลุ่มตัวอย่างและแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบุคลากร และ กลุ่มนิสิตของมหาวิทยาลัย โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างของประชากรเป้าหมายทั้งสองกลุ่ม จะใช้วิธีกำหนดสัดส่วน (PROPORTIONATE SAMPLING) โดยกลุ่มบุคลากรของมหาวิทยาลัยมีทั้งหมด 1,117 คน ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด จะได้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 100 ตัวอย่างจากประชากรกลุ่มแรก ส่วนกลุ่มที่ 2 คือ นิสิตของมหาวิทยาลัยมีทั้งหมด 13,065 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 1 ของประชากรทั้งหมด จะได้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 100 ตัวอย่าง จากประชากรกลุ่มที่ 2 รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในการศึกษาครั้งนี้คือ 200 ตัวอย่าง โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 100 ตัวอย่าง

แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับกาใช้จ่ายของบุคลากร และ นิสิต ที่แยกตามประเภทและพื้นที่กาใช้จ่าย และได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ชุด เช่นกัน โดยชุดแรกเป็นแบบสอบถามสำหรับบุคลากรของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างกลุ่มแรก ส่วนชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับนิสิต ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ 2 และได้แสดงตัวอย่างแบบสอบถามไว้ในภาคผนวก

และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จะได้ค่าตัวแปรที่จะนำไปใช้คำนวณ เพื่อหาค่าตัวแปรคุณเศรษฐกิจท้องถิ่นในแบบจำลอง ซึ่งอธิบายไว้ในบทที่ 5

4.4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้แบ่งการเก็บข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลปฐมภูมิ และ ข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม 2 ชุด ตามกลุ่มประชากรที่ศึกษา (ตัวอย่างแบบสอบถามแสดงในภาคผนวก) คือ กลุ่มบุคลากร และ กลุ่มนิสิตของมหาวิทยาลัย

กลุ่มบุคลากรของมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคลากรหลายระดับ ตั้งแต่ระดับอาจารย์ จนถึงระดับเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยโดยการสัมภาษณ์ จำเป็นต้องใช้จดหมายแนะนำตัวจากภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยกลุ่มบุคลากรใช้แบบสอบถาม 90 ชุด ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มแรก สอบถามบุคลากรระดับอาจารย์ของมหาวิทยาลัย โดยสัมภาษณ์อาจารย์ทั้งหมด 5 คนะ คือ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ และ คณะศิลปกรรมศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์อาจารย์คนละ 10 ชุด รวมเป็น 50 ชุด

กลุ่มที่ 2 สอบถามบุคลากรระดับเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย โดยสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ทั้งหมด 5 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จำนวน 8 ชุด โดยสัมภาษณ์คนละ 2 ชุด กลุ่มที่ 2 เป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักวิทยบริการ จำนวน 8 ชุด กลุ่มที่ 3 เป็นเจ้าหน้าที่สำนักหอสมุด 8 ชุด กลุ่มที่ 4 เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการนิสิต และกลุ่มที่ 5 เป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดของมหาวิทยาลัย 8 ชุด รวมเป็น 40 ชุด

ส่วนกลุ่มนิสิตของมหาวิทยาลัยใช้แบบสอบถาม 80 ชุด โดยสัมภาษณ์นิสิตทั้งหมด 5 คนะ คือ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ และ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งใช้แบบสอบถามสำหรับนิสิต คนละ 16 ชุด รวมเป็น 80 ชุด

2) ข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้รวบรวมจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง โดยเฉพาะสถานที่ราชการและหน่วยงานต่างๆ กล่าวคือ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดมหาสารคาม รวบรวมจากสถิติจังหวัดมหาสารคาม สำนักงานสถิติและสังคมแห่งชาติ และสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย และข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยมหาสารคาม รวบรวมจาก ทบวงมหาวิทยาลัย และกองแผนงานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมดโดยใช้ระยะเวลา 2 เดือน ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ตั้งแต่การดำเนินการขอจดหมายจากภาคีวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และการทดสอบแบบสอบถาม จนกระทั่งได้ข้อมูลที่ครบตามต้องการ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ คือ บุคลากรและนิสิตบางคนอาจไม่เข้าใจในการตอบแบบสอบถาม เนื่องจากเป็นคำถามเกี่ยวกับรายได้และรายจ่าย

4.5) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยผลกระทบมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น เป็นการอธิบายถึง ผลกระทบของมหาวิทยาลัยที่ส่งผลต่อ เศรษฐกิจของจังหวัดมหาสารคาม เป็นสำคัญ โดยการวิเคราะห์จะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย และบุคลากรและนิสิตของมหาวิทยาลัยที่ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการ ที่ส่งผลต่อด้านเศรษฐกิจ สังคมและกายภาพ ของจังหวัดมหาสารคาม โดยการวิเคราะห์จะเน้นด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ และเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ กล่าวคือ เป็นการคำนวณค่าตัวทวีคูณทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยและบุคลากรและนิสิต โดยใช้แบบจำลองตัวทวีคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น (LOCAL MULTIPLIER MODEL) เพื่อใช้อธิบายผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายดังกล่าว

การวิเคราะห์ผลกระทบจะแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านกายภาพ และด้านสังคม ซึ่งจะเน้นด้านเศรษฐกิจ โดยแบ่งการวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจเป็น 5 หัวข้อ คือ

1. การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เป็นการอธิบายถึงงบประมาณที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้รับและใช้จ่ายไปในด้านต่าง ๆ ในแต่ละปี โดยจะแสดงถึงรายละเอียดของการใช้จ่ายแต่ละประเภทที่มหาวิทยาลัยได้ใช้จ่ายไป และแหล่งที่มาของรายได้ของมหาวิทยาลัยที่ได้รับในแต่ละปี ซึ่งรายได้และรายจ่ายที่มหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนเงินที่มาก ที่จะส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดมหาสารคาม

2. การใช้จ่ายของบุคลากรของมหาวิทยาลัย

เป็นการอธิบายถึง มหาวิทยาลัยทำให้เกิดการจ้างงานทางตรง สำหรับบุคลากรของมหาวิทยาลัยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ซึ่งบุคลากรดังกล่าวประกอบด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว และลูกจ้างโครงการ โดยมีค่าจ้าง เป็นรายได้ของบุคลากรและศึกษาถึง รายได้ การออม และการใช้จ่ายของบุคลากร ซึ่งการใช้จ่ายของบุคลากรได้แยกเป็น 5 ประเภท คือ ค่าอาหาร ค่าที่พัก น้ำประปา และไฟฟ้า ค่าเดินทาง ค่าเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย และค่าใช้จ่ายอื่น ซึ่งจะช่วยอธิบายถึงการเกิดขึ้นของร้านค้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากมหาวิทยาลัย และนำไปคำนวณค่าตัวทวิคูณทางเศรษฐกิจ

3. การใช้จ่ายของนิสิต

เป็นการอธิบายผลกระทบของมหาวิทยาลัย ที่ทำให้มีนิสิตเข้ามาศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม ทั้งนิสิตที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดและนอกจังหวัดมหาสารคาม หรือเป็นการเพิ่มจำนวนประชากรในท้องถิ่น ส่งผลทำให้เกิดธุรกิจ ร้านค้า ที่เข้ามาตอบสนองต่อความต้องการของนิสิตและบุคลากรที่เพิ่มขึ้น ร้านค้าที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ ร้านอาหาร ร้านถ่ายเอกสาร ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ธุรกิจหอพัก โดยการวิเคราะห์ เป็นการศึกษาถึงการใช้จ่ายของนิสิต ที่ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการ และนำไปคำนวณค่าตัวทวิคูณทางเศรษฐกิจ

4. ผลกระทบทางเศรษฐกิจของมหาวิทยาลัยที่มีต่อพื้นที่

การศึกษาผลกระทบเศรษฐกิจที่เกิดจากมหาวิทยาลัย ที่ส่งผลต่อพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ คือ

- 4.1 การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยที่มีต่อพื้นที่
- 4.2 การใช้จ่ายของบุคลากรของมหาวิทยาลัยที่มีต่อพื้นที่
- 4.3 การใช้จ่ายของนิสิตของมหาวิทยาลัยที่มีต่อพื้นที่

โดยเป็นการวิเคราะห์และอธิบายถึง การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย บุคลากรและนิสิต ที่ใช้จ่ายไปในพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดมหาสารคาม โดยแยกเป็นรายอำเภอ ทำให้ทราบถึงการใช้จ่ายดังกล่าวมีผลต่อพื้นที่ใดในจังหวัด ซึ่งสามารถช่วยการวางแผนเพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของจังหวัด

5. ตัวทวิคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น

เป็นการวิเคราะห์และคำนวณค่าตัวทวิคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยนำค่าตัวแปรที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม ทั้งบุคลากรและนิสิต รวมถึงข้อมูลการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย ที่ได้จากกองแผนงานของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มาคำนวณโดยใช้แบบจำลองตัวทวิคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น (LOCAL MULTIPLIER MODEL) ทำให้ได้ค่าตัวทวิคูณทางเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งนำไปใช้อธิบายถึง รายได้ของท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของ

มหาวิทยาลัย บุคลากรและนิสิต ที่เกิดขึ้นจากการก่อตั้งมหาวิทยาลัย โดยการคำนวณ จะแสดงค่าตัวแปรแต่ละค่าที่ได้จากแบบสอบถาม ซึ่งจะนำไปใช้แทนในสมการที่ (1) – (7) ในแบบจำลองตัวทวิคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น

ส่วนการวิเคราะห์ด้านกายภาพและสังคม ในด้านกายภาพ จะแสดงถึงจำนวนและประเภทร้านค้าที่เกิดขึ้นจากมหาวิทยาลัย ซึ่งเกิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และส่งผลต่อด้านสังคมติดตามมา ซึ่งรายละเอียดของการวิเคราะห์ได้แสดงไว้ในบทที่ 5 เป็นลำดับถัดไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลกระทบมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น

ในบทนี้เป็นการศึกษาถึง การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม การใช้จ่ายของบุคลากรและนิสิต และการคำนวณค่าตัวทวีคูณเศรษฐกิจท้องถิ่นซึ่งเกิดขึ้นจากการใช้จ่ายดังกล่าว เพื่อนำไป วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยเน้นด้านเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ส่วนด้วยกัน คือ 1) การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2) การใช้จ่ายของบุคลากร 3) การใช้จ่ายของนิสิต 4) ผลกระทบเศรษฐกิจของมหาวิทยาลัยที่มีต่อพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม และ 5) การคำนวณค่าตัวทวีคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น ดังนี้คือ

5.1) การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยของรัฐจะมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับงบประมาณของมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วย 2 งบประมาณ คือ งบประมาณที่มหาวิทยาลัยได้รับจากรัฐบาล และงบประมาณรายได้ของมหาวิทยาลัย ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ และประกอบด้วย 2 งบประมาณดังกล่าว อันแสดงรายละเอียดของงบประมาณที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้รับในปี 2538 – 2542 ได้ดังตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.1 งบประมาณที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้รับและงบประมาณรายได้ของมหาวิทยาลัย มหาสารคามตั้งแต่ปี 2538-2542

	2538	2539	2540	2541	2542
งบประมาณที่มหาวิทยาลัยได้รับ	136,885,600	239,390,700	488,170,700	622,777,200	835,252,000
งบประมาณรายได้มหาวิทยาลัย	23,352,103	45,356,019	116,352,588	193,391,990	210,962,890
รวม	160,237,703	284,746,719	604,523,288	816,169,190	1,046,214,890

ที่มา : รายงานประจำปีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปี 2537-2543

เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 5.1 จะพบว่างบประมาณที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้รับเพิ่มขึ้นเกือบ 8 เท่าตัวหรือเพิ่มขึ้นเกือบ 10 เท่าตัวจากงบประมาณทั้งหมดในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา อันเนื่องมาจากการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล

และงบประมาณที่มหาวิทยาลัยได้รับ ก็จะถูกใช้จ่ายไปในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ตามตารางที่ 5.2 ดังต่อไปนี้ คือ

ตารางที่ 5.2 งบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคามตั้งแต่ปี 2539-2543

หน่วย : บาท

	2539	2540	2541	2542	2543
เงินเดือนและค่าจ้างประจำ	59,164,500	71,124,300	88,701,400	93,819,900	99,738,900
ค่าจ้างชั่วคราว	842,000	2,252,200	5,254,400	4,200,800	8,759,600
ค่าตอบแทนใช้สอย	27,465,800	39,109,000	39,202,200	30,677,200	30,298,400
ค่าสาธารณูปโภค	6,956,800	7,448,200	8,605,200	7,594,000	7,973,700
ค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	141,925,400	368,646,700	466,465,100	680,051,600	490,052,900
เงินอุดหนุน	1,246,200	7,940,500	15,637,100	9,100,000	25,283,200
รายจ่ายอื่น	1,790,000	3,099,500	13,700,000	9,808,500	1,370,000
รวม	239,390,700	499,620,400	637,565,400	835,252,000	663,476,700

ที่มา : รายงานแสดงงบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปี 2539-2543

จากตารางที่ 5.2 จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตั้งแต่ปี 2539 - 2543 มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ยกเว้นในช่วงปี 2542 - 2543 ที่ลดลง ในปี 2539 มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ใช้จ่ายรวมทั้งสิ้นจำนวน 239.39 ล้านบาท ในปี 2540 ใช้จ่ายรวมทั้งสิ้นจำนวน 499.62 ล้านบาท ในปี 2541 จำนวน 637.56 ล้านบาท ในปี 2542 จำนวน 835.25 ล้านบาท และในปี 2543 จำนวน 663.47 ล้านบาท โดยค่าใช้จ่ายที่มากที่สุดของมหาวิทยาลัยมหาสารคามในแต่ละปี คือ ค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง ในปี 2539 เป็นเงินจำนวน 141.92 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 59.3 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของมหาวิทยาลัย ในปี 2540 เป็นเงินจำนวน 368.64 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 73.8 ในปี 2541 เป็นเงินจำนวน 466.46 ล้านบาท หรือร้อยละ 73.2 ในปี 2542 จำนวน 680.05 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 81.5 และในปี 2543 จำนวน 490.05 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 73.9 รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายส่วนของเงินเดือน และค่าจ้างประจำ เป็นค่าใช้จ่ายที่มากรองจากค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้างของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยในปี 2539 เป็นเงินจำนวน 59.164 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 24.8 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของมหาวิทยาลัย ปี 2540 เป็นจำนวน 71.124 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 14.3 ปี 2541 เป็นจำนวน 88.701 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 14.0 ปี 2542 เป็นจำนวน 93.819 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 11.3 และปี 2543 เป็นจำนวน 99.738 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 15.1

จะเห็นได้ว่า ค่าใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มากที่สุด ในปีช่วงปี 2539 - 2543 คือปี 2542 เพราะมีค่าใช้จ่ายค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง จำนวน 680.051 ล้านบาท เนื่องจาก มีการสร้างอาคารเรียนใหม่ ทำให้มีค่าใช้จ่ายด้านค่าที่ดิน และสิ่งก่อสร้างมากกว่าทุกปี

5.2) การใช้จ่ายของบุคลากร

บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาสารคามสามารถแยกตามลักษณะตั้งแต่ปี 2537 - 2543 ได้ดังตารางที่ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.3 การจ้างบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาสารคามตั้งแต่ปี 2537-2543

หน่วย : คน

ประเภทบุคลากร	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543
ข้าราชการ	412	430	472	497	511	540	567
ลูกจ้างประจำ	60	69	73	81	80	87	89
ลูกจ้างชั่วคราว	189	190	197	201	220	240	281
ลูกจ้างโครงการ	139	144	150	153	161	178	180
รวม	800	833	892	932	972	1045	1117

ที่มา : รายงานประจำปีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปี 2537-2543

จากตารางที่ 5.3 พบว่า การจ้างบุคลากรของมหาวิทยาลัย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในตั้งแต่ปี 2537 – 2543 โดยการจ้างบุคลากรประเภท ข้าราชการ มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.67 ของการจ้างบุคลากรของมหาวิทยาลัยในปี 2542 รองลงมา คือ ลูกจ้างชั่วคราว ลูกจ้างโครงการ และลูกจ้างประจำ หรือคิดเป็นร้อยละ 25.16 , 16.11 และ 7.97 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาการเพิ่มขึ้นของการจ้างบุคลากรของมหาวิทยาลัยทั้งหมด จะเห็นว่า จำนวนของบุคลากรทั้งหมดในปี 2542 นั้นเพิ่มขึ้นประมาณ 1.3 เท่าตัว จากปี 2537 เนื่องจากนโยบายของรัฐที่ต้องการเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และขยายโอกาสทางการศึกษาสู่ท้องถิ่น

ตารางที่ 5.4 รายได้ เงินออม และการใช้จ่ายโดยรวมทั้งหมดของบุคลากรของมหาวิทยาลัย

หน่วย : ล้านบาท

รายได้ เงินออม และการใช้จ่ายโดยรวมของบุคลากรของมหาวิทยาลัย	จำนวนเงิน	เปอร์เซ็นต์
ค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดของบุคลากรของมหาวิทยาลัย	11.11	84.68
เงินออมรวมทั้งหมดของบุคลากรของมหาวิทยาลัย	2.01	15.32
รายได้รวมทั้งหมดของบุคลากรของมหาวิทยาลัย	13.12	100.00

ที่มา : จากการสัมภาษณ์บุคลากรของมหาวิทยาลัยด้วยแบบสอบถาม

และเมื่อพิจารณา รายได้ เงินออม และการใช้จ่ายโดยรวมของบุคลากรของมหาวิทยาลัย พบว่า รายได้ทั้งหมดที่บุคลากรของมหาวิทยาลัยได้รับในปี 2542 คิดเป็นจำนวนเงินทั้งหมด 13.12 ล้านบาท ซึ่งแบ่งออกเป็น ค่าใช้จ่ายและเงินออมทั้งหมดของบุคลากรของ

มหาวิทยาลัย เป็นจำนวนเงิน 11.11 และ 2.01 ล้านบาท หรือร้อยละ 84.68 และ 15.32 ตามลำดับซึ่งการใช้จ่ายของบุคลากร ได้จำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังตารางที่ ต่อไปนี้

ตารางที่ 5.5 การใช้จ่ายของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำแนกตามประเภทการใช้จ่ายและร้อยละของการใช้จ่ายของบุคลากรที่ใช้จ่ายในจังหวัดมหาสารคามเมื่อเทียบกับการใช้จ่ายทั้งหมด

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทการใช้จ่าย	จำนวนเงินที่ใช้จ่ายทั้งหมด	จำนวนเงินที่ใช้จ่ายในจังหวัด	เปอร์เซ็นต์
ค่าอาหาร	2.87	2.50	22.50
ค่าที่พัก ค่าน้ำประปาและไฟฟ้า	0.02	0.02	0.14
ค่าเดินทาง	4.98	2.12	19.08
ค่าเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย	2.03	0.20	1.80
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.60	0.08	0.68
รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	11.11	4.91	44.19

ที่มา : จากการสัมภาษณ์บุคลากรของมหาวิทยาลัยด้วยแบบสอบถาม

เมื่อพิจารณา ประเภทค่าใช้จ่ายของบุคลากรของมหาวิทยาลัยในปี 2542 พบว่า จำนวนเงินที่บุคลากรใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าเดินทาง คิดเป็น 4.98 ล้านบาท หรือร้อยละ 44.82 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของบุคลากร และเมื่อพิจารณาค่าเดินทางที่บุคลากรใช้จ่ายไปทั้งหมด เป็นการใช้จ่ายภายในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2.12 ล้านบาท หรือร้อยละ 19.08 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของบุคลากร และนอกจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2.86 ล้านบาท หรือร้อยละ 25.74 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของบุคลากร หรือร้อยละ 57.43 ของค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมดของบุคลากร ซึ่งแสดงถึงการเดินทางออกนอกจังหวัดของบุคลากรมีปริมาณมากพอสมควร ส่วนค่าใช้จ่ายที่มารองลงมา คือ ค่าอาหาร และค่าเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย จำนวน 2.87 และ 2.03 ล้านบาท หรือร้อยละ 25.83 และ 18.27 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของบุคลากร

แต่เมื่อพิจารณา จำนวนเงินที่บุคลากรใช้จ่ายในจังหวัด พบว่า ค่าอาหาร เป็นจำนวนเงินที่มากที่สุดคือจำนวน 2.50 ล้านบาท หรือร้อยละ 22.50 ของค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในจังหวัดมหาสารคาม รองลงมา คือ ค่าเดินทาง และค่าเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย เป็นจำนวนเงิน 2.12 และ 0.20 ล้านบาท หรือร้อยละ 19.08 และ 1.80 ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาถึง การใช้จ่ายทั้งหมดที่บุคลากรใช้จ่ายในจังหวัดมหาสารคาม เป็นจำนวนเงินทั้งหมด 4.91 ล้านบาท หรือร้อยละ 44.19 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของบุคลากร และการใช้จ่ายของบุคลากรดังกล่าว ได้จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะอธิบายในลำดับถัดไป

5.3) การใช้จ่ายของนิสิต

นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาสารคามสามารถแยกตามระดับการศึกษา ตั้งแต่ปี 2537 – 2543 ได้ดังตารางที่ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.6 จำนวนนิสิตระดับปริญญาตรีและโทของมหาวิทยาลัยมหาสารคามตั้งแต่ปี 2539-2543

หน่วย : คน

ระดับการศึกษาของนิสิต	2539	2540	2541	2542	2543
นิสิตปริญญาตรี	2,488	4,173	6,449	8,640	10,967
นิสิตปริญญาโท	575	2,687	3,419	3,159	2,098
รวม	3,063	6,810	9,868	11,799	13,065

ที่มา : รายงานประจำปีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปี 2539-2543

จากตารางที่ 5.6 แสดงจำนวนนิสิตของมหาวิทยาลัยตั้งแต่ปี 2539 – 2543 พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งระดับปริญญาตรีและโท ยกเว้นในช่วงปี 2541 - 2543 ของนิสิตระดับปริญญาโทที่ลดลง แต่เมื่อพิจารณาจำนวนนิสิตทั้งหมดในปี 2542 จำนวนนิสิตเพิ่มขึ้นถึง 4.27 เท่าตัว เมื่อเทียบกับปี 2539 โดยในปี 2542 มีนิสิตระดับปริญญาตรีจำนวน 8,640 คน และระดับปริญญาโทจำนวน 3,159 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 73.23 และ 26.77 ของนิสิตทั้งหมดตามลำดับ

ตารางที่ 5.7 รายได้ เงินออม และการใช้จ่ายโดยรวมทั้งหมดของนิสิตของมหาวิทยาลัย

หน่วย : ล้านบาท

รายได้ เงินออม และการใช้จ่ายโดยรวมของนิสิตของมหาวิทยาลัย	จำนวนเงิน	เปอร์เซ็นต์
ค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดของนิสิตของมหาวิทยาลัย	6.72	99.85
เงินออมรวมทั้งหมดของนิสิตของมหาวิทยาลัย	0.01	0.15
รายได้รวมทั้งหมดของนิสิตของมหาวิทยาลัย	6.73	100.00

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นิสิตของมหาวิทยาลัยด้วยแบบสอบถาม

และเมื่อพิจารณา รายได้ เงินออม และการใช้จ่ายโดยรวมของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า รายได้ทั้งหมดที่นิสิตได้รับในปี 2542 คิดเป็นจำนวนเงินทั้งหมด 6.73 ล้านบาท ซึ่งแบ่งออกเป็น ค่าใช้จ่ายและเงินออมทั้งหมดของนิสิต เป็นจำนวนเงิน 6.72 และ 0.01 ล้านบาท หรือร้อยละ 99.85 และ 0.15 ตามลำดับ ซึ่งการใช้จ่ายของนิสิต ได้จำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังตารางที่ 5.8 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5.8 การใช้จ่ายของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำแนกตามประเภทการใช้จ่ายและร้อยละของการใช้จ่ายของนิสิตที่ใช้จ่ายในจังหวัดมหาสารคามเมื่อเทียบกับการใช้จ่ายทั้งหมด

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทการใช้จ่าย	จำนวนเงินที่ใช้จ่ายทั้งหมด	จำนวนเงินที่ใช้จ่ายในจังหวัด	เปอร์เซ็นต์
ค่าอาหาร	1.28	1.56	23.21
ค่าที่พัก ค่าน้ำประปาและไฟฟ้า	2.91	2.91	43.30
ค่าเดินทาง	1.02	0.98	14.58
ค่าเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย	1.01	0.50	7.44
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.50	0.10	1.49
รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	6.72	6.05	90.00

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นิสิตของมหาวิทยาลัยด้วยแบบสอบถาม

เมื่อพิจารณา ประเภทค่าใช้จ่ายของนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในปี 2542 พบว่า จำนวนเงินที่นิสิตใช้จ่ายมากที่สุด คือ ค่าที่พัก ค่าน้ำประปาและไฟฟ้า คิดเป็น 2.91 ล้านบาท หรือร้อยละ 43.30 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของนิสิต และค่าที่พัก ค่าน้ำประปาและไฟฟ้า ที่นิสิตใช้จ่ายไปทั้งหมด เป็นการใช้จ่ายภายในจังหวัดมหาสารคามทั้งหมด ซึ่งหมายถึง นิสิตทั้งหมดได้พักอาศัยในจังหวัดมหาสารคาม และจากการสัมภาษณ์นิสิตในแบบสอบถาม พบว่า จำนวนหอพักยังมีไม่เพียงพอ ทำให้ค่าที่พัก ซึ่งเป็นค่าเช่า มีราคาสูงกว่าปรกติ ส่วนค่าใช้จ่ายที่มากรองลงมา คือ ค่าอาหารและค่าเดินทาง จำนวน 1.28 และ 1.02 ล้านบาท หรือร้อยละ 19.05 และ 15.18 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของนิสิต

และเมื่อพิจารณา จำนวนเงินที่นิสิตใช้จ่ายในจังหวัด พบว่า ค่าที่พัก ค่าน้ำประปาและไฟฟ้า เป็นจำนวนเงินที่มากที่สุด คือ จำนวน 2.91 ล้านบาทหรือร้อยละ 43.30 ของค่าใช้จ่าย

ทั้งหมดของนิสิต รองลงมา คือ ค่าอาหาร และค่าเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย เป็นจำนวนเงิน 1.56 และ 0.98 ล้านบาท หรือร้อยละ 23.21 และ 14.58 ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาถึง การใช้จ่ายทั้งหมดที่นิสิตใช้จ่ายในจังหวัดมหาสารคาม เป็นจำนวนเงินทั้งหมด 6.05 ล้านบาท หรือร้อยละ 90.00 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของนิสิต และการใช้จ่ายของนิสิตดังกล่าว ได้จำแนกตามพื้นที่รอยอำเภอกของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะอธิบายในลำดับถัดไป

5.4) ผลกระทบเศรษฐกิจของมหาวิทยาลัยที่มีต่อพื้นที่

จากข้อมูลการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยและการสัมภาษณ์บุคลากรและนิสิตด้วยแบบสอบถาม ทำให้ทราบถึงการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยและบุคลากรไปยังพื้นที่ซึ่งแยกตามรอยอำเภอกของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะแยกการใช้จ่ายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ดังกล่าวออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย 2) การใช้จ่ายของบุคลากร 3) การใช้จ่ายของนิสิต ดังนี้ คือ

การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยที่มีต่อพื้นที่

การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยเมื่อจำแนกตามการซื้อขายสินค้าและบริการในพื้นที่ของจังหวัดมหาสารคาม สามารถจำแนกได้ตามตารางที่ ดังต่อไปนี้ คือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.9 การใช้จ่ายและการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ ปี 2541 – 2542

อำเภอในจังหวัดมหาสารคาม และที่อื่น	การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย				การเปลี่ยนแปลงการใ้ จ่ายของมหาวิทยาลัย ปี 2542-2541
	ปี 2541		ปี 2542		
	จำนวน	(%)	จำนวน	(%)	
อำเภอเมือง	98.41	15.44	187.29	22.43	88.88
กันทรวิชัย	74.28	11.65	103.79	12.43	29.51
แกดำ	3.24	0.51	5.34	0.64	2.10
โกสุมพิสัย	18.77	2.94	32.23	3.84	13.44
เขียงยืน	3.25	0.52	6.51	0.78	3.22
นาเชือก	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
นาइन	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
บรบือ	14.32	2.25	24.63	2.95	10.31
พยัคฆภูมิพิสัย	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
วาปีปทุม	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ยางสีสุราช	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
รวมค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่าย- ในจังหวัดมหาสารคาม	212.31	33.30	359.79	42.45	147.48
ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายที่อื่น (นอกจังหวัดมหาสารคาม)	425.25	64.69	480.54	57.54	55.29
รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	437.56	100	835	100	197.44

ที่มา : กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จากตารางที่ 5.9 พบว่าการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยในปี 2542 เมื่อจำแนกการใช้จ่ายตามพื้นที่รายอำเภอในจังหวัดมหาสารคาม จากการใช้จ่ายทั้งหมดจำนวน 835 ล้านบาท เป็นการใช้จ่ายในจังหวัดจำนวน 359.79 ล้านบาท หรือร้อยละ 42.45 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด และเป็นค่าใช้จ่ายในพื้นที่อำเภอเมืองมากที่สุด จำนวน 187.29 ล้านบาท หรือร้อยละ 22.43 โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายประเภท ค่าวัสดุสำนักงาน และค่าครุภัณฑ์ รองลงมา คือ พื้นที่อำเภอกันทรวิชัย จำนวน 12.43 ล้านบาท หรือร้อยละ 12.43 เป็นการใช้จ่ายประเภท ค่าจ้าง เงินเดือน และค่าตอบแทนใช้สอยโดยส่วนใหญ่ และถัดมาเป็นพื้นที่อำเภอโกสุมพิสัย บรบือ

เชียงใหม่ และแกด้า จำนวน 32.23 , 24.63 , 6.51 และ 5.34 ล้านบาท หรือร้อยละ 3.86 , 2.95 , 0.78 และ 0.64 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายประเภท ค่าจ้างเหมาและ บริการ ส่วนพื้นที่อำเภอนาเชือก นาตุน พยัคฆภูมิพิสัย วาปีปทุมและยางสีสุราช ไม่มีการใช้จ่ายจากมหาวิทยาลัยไปสู่พื้นที่ดังกล่าว

การใช้จ่ายของบุคลากรของมหาวิทยาลัยที่มีต่อพื้นที่

การใช้จ่ายของบุคลากรของมหาวิทยาลัยเมื่อจำแนกตามการซื้อสินค้าและบริการในพื้นที่ของจังหวัดมหาสารคาม สามารถจำแนกได้ตามตารางที่ ดังต่อไปนี้ คือ

ตารางที่ 5.10 การใช้จ่ายบุคลากรของมหาวิทยาลัย จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ ปี 2542

อำเภอในจังหวัดมหาสารคามและที่อื่น	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	เปอร์เซ็นต์ (%)
ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในจังหวัดมหาสารคาม		
อำเภอเมือง	2.67	24.01
กันทรวิชัย	2.21	19.89
แกด้า	0.00	0.00
โกสุมพิสัย	0.02	0.18
เชียงใหม่	0.00	0.00
นาเชือก	0.00	0.00
นาตุน	0.00	0.00
บรบือ	0.01	0.09
พยัคฆภูมิพิสัย	0.00	0.00
วาปีปทุม	0.00	0.00
ยางสีสุราช	0.00	0.00
รวมค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในจังหวัดมหาสารคาม	4.91	44.19
ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายที่อื่น (นอกจังหวัดมหาสารคาม)	6.20	55.81
รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	11.11	100.00

ที่มา : จากการสัมภาษณ์บุคลากรของมหาวิทยาลัยด้วยแบบสอบถาม

จากตารางที่ 5.10 พบว่าการใช้จ่ายของบุคลากรในปี 2542 เมื่อจำแนกการใช้จ่ายตามพื้นที่รายอำเภอในจังหวัดมหาสารคาม จากการใช้จ่ายทั้งหมดจำนวน 11.11 ล้านบาท เป็นการใช้จ่ายในจังหวัดจำนวน 4.91 ล้านบาท หรือร้อยละ 44.19 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด และเป็นการใช้จ่ายในพื้นที่อำเภอเมืองมากที่สุด จำนวน 2.67 ล้านบาท หรือร้อยละ 24.01 โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายประเภท ค่าอาหารและค่าเดินทาง รองลงมา คือ พื้นที่อำเภอกันทรวิชัย จำนวน 2.21 ล้านบาท หรือร้อยละ 19.89 เป็นการใช้จ่ายประเภท ค่าอาหารและค่าที่พักโดยส่วนใหญ่ และถัดมาเป็นพื้นที่อำเภอโกสุมพิสัย และบรบือ จำนวน 0.02 และ 0.01 หรือร้อยละ 0.18 และ 0.09 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายประเภทอื่น ๆ ส่วนพื้นที่อำเภอแกดำ เชียงยืน นาเชือก นาตุน พยัคฆภูมิพิสัย วาปีปทุมและยางสีสุราช ไม่มีการใช้จ่ายของบุคลากรไปสู่พื้นที่ดังกล่าว

การใช้จ่ายของนิสิตของมหาวิทยาลัยที่มีต่อพื้นที่

การใช้จ่ายของนิสิตของมหาวิทยาลัยเมื่อจำแนกตามการซื้อสินค้าและบริการในพื้นที่ของจังหวัดมหาสารคาม สามารถจำแนกได้ตามตารางที่ ดังต่อไปนี้ คือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.11 การใช้จ่ายนิสิตของมหาวิทยาลัย จำแนกตามพื้นที่รายอำเภอ ปี 2542

อำเภอในจังหวัดมหาสารคามและที่อื่น	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	เปอร์เซ็นต์ (%)
ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในจังหวัดมหาสารคาม		
อำเภอเมือง	4.77	71.00
กันทรวิชัย	1.25	18.60
แกดำ	0.01	0.00
โกสุมพิสัย	0.01	0.15
เขียงยืน	0.00	0.00
นาเชือก	0.00	0.00
นาคูน	0.00	0.00
บรบือ	0.01	0.15
พยัคฆภูมิพิสัย	0.00	0.00
วาปีปทุม	0.00	0.00
ยางสีสุราช	0.00	0.00
รวมค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในจังหวัดมหาสารคาม	6.05	90.00
ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายที่อื่น (นอกจังหวัดมหาสารคาม)	0.67	10.00
รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	6.72	100.00

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นิสิตของมหาวิทยาลัยด้วยแบบสอบถาม

จากตารางที่ 5.11 พบว่าการใช้จ่ายของนิสิตในปี 2542 เมื่อจำแนกการใช้จ่ายตามพื้นที่รายอำเภอในจังหวัดมหาสารคาม จากการใช้จ่ายทั้งหมดจำนวน 6.72 ล้านบาท เป็นการใช้จ่ายในจังหวัดจำนวน 6.05 ล้านบาท หรือร้อยละ 90.00 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด และเป็นกาใช้จ่ายในพื้นที่อำเภอเมืองมากที่สุด จำนวน 4.77 ล้านบาท หรือร้อยละ 71.00 โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายประเภท ค่าอาหารและค่าเดินทาง รองลงมา คือ พื้นที่อำเภอกันทรวิชัย จำนวน 1.25 ล้านบาท หรือร้อยละ 18.60 เป็นการใช้จ่ายประเภท ค่าอาหารและค่าที่พักโดยส่วนใหญ่ และถัดมาเป็นพื้นที่อำเภอโกสุมพิสัย แกดำและบรบือ จำนวนพื้นที่ละ 0.01 หรือร้อยละ 0.15 โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายประเภทอื่น ๆ ส่วนพื้นที่อำเภอเขียงยืน นาเชือก นาคูน พยัคฆภูมิพิสัย วาปีปทุมและยางสีสุราช ไม่มีการใช้จ่ายของนิสิตไปสู่พื้นที่ดังกล่าว

จะเห็นว่าผลกระทบจากการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และการใช้จ่ายของบุคลากรและนิสิตของมหาวิทยาลัย ที่มีต่อพื้นที่ในจังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในอำเภอเมือง รองลงมา คืออำเภอกันทรวิชัย ซึ่งเป็นอำเภอที่เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย ส่วนใน

อำเภออื่น ๆ มีการใช้จ่ายดังกล่าวน้อยมาก เนื่องจากอำเภอดังกล่าว มีความเจริญน้อยและขาดแคลนทรัพยากรที่เป็นที่ต้องการของมหาวิทยาลัย บุคลากร และนิสิต และการใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นนอกจังหวัดมหาสารคาม เพราะพื้นที่ดังกล่าวมีสินค้าและบริการ ที่ตรงต่อความต้องการ ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ของมหาวิทยาลัย บุคลากร และนิสิต

สรุปได้ว่า การใช้จ่ายของมหาลัย บุคลากรและนิสิตดังกล่าว ส่งผลต่อการจ้างงาน ทั้งที่เป็นการจ้างงานทางตรงและทางอ้อมของจังหวัดมหาสารคาม การจ้างงานทางตรงที่เกิดจากมหาวิทยาลัย คือ การจ้างบุคลากรของมหาวิทยาลัย ในปี 2541 มหาวิทยาลัยได้จ้างบุคลากรทั้งสิ้น 972 คน โดยคิดเป็น 7.93 % ของการจ้างงานที่เกิดขึ้นทั้งหมดของจังหวัด ส่วนการจ้างงานทางอ้อม ซึ่งได้แก่ ร้านค้าที่เกิดขึ้นเพื่อขายสินค้าและบริการแก่ มหาวิทยาลัย, บุคลากรและนิสิตของมหาวิทยาลัย (ดังแสดงในตารางที่ 5.15) การเกิดขึ้นของร้านค้าเหล่านี้ ทำให้การจ้างงานในจังหวัดมหาสารคามมีเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการจ้างงานทางอ้อมอันเกิดจากมหาวิทยาลัย

และการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคามเพื่อซื้อสินค้าและบริการในแต่ละปี มีจำนวนมาก ซึ่งมหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณจากภาครัฐบาล โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2538- 2542 ตามตารางที่ 5.1 และได้ใช้จ่ายไปทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ในปี 2542 มหาวิทยาลัยได้ใช้จ่ายในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามเป็นจำนวนเงิน 359.79 ล้านบาท หรือคิดเป็น 42.45 % และในปี 2541 เป็นจำนวนเงิน 212.31 ล้านบาท หรือคิดเป็น 33.30 % จากจำนวนเงินของมหาวิทยาลัยที่ได้ใช้จ่ายไปทั้งหมด หรือเพิ่มขึ้นเท่ากับ 147.48 ล้านบาท ในช่วงระหว่างปี 2541-2542

และการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย บุคลากรและนิสิตดังกล่าว จะนำไปใช้ในการคำนวณค่าตัวทวีคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น เพื่ออธิบายผลกระทบของมหาวิทยาลัยที่มีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นได้ละเอียดและชัดเจนเพิ่มขึ้น ในลำดับถัดไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.5) ตัวชี้วัดคุณเศรษฐกิจท้องถิ่น

ในส่วนนี้ เป็นการศึกษาในเรื่องการคำนวณเพื่อหาค่าตัวแปรต่าง ๆ ในสมการ Gross Local Output และ Local Disposable Income เพื่อที่จะได้ค่าตัวชี้วัดคุณเศรษฐกิจท้องถิ่น ตามที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 และนำผลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์และอธิบายผลกระทบที่เกิดขึ้น

จากสมการ Gross Local Output และ Local Disposable Income ตามที่ได้ อธิบายไว้ในบทที่ 2 คือ

$$E = L + G \quad \dots\dots\dots (1)$$

$$Y1 = (L - L1) + (A - A1) + hG \quad \dots\dots\dots (2)$$

$$D1 = (1 - t)(Y1 - ihG) \quad \dots\dots\dots (3)$$

สมการที่ 2 และ 3 คือสมการ Gross Local Output และ Local Disposable Income ในรอบที่ 1 ส่วนสมการที่ 4 และ 5 คือสมการ Gross Local Output และ Local Disposable Income ในรอบที่ 2 ดังนี้ คือ

$$Y2 = vZ - Z1 + wcD1 + xcN \quad \dots\dots\dots (4)$$

$$D2 = (1 - t)(1 - i)Y2 \quad \dots\dots\dots (5)$$

และนำค่า $Y1$, $Y2$, $D1$ และ $D2$ ที่ได้มาคำนวณหาค่าตัวชี้วัดคุณเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งจะได้ค่า Gross Local Output (Yf) และ Local Disposable Income (Df) จากสมการที่ 6 และ 7

$$Yf = Y1 + Y2 \quad \dots\dots\dots (6)$$

$$Df = D1 + D2 \quad \dots\dots\dots (7)$$

โดยค่าของตัวแปรต่าง ๆ ได้มาจากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์บุคลากร และนิสิตของมหาวิทยาลัยและใช้ข้อมูลบางส่วนจากกองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งทำให้ได้ค่าตัวแปร และแสดงตามตารางที่ 5.12 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.12 ค่าตัวแปรแบบจำลองตัวทวิคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น

หน่วย : ล้านบาท

ตัวแปรในแบบจำลองตัวทวิคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น	ค่าตัวแปร
ค่าจ้างที่มหาวิทยาลัยจ่ายให้แก่บุคลากรของมหาวิทยาลัยทั้งหมด (L) :	90.65
ค่าใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยที่ซื้อสินค้าและบริการ (G) :	543.75
รายได้อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากเงินเดือนของบุคลากรในมหาวิทยาลัยทั้งหมด (A) :	0.003
ค่าจ้างของบุคลากรที่ไม่ได้พักอาศัยในจังหวัดมหาสารคาม (L1) :	0.00
รายได้อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากเงินเดือนของบุคลากรในมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้พักอาศัยในจังหวัดมหาสารคาม (A1) :	0.00
สัดส่วนค่าใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยที่ซื้อสินค้าและบริการในจังหวัดกับค่าใช้จ่ายทั้งหมด (h) :	0.08
อัตราภาษีทางตรง (t) :	0.10
อัตราภาษีทางอ้อม เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม (i) :	0.07
ค่าบริโภคหน่วยสุดท้ายของบุคลากรของมหาวิทยาลัย (c) :	0.41
ค่าใช้จ่ายทั้งหมดของนิสิต (Z) :	6.72
ค่าใช้จ่ายของนิสิตที่ใช้จ่ายในมหาวิทยาลัย (Z1) :	2.99
เปอร์เซ็นต์ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในจังหวัดเทียบกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดของนิสิต (v) :	0.92
เปอร์เซ็นต์ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในจังหวัดเทียบกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดของบุคลากรมหาวิทยาลัยที่พักอาศัย ในจังหวัดมหาสารคาม (w) :	0.44
เปอร์เซ็นต์ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายในจังหวัดเทียบกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดของบุคลากรมหาวิทยาลัยที่พักอาศัย นอกจังหวัดมหาสารคาม (x) :	0.00
ค่ารายได้ของบุคลากรที่ไม่ได้พักอาศัยในจังหวัดมหาสารคาม (N) :	0.00

ที่มา : คำนวณค่าตัวแปรจากข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากรและนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

และนำค่าตัวแปรที่ได้มาคำนวณ หาค่าตัววิคุณเศรษฐกิจท้องถิ่น ตามสมการที่ 1 ถึง 7 ทำให้ได้ค่า Gross Local Output และ Local Disposable Income หรือค่า Y1 , Y2 , Yf และ D1 , D2 , Df ซึ่งแสดงผลการคำนวณ ได้ดังตารางที่ 5.13 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5.13 ผลการคำนวณตัวแปรแบบจำลองตัววิคุณเศรษฐกิจท้องถิ่น

หน่วย : ล้านบาท

ผลการคำนวณตัวแปรในแบบจำลองตัววิคุณเศรษฐกิจท้องถิ่น	ค่าที่คำนวณได้
การใช้จ่ายทางตรงของมหาวิทยาลัย หรือการใช้จ่ายเบื้องต้นของมหาวิทยาลัย (E) :	634.40
Gross Local Output	
ผลการคำนวณ Gross Local Output ในรอบที่ 1 (Y1) :	134.15
ผลการคำนวณ Gross Local Output ในรอบที่ 2 (Y2) :	24.412
Local Disposable Income	
ผลการคำนวณ Local Disposable Income ในรอบที่ 1 (D1) :	117.61
ผลการคำนวณ Local Disposable Income ในรอบที่ 2 (D2) :	20.43
ค่ารวม Gross Local Output และ Local Disposable Income	
ผลการคำนวณ Gross Local Output (Yf)	158.57
ผลการคำนวณ Local Disposable Income (Df)	138.04

ที่มา : จากการคำนวณค่าในตารางที่ 5.12 ในสมการที่ (1) - (7)

จากตารางที่ 5.13 ทำให้คำนวณค่าตัววิคุณเศรษฐกิจท้องถิ่น ทั้ง Gross Local Output และ Local Disposable Income ซึ่งแสดงได้ตามตารางที่ 5.14

ตารางที่ 5.14 ค่าตัววัดคุณเศรษฐกิจท้องถิ่น

ผลตัววัดคุณเศรษฐกิจท้องถิ่น	ค่าตัววัดคุณเศรษฐกิจท้องถิ่น
สำหรับ Gross Local Output (Yf / E) :	0.249
สำหรับ Local Disposable Income (Df / E) :	0.217

ที่มา : จากตารางที่ 5.13

ค่าตัววัดคุณเศรษฐกิจท้องถิ่น ที่ได้ตามตารางที่ 5.14 ทำให้ทราบถึง ผลกระทบทางเศรษฐกิจท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยอธิบายได้จากค่าตัววัดคุณท้องถิ่น Gross Local Output (Yf / E) และ Local Disposable Income (Df / E) ดังนี้คือ

Gross Local Output (Yf / E) หมายความว่า การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะทำให้มูลค่าสินค้าและบริการหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมท้องถิ่น เปลี่ยนแปลงไปเท่าใด กล่าวคือ ค่า Gross Local Output (Yf / E) ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มีค่าเท่ากับ 0.249 หมายความว่า เมื่อมหาวิทยาลัยใช้จ่ายเพิ่มขึ้น 1,000 บาท จะทำให้มูลค่าสินค้าและบริการหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมท้องถิ่นเพิ่มขึ้น 249 บาท

ในส่วนของ Local Disposable Income (Df / E) หมายความว่า การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะทำให้รายได้ของท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเท่าใด กล่าวคือ ค่า Local Disposable Income (Df / E) ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มีค่าเท่ากับ 0.217 หมายความว่า เมื่อมหาวิทยาลัยใช้จ่ายเพิ่มขึ้น 1,000 บาท จะทำให้รายได้ของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น 217 บาท

ดังนั้น การใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น ตามที่ได้ อธิบายจากค่าตัววัดคุณเศรษฐกิจท้องถิ่นที่คำนวณได้ ทั้งตัววัดคุณท้องถิ่น Gross Local Output (Yf / E) และ Local Disposable Income (Df / E) คือ เมื่อมหาวิทยาลัยมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นก็จะทำให้ มูลค่าสินค้าและบริการหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมท้องถิ่น และรายได้ของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

อธิบายผลจากตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจได้ คือ ในปี 2542 มหาวิทยาลัยได้ใช้จ่ายในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามเพิ่มขึ้นจากปี 2541 ทั้งสิ้น 147.48 ล้านบาท เพราะฉะนั้น มูลค่าสินค้าและบริการหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมท้องถิ่น ที่เกิดจากมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นเป็นมูลค่า 36.72 ล้านบาท (147.48×0.249) เมื่อคิดจากค่า Gross Local Output และเพิ่มขึ้นเป็นมูลค่า 32.00 ล้านบาท (147.48×0.217) เมื่อคิดจากค่า Local Disposable Income ซึ่งตัวเลขดังกล่าวเป็นการแสดงถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นที่เกิดจากการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในช่วงปี 2541- 2542

ดังนั้น ค่าตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย ตลอดจนบุคลากรและนิสิตของมหาวิทยาลัยที่คำนวณจากการวิจัยทั้ง 2 ค่า ย่อมหมายถึง ตัวเลขที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายมหาวิทยาลัยและบุคลากรและนิสิต ซึ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจะส่งผลสู่ด้านกายภาพ โดยทำให้เกิดการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์และสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพิ่มขึ้น นำไปสู่การเจริญเติบโตของเมือง ที่เกิดจากจำนวนประชากรและการใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม ตัวเลขค่าตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจที่ได้นั้นยังมีค่าที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากการใช้จ่ายส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยและบุคลากรของมหาวิทยาลัยเป็นการใช้จ่ายนอกรัฐมหาสารคาม และเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย ที่ใช้จ่ายนอกรัฐในปี 2541 คิดเป็นร้อยละ 64 และ การใช้จ่ายของบุคลากรที่ใช้จ่ายนอกรัฐในปี 2541 คิดเป็นร้อยละ 55.81 (จากตารางที่ 5.9 และ 5.10) เพราะสินค้าส่วนใหญ่ที่มหาวิทยาลัยต้องการเป็นสินค้าที่ไม่สามารถหาได้จากในจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ เทคโนโลยีในการศึกษา เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์การทดลองทางวิทยาศาสตร์ ฯลฯ ส่วนการใช้จ่ายของบุคลากรเป็นการใช้จ่ายนอกรัฐมหาสารคาม เพราะบุคลากรระดับอาจารย์ส่วนใหญ่ มีภูมิลำเนาอยู่นอกจังหวัดมหาสารคาม เช่น กรุงเทพฯ ฯ ขอนแก่น นครราชสีมา เป็นต้น ทำให้การใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน เป็นการใช้จ่ายออกนอกรัฐ ซึ่งควรหาวิธีแก้ไข เช่น จัดหาบุคลากรที่มีภูมิลำเนาในท้องถิ่น เพื่อเป็นการเพิ่มการจ้างงาน และทำให้จำนวนการใช้จ่ายของบุคลากรและมหาวิทยาลัยมีมากขึ้น อันเป็นการกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแก่ท้องถิ่น เป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) และส่งผลต่อด้านกายภาพ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน เช่น การใช้ที่ดินจากเกษตรกรรมไปเป็นพาณิชยกรรม และสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพิ่มขึ้น และนำไปสู่การเจริญเติบโตของเมืองและการพัฒนาจังหวัด ตลอดจนภาคและประเทศได้ในที่สุด

ผลกระทบด้านกายภาพ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในท้องถิ่น สำหรับมหาวิทยาลัยมหาสารคามทำให้มีการใช้ที่ดินเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นจำนวน 1,300 ไร่ที่อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และมีการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์เพิ่มขึ้น โดยพิจารณาจากจำนวนร้านค้าที่เกิดจากมหาวิทยาลัย ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.15 ประเภท จำนวน และสัดส่วนร้านค้าที่เกิดจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตั้งแต่ปี 2540 – 2541

ประเภทร้านค้า	จำนวน	ร้อยละ
อาหารและเครื่องดื่ม	81	47.37
หอพัก	20	11.70
เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย	18	10.53
เครื่องเขียนและถ่ายเอกสาร	21	12.28
จักรยานยนต์และศูนย์ซ่อม	20	11.70
อื่น ๆ	11	6.43
รวม	171	100.00

ที่มา : กรมพาณิชย์จังหวัดมหาสารคาม

จากตารางที่ 5.15 พบว่า ร้านค้าที่มีมากที่สุด จากการก่อตั้งของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม คือ ร้านค้าประเภทอาหารและเครื่องดื่ม มีจำนวน 81 ร้านหรือร้อยละ 47.37 รองลงมาคือ ร้านเครื่องเขียนและถ่ายเอกสาร จำนวน 21 ร้านค้าหรือร้อยละ 12.28 และร้านค้าประเภทหอพัก และจักรยานยนต์และศูนย์ซ่อม ๆ มีจำนวนที่เท่ากัน คือ 20 ร้านค้าหรือร้อยละ 11.70 ส่วนร้านเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายมี 18 ร้านค้าหรือร้อยละ 10.53 และร้านค้าประเภทอื่น ๆ เช่น ร้านคาราโอเกะ ฯลฯ มี 11 ร้านค้าหรือร้อยละ 6.43 ของร้านค้าที่เกิดขึ้นทั้งหมด

การเกิดขึ้นของร้านค้าจากการก่อตั้งของมหาวิทยาลัย เป็นร้านค้าที่เกิดขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการของบุคลากรและนิสิตที่มากขึ้น ทำให้การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์ในจังหวัดมหาสารคามเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้สาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่มีอยู่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นได้ดีพอ ส่งผลทำให้สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว เช่น ถนนที่ชำรุดเนื่องจากการใช้งานที่มากขึ้น (ตามรูปในภาคผนวก) ราคาค่าเช่าห้องพักที่มีราคาแพงเนื่องจากจำนวนห้องพักที่มีไม่เพียงพอต่อจำนวนนิสิตที่เพิ่มขึ้น จากการสอบถามนิสิต พบว่า ค่าเช่าห้องพักที่มีราคาสูงที่สุด คือ 1,500 บาทต่อเดือน ซึ่งผลกระทบนี้เป็นผลกระทบทางลบ ที่เกิดขึ้นจากการเกิดขึ้นของมหาวิทยาลัย

ผลกระทบด้านสังคม

การก่อตั้งของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทำให้ประชากรในท้องถิ่นมีระดับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น และเป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีตลอดจนความเจริญต่าง ๆ แก่ท้องถิ่น เช่น การติดต่อสื่อสารผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์หรืออินเทอร์เน็ต ข้อมูลข่าวสารที่ท้องถิ่นจะได้อย่างรวดเร็วและเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของมหาวิทยาลัย ทำให้ประชากรที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ เป็นประชากรที่อยู่ในวัยเรียนหรือวัยรุ่น คือ อายุประมาณ 16 – 25 ปี อาจทำให้เกิดปัญหาการทะเลาะวิวาท อาชญากรรม และยาเสพติดขึ้นได้ ดังนั้นควรมีวิธีป้องกันและแก้ไข ซึ่งจะเสนอแนะในบทถัดไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เกิดจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการกระจายความเจริญไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่สามารถรองรับการเจริญเติบโตต่อจากจังหวัดขอนแก่นได้เป็นอย่างดี เพราะติดกับจังหวัดขอนแก่นและเป็นจังหวัดที่ด้อยการพัฒนา ดังนั้นการเกิดขึ้นของมหาวิทยาลัยมหาสารคามจะช่วยกระจายความเจริญจากจังหวัดขอนแก่นไปยังจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นการเพิ่มพื้นที่การพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามทฤษฎีขั้วการพัฒนา การกระจายความเจริญดังกล่าวจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และเป็นการกระจายรายได้ ซึ่งเป็นการนำความเจริญไปสู่พื้นที่ดังกล่าว

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม นอกจากจะมีผลทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่นเจริญเติบโตมากขึ้นจากการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยและบุคลากรตลอดจนนิสิตของมหาวิทยาลัย ผ่านตัวทวีคูณเศรษฐกิจ ตามแบบจำลองที่อธิบายในบทที่ 5 ยังส่งผลต่อการใช้ที่ดินในเชิงพาณิชย์เพิ่มขึ้น ได้แก่ หอพัก ร้านค้าต่าง ๆ ฯลฯ ที่เกิดขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการของประชากรที่มากขึ้นจากการก่อตั้งของมหาวิทยาลัย อันเป็นผลกระทบที่ดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคาม และเป็นการยกระดับการศึกษาในระดับสูง แก่ประชากรที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีทั้งคนในและนอกจังหวัดมหาสารคาม และเป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความเจริญในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของคนในและนอกท้องถิ่น ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านสังคมสู่ท้องถิ่นในอีกทางหนึ่ง

โดยสรุป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และพัฒนาการใช้ที่ดินแก่ท้องถิ่น อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น และเป็นการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาท้องถิ่นที่เกิดขึ้น จะส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่องในระดับภาคและประเทศได้ในที่สุด

แต่อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยไม่ได้ส่งผลด้านบวกเพียงด้านเดียว การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ทำให้การเจริญเติบโตของโครงสร้างพื้นฐาน ไม่สามารถที่จะปรับตัวตามเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตขึ้นได้ทัน การให้บริการของสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ยังมีไม่เพียงพอ ถนนชำรุดและเสื่อมโทรมเร็วกว่าปกติ ไฟฟ้าและน้ำประปายังมีไม่เพียงพอในบางพื้นที่ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานเริงรมย์ยามราตรีที่เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดติดตามมาได้

การนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน

จากผลการวิจัย ทำให้ทราบถึง มหาวิทยาลัยมหาสารคามทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่น หรือเศรษฐกิจของจังหวัดมหาสารคามเจริญเติบโตมากขึ้น จากการใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย ตลอดจนบุคลากร และนิสิตของมหาวิทยาลัย ผ่านกระบวนการของตัวทวิคูณเศรษฐกิจท้องถิ่น

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดจากมหาวิทยาลัยดังกล่าว ย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพและสังคม ในด้านกายภาพ เมื่อระบบเศรษฐกิจเจริญเติบโต จะทำให้การใช้ที่ดินในด้านพาณิชยกรรมเพิ่มขึ้น เช่น ธุรกิจร้านค้าต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านถ่ายเอกสาร ร้านจำหน่ายครุภัณฑ์ ร้านซ่อมจักรยานยนต์ ฯลฯ ธุรกิจการขนส่ง เช่น รถประจำทาง รถขนส่งสินค้า รถจักรยานยนต์รับจ้าง ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งธุรกิจเหล่านี้ย่อมต้องใช้พื้นที่ในการดำเนินธุรกิจ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต ส่วนในด้านสังคม เมื่อเศรษฐกิจมีการเจริญเติบโต ย่อมทำให้ประชากรเพิ่มขึ้น และส่งผลต่อความต้องการด้านที่พักอาศัย สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ ที่เพิ่มขึ้นติดตามมา

ดังนั้น การวางแผนในระดับจังหวัดควรจะต้องเตรียมพร้อมในเรื่อง ดังต่อไปนี้

1. ด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ควรเพิ่มจำนวนเพื่อรองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นให้มีความพอดีและเหมาะสม ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ
2. ด้านการใช้ที่ดิน ควรจัดระเบียบการใช้ที่ดิน ในเรื่องการเพิ่มขึ้นของการใช้ที่ดินด้านพาณิชยกรรม ที่อาจรุกรานการใช้ที่ดินด้านเกษตรกรรม ในอนาคต และอาจใช้กฎหมายควบคุมการใช้พื้นที่ของธุรกิจบางประเภทให้อยู่ในบริเวณที่จัดไว้และมีจำนวนอยู่อย่างเหมาะสม เช่น การใช้ที่ดินในด้านพาณิชยกรรมประเภทสถานเริงรมย์ เป็นต้น
3. ด้านการคมนาคมและการขนส่ง ควรเตรียมในเรื่องถนนที่มีความต้องการใช้ขนส่ง ทั้งสินค้าและบริการที่เพิ่มขึ้น ถนนที่มีอยู่อาจทรุดโทรมเร็วกว่าปกติ เนื่องจากการก่อสร้างต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตลอดจนธุรกิจด้านการขนส่งที่อาจมีมากขึ้น

4. ด้านที่พักอาศัยของประชากร ควรมีความสอดคล้องกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน แต่ประชากรที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นประชากรที่เป็นนิสิต ซึ่งไม่ได้พักอาศัยเป็นการถาวรในจังหวัด ดังนั้นการเพิ่มขึ้นของประเภทที่พักอาศัยจึงเป็นลักษณะของหอพัก หรือห้องเช่ามากกว่าประเภทบ้านพักอาศัยถาวร ซึ่งการวางแผนควรคำนึงถึงการเพิ่มขึ้นของลักษณะประชากรในส่วนนี้ด้วย

ซึ่งการวางแผนจะสร้างความเป็นระเบียบและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนของจังหวัดมหาสารคาม อันส่งต่อการพัฒนาในระดับจังหวัด และรองรับการเจริญเติบโตจากจังหวัดขอนแก่น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาในระดับภาค ตลอดจนช่วยลดการอพยพประชากรที่เข้าสู่กรุงเทพฯ ฯ ซึ่งเป็นการพัฒนาในระดับประเทศในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรหาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาเมืองร้างที่อาจจะเกิดขึ้นในช่วงปิดภาคเรียน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นนิสิตที่เป็นมีภูมิลำเนาออกจังหวัดมหาสารคาม ทำให้ช่วงปิดภาคเรียน นิสิตจะเดินทางกลับบ้านของตน ส่งผลทำให้ประชากรในท้องถิ่นลดลงอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาดังกล่าว

2. การนำผลการวางแผนไปใช้ในการวางแผนพัฒนาจังหวัด ควรคำนึง ปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ที่ไม่ได้เกิดจากมหาวิทยาลัยไว้ด้วย เพราะงานวิจัยชิ้นนี้ ศึกษาเน้นผลกระทบที่เกิดจากมหาวิทยาลัยเท่านั้น ไม่ได้พิจารณาถึงปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นได้อีก

3. สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านเงินทุนและเวลา ทำให้ขอบเขตของการวิจัยจำกัดอยู่เพียง การวิจัยผลกระทบด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ ในความเป็นจริง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากมหาวิทยาลัย ควรจะศึกษาควบคู่กับการวิจัยด้านสังคมที่ส่งผลกระทบต่อด้านกายภาพไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้น หากมีผู้สนใจศึกษาครั้งถัดไป ควรเพิ่มการศึกษาผลกระทบดังกล่าว ตลอดจนการจ้างงานทางอ้อมที่เกิดขึ้นจากมหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- จิตรา เตมีย์. (2540). *การนำเสนอรูปแบบงบประมาณสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*. : วิทยา
นิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรพรรณ กุลดิลก. (2531). *วิธีวิจัยทางเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- เทียนฉาย กิระนันท์. (2541). *สังคมศาสตร์วิจัย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นโยบายและแผนจังหวัดมหาสารคาม. (2543). สำนักงาน. *แผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี (พ.ศ. 2545 -
2549) จังหวัดมหาสารคาม*. มหาสารคาม : สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม.
- นโยบายและแผนอุดมศึกษา. (2541). สำนักงาน. *โครงการขยายโอกาสอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาค
อย่างมีคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- นโยบายและแผนอุดมศึกษา. (2542). สำนักงาน. *รายงานการติดตามความคืบหน้าโครงการขยาย
โอกาสอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาคตามมติคณะรัฐมนตรี*. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- บุญพุ่ม เสนารักษ์. (2529). *เศรษฐศาสตร์วิเคราะห์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- เบญจวรรณ อารีสมาน. (2525). *บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาต่อการพัฒนาภาค : ศึกษาเฉพาะ
กรณีมหาวิทยาลัยขอนแก่น*. : วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาค
และเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประจักษ์ ศกุนตะลักษณะ. (2531). *เศรษฐศาสตร์เมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์ เสวตนันท์. (2520). *เศรษฐศาสตร์ภูมิภาค*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- ผังเมือง. (2543). สำนักงาน. *ผังเมืองรวมจังหวัดมหาสารคาม*. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2533). สำนักงานคณะกรรมการ. *สถิติจังหวัดมหาสารคาม
ปี 2533*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2534). สำนักงานคณะกรรมการ. *สถิติจังหวัดมหาสารคาม
ปี 2534*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2535). สำนักงานคณะกรรมการ. *สถิติจังหวัดมหาสารคาม
ปี 2535*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2536). สำนักงานคณะกรรมการ. *สถิติจังหวัดมหาสารคาม
ปี 2536*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2537). สำนักงานคณะกรรมการ. *สถิติจังหวัดมหาสารคาม ปี 2537*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2538). สำนักงานคณะกรรมการ. *สถิติจังหวัดมหาสารคาม ปี 2538*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2539). สำนักงานคณะกรรมการ. *สถิติจังหวัดมหาสารคาม ปี 2539*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). สำนักงานคณะกรรมการ. *สถิติจังหวัดมหาสารคาม ปี 2540*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2541). สำนักงานคณะกรรมการ. *สถิติจังหวัดมหาสารคาม ปี 2541*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2542). สำนักงานคณะกรรมการ. *สถิติจังหวัดมหาสารคาม ปี 2542*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2543). สำนักงานคณะกรรมการ. *สถิติจังหวัดมหาสารคาม ปี 2543*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2539). สำนักงานคณะกรรมการ. *เครื่องชี้ภาวะสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2541). สำนักงานคณะกรรมการ. *สถิติภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2541*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- มหาสารคาม. (2543). มหาวิทยาลัย. *รายงานประจำปี 2542*. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- มหาสารคาม. (2543). มหาวิทยาลัย. *ประวัติโดยสังเขปมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน. (2524). *เศรษฐศาสตร์มหภาค (เบื้องต้น)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- วินัส พิษวณิชย์. (2532). *สถิติสำหรับนักสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพริก.
- สุชาติ ตังทางธรรม. (2537). *เศรษฐศาสตร์ภูมิภาคและเมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมวิภาช.

ภาษาอังกฤษ

- Armstrong, H.W., J. Darrall & R.Grove-White. (1995). *Measuring the Local Economic and Environmental Impact of A University : Methodological Issues*. University of Lancaster.
- Bendavid, A. (1974). *Regional Economic Analysis for Practitioners*. New York : Praeger Publishers.

- Edward Shapird. (1974), *Macro Economic Analysis*. New York : Harcourt Brace Jovandvich.
- Edward T. Downling. (1976). *Mathematical Economics*. New York : McGraw-hill.
- Hirschman, A.O. (1958). *The Strategy of Economic Development*. Yale University Press.
- Hoover, E.M. (1948). *The Location of Economic Activity*. New York : McGraw-hill Book Co.,
- Richard I.D. Harris. (1997). *The Impact of the University of Portsmouth on the Local Economy*. University of Glasgow.
- Wallace C. Peterson. (1967). *Income, Employment, and Economic Growth*. New York : W.W. Norton & Company.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.
แบบสอบถามการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามสำหรับบุคลากรของมหาวิทยาลัย

1. ปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่อำเภอ.....จังหวัด.....และ
เข้ามาอยู่ตั้งแต่ปี พ.ศ. ....ภูมิอำเนาเดิม (ถ้ามี) .....
2. ปัจจุบันรับราชการที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นระยะเวลา.....ปี
อายุ.....ปี
3. ท่านมีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนเป็นจำนวนเงิน.....บาท
  - 3.1 โดยได้รับเป็นเงินเดือนจำนวน.....บาทต่อเดือน
  - 3.2 และเป็นรายได้อื่นจำนวน.....บาทต่อเดือน
  - 3.3 และท่านได้ใช้จ่ายไปเป็นจำนวนเงิน.....บาทต่อเดือนของรายได้ทั้งหมด
  - 3.4 และเหลือเป็นเงินออมจำนวน.....บาทต่อเดือนของรายได้ทั้งหมด
4. จากจำนวนเงินที่ท่านได้ใช้จ่ายไปในข้อ 3.1) นั้น ท่านได้ใช้จ่ายไปโดย
  - 4.1 เป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ภายในจังหวัด มหาสารคาม ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงินโดยเฉลี่ย.....บาทต่อเดือน
  - 4.2 และเป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้น นอกจังหวัด มหาสารคาม ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงินโดยเฉลี่ย.....บาทต่อเดือน
5. จากจำนวนเงินที่ท่านได้ใช้จ่ายไปในข้อ 4.1) นั้น ท่านได้ใช้จ่ายไปโดย
  - 5.1 เป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ภายในมหาวิทยาลัย มหาสารคาม ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงินโดยเฉลี่ย.....บาทต่อเดือน
  - 5.2 และเป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้น นอกมหาวิทยาลัย มหาสารคาม ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงินโดยเฉลี่ย.....บาทต่อเดือน
6. จากจำนวนเงินที่ท่านได้ใช้จ่ายไปในข้อ 4.1) (ที่เป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ภายในจังหวัด มหาสารคาม) ท่านสามารถแยกตามประเภทการใช้จ่ายและพื้นที่ (อำเภอ) ที่ท่านได้ใช้จ่ายไปตามตารางดังต่อไปนี้

หน่วย : บาทต่อเดือน

ประเภทค่าใช้จ่าย	รวม	แยกตามรายอำเภอ											
		เมือง	กันทรข	แกด้า	โกสุมา	เซียวฮีน	นาเซือก	นาตุน	บรบีอ	พยัคฆฯ	วาปีปทุม	ยางสีฯ	
อาหาร													
ค่าที่พัก													
ค่าเดินทาง													
ค่าเสื้อผ้าและเครื่อง													
แต่งกาย													
ค่าใช้จ่ายอื่น(ระบุ)													
1).....													
2).....													
3).....													
รวม													

7. ถ้าท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น 1,000 บาทต่อเดือน ท่านจะใช้จ่ายรวมโดยเฉลี่ยแล้วเพิ่มขึ้น
จำนวน.....บาทต่อเดือนและเหลือเป็นเงินออมจำนวน..... บาทต่อเดือน

8. ท่านคิดว่ามหาวิทยาลัยมหาสารคามจะก่อให้เกิดผลดีและผลไม่ดีต่อจังหวัดมหาสารคาม
อย่างไรบ้าง
ผลกระทบทางที่ดี ได้แก่

.....ผล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผลกระทบทางที่ไม่ดี ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

แบบสอบถามสำหรับนิสิต

1. ปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่อำเภอ.....จังหวัด.....และเข้ามาอยู่ตั้งแต่ปี พ.ศ. ....ภูมิลำเนาเดิม (ถ้ามี).....
2. ปัจจุบันเป็นนิสิตชั้นปีที่..... อายุ.....ปี
3. ท่านมีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนเป็นจำนวนเงิน.....บาท
  - 3.1 และท่านได้ใช้จ่ายไปเป็นจำนวนเงิน.....บาทต่อเดือน
  - 3.2 และเหลือเป็นเงินออมจำนวน.....บาทต่อเดือน
4. จากจำนวนเงินที่ท่านได้ใช้จ่ายไปในข้อ 3.1) นั้น ท่านได้ใช้จ่ายไปโดย
  - 4.1 เป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ภายในจังหวัด มหาสารคาม ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงินโดยเฉลี่ย.....บาทต่อเดือน
  - 4.2 และเป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้น นอกจังหวัด มหาสารคาม ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงินโดยเฉลี่ย.....บาทต่อเดือน
5. จากจำนวนเงินที่ท่านได้ใช้จ่ายไปในข้อ 4.1) นั้น ท่านได้ใช้จ่ายไปโดย
  - 5.1 เป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ภายในมหาวิทยาลัย มหาสารคาม ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงินโดยเฉลี่ย.....บาทต่อเดือน
  - 5.2 และเป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้น นอกมหาวิทยาลัย มหาสารคาม ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงินโดยเฉลี่ย.....บาทต่อเดือน
6. จากจำนวนเงินที่ท่านได้ใช้จ่ายไปในข้อ 4.1) (ที่เป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ภายในจังหวัด มหาสารคาม) ท่านสามารถแยกตามประเภทการใช้จ่ายและพื้นที่ (อำเภอ) ที่ท่านได้ใช้จ่ายไปตามตารางดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วย : บาทต่อเดือน

ประเภทค่าใช้จ่าย	รวม	แยกตามรายอำเภอ										
		เมือง	กันทรฯ	แกด้า	โกสุมฯ	เสวยยืน	นาเชือก	นาคูน	บรบือ	พยัคฆฯ	วาปีปทุม	ยางสีฯ
อาหาร												
ค่าที่พัก												
ค่าเดินทาง												
ค่าเสื้อผ้าและเครื่อง												
แต่งกาย												
ค่าใช้จ่ายอื่น(ระบุ)												
1).....												
2).....												
3).....												
รวม												

7. ท่านคิดว่ามหาวิทยาลัยมหาสารคามจะก่อให้เกิดผลดีและผลไม่ดีต่อจังหวัดมหาสารคามอย่างไรบ้าง

ผลกระทบทางที่ดี ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

ผลกระทบทางที่ไม่ดี ได้แก่

.....

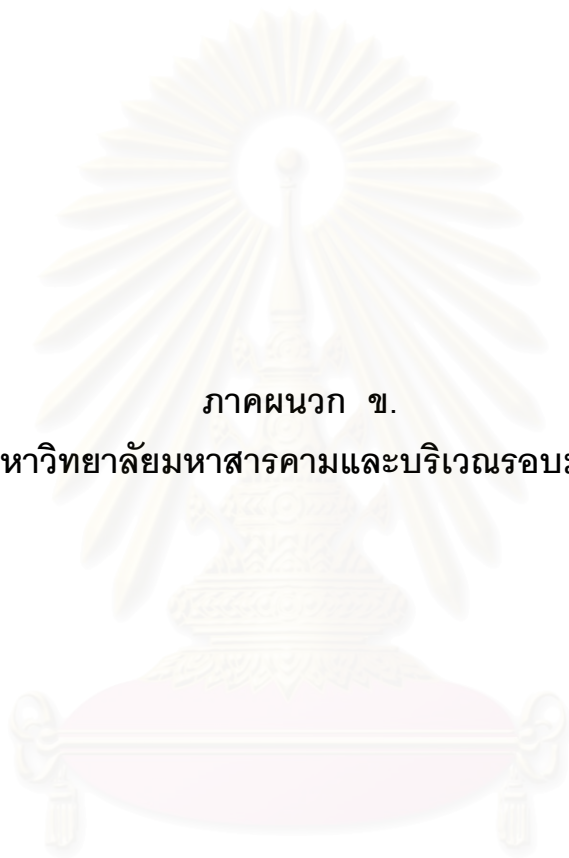
.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ภาคผนวก ข.

ภาพถ่ายมหาวิทยาลัยมหาสารคามและบริเวณรอบมหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาลากลางจังหวัดมหาสารคาม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พาหนะสำหรับเดินทางของนิสิตและบุคลากรของมหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การก่อสร้างที่เกิดจากมหาวิทยาลัย

ร้านค้าที่เกิดจากมหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัญหาถนนเสื่อมโทรมและค่าเช่าหอพักราคาแพงที่เกิดจากมหาวิทยาลัย

ประชาภิการ์ครั้งที่ 1
สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นเรื่องสวัสดิการหอพัก

ปัญหา	หอพัก	นอน-โคลม พ็อคมมูม(๑)	VIP (%)	กัสมร-วากิ (%)	หิงม-เก้ (%)
ค่าหอพักแพง		97.06	93.93	—	74.28
ขนาดห้องพักแคบ		74.29	—	—	—
น้ำไม่สะอาด		—	—	55.17	52.52
ที่จอดรถไม่เพียงพอ		—	56.20	62.07	40.59
แหล่งข้อมูลข่าวสารไม่พอ		65.95	53.62	43.68	—

หมายเหตุ: เปรียบเทียบข้อบกพร่องปัญหาสูงสุด 3 อันดับแรก

สัมภาษณ์อย่างมีประสิทธิภาพในหอพัก มหวิ. จำนวน 1,๑๑๑ คน
จากประชากร 2400 คน ทำการสำรวจเมื่อเดือนกันยายนปี ๒๕๖๓

ชมรมประชาภิการ์

จุฬ

ลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายณัฐวัชร ศักดิ์ต้นไธ เกิดวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2516 ที่เขตดุสิต กรุงเทพฯ
สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปีการศึกษา 2538 และเข้าศึกษาในหลักสูตรการวางแผนภาค
และเมืองมหาบัณฑิต ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2541

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย